ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Ιούλης-Αύγουστος 2021 Νο 147 Τιμή: 4€

Ποιος φοβάται την εργατική τάξη;

- «Μεταρρύθμιση ή επανάσταση» σήμερα
- Γένοβα 2001 • Νέα «Βρυχώμενη δεκαετία»;
- Εναλλακτική στον «πράσινο» καπιταλισμό
- Οργή γυναικών, κίνημα ανατροπής • Λευτεριά στην Παλαιστίνη

ΤΕΥΧΟΣ 147

Ιούλης-Αύγουστος 2021

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης,
Υπεύθυνη διακίνησης: Εύα Ντόκου, 6946344619, Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,
Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό “Σοσιαλισμός από τα Κάτω”, Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

Πανεργατική απεργία 10 Ιούνη

Ποιος φοβάται την εργατική τάξη;

**Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας μεθοδεύει με λύσσα επιθέσεις λεηλασίας, καταστολής, σεξιστικές, ρατσιστικές σε βάρος των εργατών και των εργατριών.
Η Μαρία Στύλλου εξηγεί γιατί όλα αυτά γίνονται από θέση πολιτικής αδυναμίας και κρίσης του συστήματος και προτείνει δρόμους και στρατηγική αντίστασης και ανατροπής.**

Όταν μια κυβέρνηση έχει περάσει έναν εφιάλτη με τρεις πανεργατικές απεργίες μέσα σε πέντε βδομάδες σε συνθήκες πανδημίας και λοκντάουν, είναι λογικό να φοβάται τον αντίπαλο. Αυτή είναι η εμπειρία που σημαδεύει τον Μητσοτάκη και τους υπουργούς του.

Μπορεί να κατάφεραν να περάσουν από τη Βουλή το νόμο που κάνει τις απεργίες πιο δύσκολες, τις απολύσεις πιο εύκολες και το οχτάωρο πιο σπάνιο, όμως ξέρουν ότι η εφαρμογή αυτού του νόμου, όπως και τόσων προηγούμενων, δεν κρίνεται από τους 158 κυβερνητικούς βουλευτές που ψήφισαν υπέρ, αλλά από τη δύναμη, την οργάνωση και την αποφασιστικότητα της εργατικής τάξης να τον ρίξει στα σκουπίδια.

Και οι τρεις πανεργατικές, στις 6 Μάη για την Πρωτομαγιά, στις 10 και στις 16 Ιούνη, έγιναν ενάντια στο νομοσχέδιο του Χατζηδάκη και ξεσήκωσαν κάθε εργατικό χώρο, κλάδο και σωματείο. Έτσι μπήκε η πίεση στις ηγεσίες της ΑΔΕΔΥ, των Εργατικών Κέντρων και τέλος ακόμη και της ΓΣΕΕ που αποφάσισε να συμμετέχει στην πανεργατική απεργία στις 10 Ιούνη.

Η κυβέρνηση είχε προσπαθήσει να μηδενίσει την απεργία της Πρωτομα-

γιάς στις 6 Μάη, κηρύσσοντας αργία την Τρίτη 4 Μάη και παρατείνοντας έτσι για μια μέρα τις αργίες του Πάσχα. Το κόλπο δεν έπιασε και η επιτυχία της απεργίας δημιούργησε τη δυναμική για τις 10 Ιούνη όπου η κυβέρνηση βρέθηκε μπροστά στα μεγαλύτερα απεργιακά συλλαλητήρια σε όλες τις πόλεις πανελλαδικά.

Όπως έγραφε η Εργατική Αλληλεγγύη: *«Να μην αφήσουμε τη δυναμική της Πρωτομαγιάς να ξεφουσκώσει, να ξεσηκώσουμε κάθε κλάδο που ανοίγει μετά την καραντίνα. Εκπαιδευτικοί και μαθητές μαζί με τους φοιτητές να μπουν μπροστά και να συντονιστούν με τους εργαζόμενους της εστίασης που ήδη άνοιξε και του τουρισμού που ακολουθεί. Όλοι μαζί για να μην περάσει το σχέδιο Χατζηδάκη, για να τελειώνουμε με την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας».*[1]

Δεν ήταν μια απλή προτροπή εκείνο το άρθρο κι αυτό επιβεβαιώθηκε από ό,τι ακολούθησε: *«Το ν/σ του Χατζηδάκη συμπληρώνει αυτό της Κεραμέως… Από τη μία ο Χατζηδάκης απελευθερώνει τις απολύσεις, από την άλλη η Κεραμέως προχωράει στην αξιολόγηση… Η συζήτηση έχει φουντώσει στα σχολεία και αναμένουμε μεγάλη συμμετοχή στην πανεργατική απεργία στις 10/6. Από την προηγούμενη βδομάδα στην ΕΛΜΕ μου κάνουμε γύρες στα σχολεία για ενημέρωση και οργάνωση της απεργίας».*[2]

Αντίστοιχη εικόνα και στα νοσοκομεία: *«στον χώρο μου στους τραπεζοκόμους, που καθημερινά ανοίγω πολιτικές συζητήσεις, υπάρχει διάθεση για να οργανωθούμε και να κατέβουμε στην πανεργατική. Η τρομερή κινητοποίηση του προσωπικού στον Ερυθρό μετά τη μετατροπή του σε νοσοκομείο μιας νόσου με πρωτοφανείς συνελεύσεις στο προαύλιο και με επιτροπές αγώνα βοηθάει στο να μαζικοποιηθεί το πανό του Ερυθρού στην απεργία στις 10/6».*[3]

Η δυναμική δεν περιοριζόταν στους εργαζόμενους στο δημόσιο: *«Οι εργαζόμενοι ξαναοργανώνονται στον κλάδο μας. Η συζήτηση για το 8ωρο -κι όχι μόνο- έχει ανοίξει πολύ. Ο κόσμος έχει πλέον εμπειρία οργάνωσης αγώνων και η απεργία στις 10 Ιούνη θα σπρώξει ακόμα περισσότερο αυτή τη διάθεση για να διεκδικήσουμε τα αιτήματά μας, που είναι εκ διαμέτρου αντίθετα από αυτά που θέλουν το υπουργείο και τα αφεντικά».*[4]

Γι' αυτό, η οργή δεν εκτονώνεται και μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου. Η ΟΛΜΕ κήρυξε τρίωρη στάση εργασίας ενάντια στον εξαναγκασμό των εκπαιδευτικών να δουλέψουν ως επιτηρητές στις εξετάσεις για τα Πρότυπα και Πειραματικά σχολεία και η κυβέρνηση έτρεξε να βρει δικαστήριο που να κηρύξει την κινητοποίηση «παράνομη» πραξικοπηματικά, έστω και αν δεν είχε επιδοθεί κλήση στο ΔΣ της ΟΛΜΕ που δεν εκπροσωπήθηκε στη «δίκη».

Ο Μητσοτάκης και οι υπουργοί του τρέχουν μέσα στο καλοκαίρι να προωθήσουν στη Βουλή και άλλα νομοσχέδια, ελπίζοντας να αποφύγουν την οργή των εργαζόμενων. Κάποτε αυτή η ταχτική θεωριόταν σίγουρο χαρτί των κυβερνήσεων. Αλλά πόσο ισχύει κάτι τέτοιο σήμερα;

Το νομοσχέδιο για την επικουρική ασφάλιση προβάλλεται από το δίδυμο Μητσοτάκη-Χατζηδάκη ως μια μεταρρύθμιση που βελτιώνει τις προοπτικές για επικουρική σύνταξη για τους νέους εργαζόμενους και δεν θίγει καθόλου τους παλιούς. Πρόκειται για προκλητικό ψέμα.

Αν ψηφιστεί και μπει σε εφαρμογή αυτή η αρπαχτή, κινδυνεύουν με λεηλασία οι συντάξεις όλων. Οι ασφαλιστικές κρατήσεις των νέων θα βρίσκονται στο έλεος κερδοσκοπικών funds, ενώ τα παλιά δημόσια ασφαλιστικά ταμεία θα υποστούν τις απώλειες εισφορών. Είναι ζήτημα χρόνου το πόσο γρήγορα θα επεκταθεί η επίθεση σε όλες τις συντάξεις με το εκβιαστικό δίλημμα «ιδιωτικοποίηση ή αλλιώς ο ΕΦΚΑ δεν είναι βιώσιμος». Ήδη σε διεθνή δημοσιεύματα προβάλλονται μελέτες που ισχυρίζονται ότι για να επιβιώσουν ταμεία που δίνουν εγγυημένο ύψος σύνταξης οι κρατήσεις πρέπει να φτάσουν πάνω από 42% του μισθού![5]

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας καταφεύγει σε τακτικές desperados. Και δεν είναι η μόνη. Η διεθνής κατάσταση του καπιταλισμού δημιουργεί το υπόβαθρο για όλα αυτά.

Ανησυχίες για πληθωρισμό και επιτόκια

Σύμφωνα με την κυρίαρχη προπαγάνδα, «ο κόσμος προχωράει προς το τέλος της πανδημίας και θα μπει σε μια περίοδο οικονομικής ανάκαμψης και βελτιωμένων κοινωνικών υπηρεσιών μετά την εμπειρία του κορονοϊού. Οι άνεργοι θα γυρίσουν στις δουλειές και οι κυβερνήσεις πήραν το μάθημά τους για το πόσο απαραίτητο είναι π.χ. το δημόσιο σύστημα υγείας».

Οι πραγματικές εικόνες, όμως είναι διαφορετικές. Πρώτα απ' όλα οι ταξικές ανισότητες μεγάλωσαν. Μέσα στην «καταραμένη» χρονιά του 2020, «πάνω από πέντε εκατομμύρια άτομα έγιναν εκατομμυριούχοι παρά την πανδημία …ενώ σχεδόν τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι (το 55% των ενηλίκων σε όλο τον πλανήτη) διέθεταν λιγότερα από δέκα χιλιάδες δολάρια».[6] Το μερίδιο όλων των εκατομμυριούχων στον παγκόσμιο πλούτο ανέβηκε στο 46% το 2020, ενώ το 2000 βρισκόταν στο 35%. Το ένα τρίτο των νέων εκατομμυριούχων εμφανίστηκε στις ΗΠΑ αφήνοντας τις άλλες πλούσιες χώρες να ζηλεύουν καθώς ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός εξακολουθεί να κατέχει τα πρωτεία.

Σύμφωνα με τους συντάκτες της ίδιας έκθεσης, βασικός παράγοντας για αυτή την έκρηξη των ανισοτήτων ήταν η πολιτική που εφαρμόστηκε για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας. Πίσω από τη φιλολογία περί «στροφής μακριά από τον νεοφιλελευθερισμό», η πολιτική των κεντρικών τραπεζών και τα «πακέτα στήριξης» των κυβερνήσεων ευνόησαν την άνοδο της χρηματιστηριακής αξίας των περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν οι πλούσιοι.

Ο Μητσοτάκης τρέχει για να εξασφαλίσει ότι και οι πλούσιοι του ελληνικού καπιταλισμού θα ανέβουν σε αυτό το τρένο. Ένας τρόπος είναι η λεηλασία της ΔΕΗ και το φαγοπότι με τα ευρωπαϊκά πακέτα στήριξης της «πράσινης ανάπτυξης». Αντίστοιχα φιλοδοξούν να λειτουργήσουν τα σχέδια για «εκσυγχρονισμό» του ΕΣΥ με υποβάθμιση δημόσιων νοσοκομείων σε ρόλο «ακτίνας» και αναβάθμιση των ιδιωτικών συγκροτημάτων υγείας σε «συνεργαζόμενους χορηγούς». Και βέβαια εδώ λογοδοτούν και τα σχέδια για να πάρουν ιδιωτικές ασφαλιστικές και «επενδυτικές» εταιρείες τα δισεκατομμύρια των εισφορών για τις επικουρικές συντάξεις.

Βιάζονται οι έλληνες καπιταλιστές και η κυβέρνησή τους και γιατί πιέζονται από τον ανταγωνισμό αλλά και γιατί το μέλλον είναι γεμάτο αστάθειες και ανησυχίες. Ανησυχίες για το τι θα γίνει με τις φούσκες της κερδοσκοπίας, με τον πληθωρισμό και με τα επιτόκια.

Η κερδοσκοπία στα διεθνή χρηματιστήρια έχει χτυπήσει κόκκινο καθώς τεράστιες πολυεθνικές προτιμούν να τοποθετούν τα κέρδη τους στον τζόγο της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών, των ομολόγων, των πρώτων υλών κλπ αντί να κάνουν επενδύσεις. Έχει ανοίξει δημόσια η συζήτηση για την απειλή ότι αυτή η φούσκα κινδυνεύει να σκάσει αν αρχίσουν να ανεβαίνουν τα επιτόκια. Οι πιο πλούσιοι «επενδυτές» έχουν πρόσβαση στο φτηνό χρήμα που προσφέρουν οι τράπεζες και χρησιμοποιούν τέτοια δάνεια για να ανεβάζουν την αξία των περιουσιών τους.

Αυτός είναι ένας παράγοντας που πιέζει για να μην αυξηθούν ξαφνικά τα επιτόκια. Οι πλούσιοι δεν θέλουν να σταματήσει αυτή η πολιτική που εκτοξεύει τις περιουσίες τους. Υπάρχουν όμως πιέσεις στην αντίθετη κατεύθυνση. Πριν ακόμα αρχίσει η όποια οικονομική ανάκαμψη από την παγκόσμια ύφεση της περασμένης χρονιάς, έχουν αρχίσει σημάδια πληθωρισμού. Οι τιμές των προϊόντων στις ΗΠΑ ανεβαίνουν με ρυθμό μεγαλύτερο εδώ και δεκαετίες. Και τα επιτελεία είναι διχασμένα για το αν αυτό είναι ένα παροδικό φαινόμενο ή αν είναι η απαρχή για ένα μεγάλο κύμα πληθωρισμού που απειλεί να καταστρέψει κεφάλαια.

Στις ΗΠΑ, η κεντρική τράπεζα έχει αρχίσει να προετοιμάζει το έδαφος για αύξηση των επιτοκίων γιατί υποστηρίζει ότι αυτό θα λειτουργήσει σαν φρένο στον πληθωρισμό, εμποδίζοντας μια «υπερθέρμανση» της οικονομίας. Πέρα από τον παραλογισμό μιας «υπερθέρμανσης» πριν ακόμη έρθει η ανάκαμψη, αυτή η αντιμετώπιση διχάζει τους κεντρικούς τραπεζίτες της Ευρωζώνης. Η Λαγκάρντ που έχει διαδεχθεί τον Ντράγκι στην ηγεσία της ΕΚΤ, ξεκίνησε μια διαδικασία «αναθεώρησης της στρατηγικής», αλλά δυσκολεύεται να εξασφαλίσει σύγκλιση απόψεων.

Σύμφωνα με την εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, υπάρχουν τραπεζίτες που θέλουν να ακολουθήσει η ΕΚΤ την Fed των ΗΠΑ και άλλοι που φοβούνται ότι κάτι τέτοιο «θα έκανε την κατάσταση πιο περίπλοκη».[7]

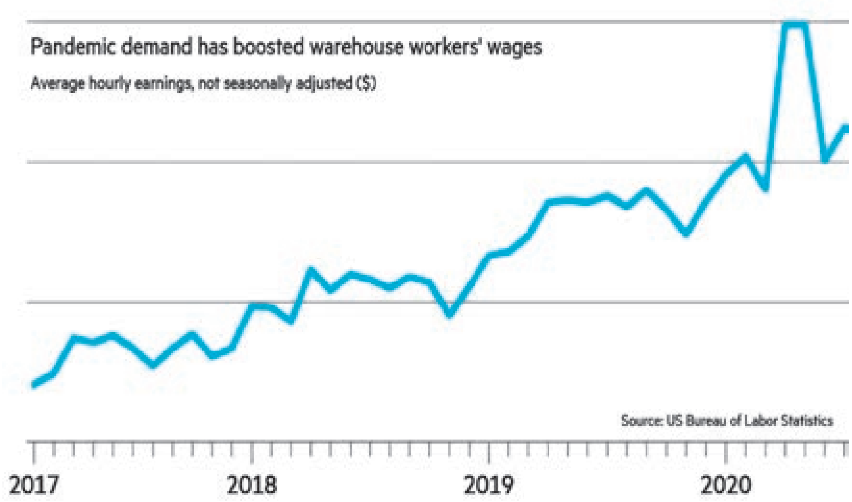
Το τι σημαίνουν όλα αυτά για την ελληνική οικονομία αναγκάζεται να το ομολογήσει ο ίδιος ο Στουρνάρας στην πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος:

«Το υψηλό ιδιωτικό και δημόσιο χρέος αποτελούν παράγοντες κινδύνου και καθιστούν περισσότερο ευάλωτη την οικονομία σε μια νέα αρνητική εξωτερική διαταραχή. … Τα ελληνικά ομόλογα θα καταστούν ευάλωτα σε ενδεχόμενες διαταραχές στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από μια απότομη αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής στις ανεπτυγμένες οικονομίες ως αποτέλεσμα της ταχύτερης του αναμενομένου αύξησης του πληθωρισμού».[8]

Ο ελληνικός καπιταλισμός είναι από τους αδύνατους κρίκους στην παγκόσμια καπιταλιστική αλυσίδα και οι πιέσεις πάνω του από τις διεθνείς εξελίξεις πάντα μεγεθύνονται.

Στις ΗΠΑ οι αβεβαιότητες των επιτελείων για τους οικονομικούς χειρισμούς επιτείνονται από το φόβο για τις διεκδικήσεις των εργαζόμενων. Οι εργάτες της Amazon πληρώνονται με ωρομίσθιο 15 δολάρια την ώρα, διπλάσιο από το κατώτατο ωρομίσθιο σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Τα αφεντικά ανησυχούν ότι αυτό δίνει δυνατότητες σε εργαζόμενους άλλων κλάδων να απαιτήσουν αυξήσεις. Υπάρχουν έρευνες που δείχνουν ότι οι πιο χαμηλόμισθοι (χωρίς πανεπιστημιακό πτυχίο) προσβλέπουν σε αύξηση 19%.[9]

Και μόνο η σκέψη ότι στην καρδιά του καπιταλισμού μπορεί να βγουν διεκδικήσεις για αυξήσεις μισθών 19%

Η πορεία της μέσης αμοιβής εργαζόμενων σε αποθήκες στις ΗΠΑ

Οι εργαζόμενοι στα Λιπάσματα Καβάλας στην πανεργατική απεργία στις 10 Ιούνη

κάνει τον ΣΕΒ και τον Χατζηδάκη να βλέπουν εφιάλτες.

Αγριεύουν οι ανταγωνισμοί

Οι ανησυχίες στους κύκλους της άρχουσας τάξης δεν περιορίζονται εκεί. Αστάθεια και αβεβαιότητες προκαλεί και η όξυνση των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών.

Η πρόσφατη Σύνοδος των G7 προβλήθηκε σαν χαρμόσυνο γεγονός όπου η Αμερική με τον Μπάιντεν ξαναμπήκε επικεφαλής των «δυτικών δημοκρατιών» για να τις οδηγήσει σε συνεργασία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, σε συντονισμό για φορολόγηση των κερδών των πολυεθνικών και «κοινή προσπάθεια» υπεράσπισης των δημοκρατικών αξιών.

Πίσω από τα ωραία λόγια ξεπροβάλλουν σκληρές πραγματικότητες. Οι «πράσινες» διακηρύξεις δεν μπορούν να κρύψουν το γεγονός ότι από τους πρώτους ωφελημένους της όποιας οικονομικής ανάκαμψης στις ΗΠΑ είναι οι εταιρείες ορυκτών καυσίμων –ακόμα και ορυχεία για κάρβουνο ξανανοίγουν, ενώ οι πολυεθνικές του πετρέλαιου απλώνουν τα πλοκάμια τους στις «ανανεώσιμες». Οι υποσχέσεις για φορολόγηση κερδών και καταπολέμηση των «φορολογικών παραδείσων» οδεύουν ολοταχώς σε νέες φοροαπαλλαγές για τους ισχυρότερους. Αλλά το κυριότερο είναι οι νέες γεωπολιτικές κόντρες.

Μετά τους G7, η Σύνοδος του ΝΑΤΟ αποφάνθηκε ότι *«οι δηλωμένες φιλοδοξίες της Κίνας και η αποφασιστική συμπεριφορά της συνιστούν συστημικές προκλήσεις σε περιοχές που αφορούν στην ασφάλεια της συμμαχίας»*.[10] Ξαφνικά οι ισλαμοφοβικές κυβερνήσεις της Δύσης ανησυχούν για τα δικαιώματα των μουσουλμάνων Ουιγούρων στην Κίνα! Ανησυχούν και για την παρουσία της Κίνας στα ατλαντικά παράλια της Αφρικής. Η Βορειοατλαντική συμμαχία προφανώς θεωρεί τον Ατλαντικό δική της λίμνη και οι ΗΠΑ ζητούν βοήθεια για να διατηρήσουν την ηγεμονία τους και στον Ειρηνικό. Και θα ήθελαν και τη Ρωσία του Πούτιν πιο συνεργάσιμη μαζί τους παρά με το Πεκίνο.

Ο Μπάιντεν, για να γλυκάνει τους ευρωπαίους συμμάχους και τον Πούτιν, ακύρωσε τις αμερικανικές κυρώσεις για τον αγωγό Nordstream2 που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από τη Ρωσία στη Γερμανία. Τα προσχήματα περί καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής εγκαταλείφθηκαν στο βωμό της γεωπολιτικής. Αλλά, κανένα από όλα αυτά τα επικίνδυνα παιχνίδια δεν εξελίσσεται γραμμικά. Η Μέρκελ και ο Μακρόν πρότειναν στη Σύνοδο της ΕΕ να γίνει συνάντηση κορυφής της ΕΕ με τον Πούτιν τρέχοντας να προλάβουν τη διπλωματία του Μπάιντεν. Αλλά συνάντησαν διαφωνίες από τις κυβερνήσεις της ανατολικής Ευρώπης, οξύνοντας τις εντάσεις στα σύνορα με τη Ρωσία. Η Λευκορωσία, η Ουκρανία, η Μαύρη θά-

λασσα αναδεικνύονται ξανά ως πεδία αντιπαράθεσης όπου τα διπλωματικά ανταλλάγματα εναλλάσσονται με επιδείξεις πυγμής.

Ο Μητσοτάκης μπορεί να λέει ότι η Ελλάδα είναι παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή, αλλά η κατάσταση προς τα βόρεια, στα Βαλκάνια και τον Καύκασο αποσταθεροποιείται ξανά. Τα ίδια και χειρότερα ισχύουν προς το νότο.

Ο «προστάτης» των μουσουλμάνων Ουιγούρων της Κίνας Μπάιντεν άρχισε ξανά βομβαρδισμούς στο Ιράκ ενάντια στην «ισλαμική απειλή» του Ιράν. Κάθε προσπάθεια των ΗΠΑ να «σταθεροποιήσουν» τη Μέση Ανατολή με τη δημιουργία συμμαχιών ανάμεσα στο Ισραήλ και τα αραβικά καθεστώτα καταλήγει σε νέες εστίες έντασης. Και προφανώς αυτό οδηγεί σε χειρότερη ελληνική εμπλοκή στο όνομα του «άξονα Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ». Κάποτε, τότε που η ελληνική διπλωματία εμφανιζόταν ως συμπαραστάτης του Αραφάτ, οι αγώνες των Παλαιστίνιων ήταν παράγοντας για μεσολαβητικές «ειρηνευτικές» πρωτοβουλίες. Τώρα, η νέα Ιντιφάντα αντιμετωπίζεται από τον Μητσοτάκη και τον Δένδια με σύσφιξη των πολεμικών συνεργασιών με το Ισραήλ και την πιο μαύρη αντίδραση στα Εμιράτα.

Κράτος και επανάσταση

Ο συνδυασμός της οικονομικής αβεβαιότητας και της γεωπολιτικής αστάθειας λειτουργεί αποσταθεροποιητικά και για τα πολιτικά συστήματα παντού και ιδιαίτερα στους πιο αδύναμους κρίκους. Μέσα σε συνθήκες πανδημίας, η Λατινική Αμερική συγκλονίζεται από ξεσπάσματα της οργής των από κάτω.

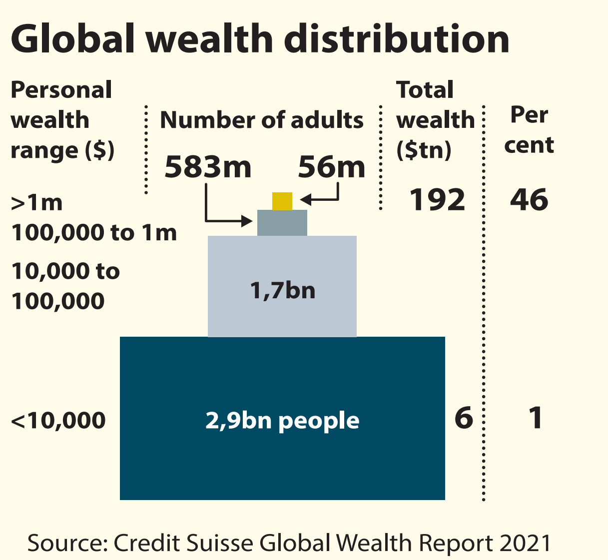
«Η 19 Ιούνη ήταν η μέρα των μεγαλύτερων διαδηλώσεων στη Βραζιλία στη διάρκεια της πανδημίας. Η αργή κατάρρευση της ακροδεξιάς κυβέρνησης Μπολσονάρο καταγράφεται από πολλές και διαφορετικές ενδείξεις εδώ και καιρό, αλλά πλέον η σκυτάλη περνάει με μαζικούς όρους στους δρόμους. Ήταν το δεύτερο μεγάλο ραντεβού του κινήματος "Κάτω ο Μπολσονάρο" μετά τις 29 Μάη και το προχώρημα ήταν εμφανές. Στις 29 Μάη έγιναν διαδηλώσεις σε 210 πόλεις με 420 χιλιάδες κόσμο συνολικά. Το περασμένο Σάββατο, 19 Ιούνη, μόνο στο Σάο Πάολο βγήκαν 100 χιλιάδες και άλλες 70 χιλιάδες στο Ρίο ντε Τζανέιρο. Συνολικά, εξελίσσονταν 427 διαφορετικές διαδηλώσεις την ίδια στιγμή».[11]

Είχαν προηγηθεί οι προεδρικές εκλογές στο Περού, όπου η δυναστεία των Φουτζιμόρι ηττήθηκε από έναν δάσκαλο που έβαλε σαν σύνθημά του «Όχι πια φτωχοί σε μια πλούσια χώρα!»: *«ο Πέντρο Καστίγιο, υποψήφιος του κόμματος Ελεύθερο Περού είναι δάσκαλος σε μια από τις φτωχές περιοχές του Περού στις Άνδεις. Για πρώτη φορά είχε γίνει γνωστός το 2017 ως ηγέτης μιας μεγάλης απεργίας εκπαιδευτικών. Το πρόγραμμα του Ελεύθερου Περού έχει αναφορές στον μαρξισμό, τον σοσιαλισμό και τον Κάρλος Μαριατέγκι, ιδρυτή της Αριστεράς στη χώρα και ένα από τους λαμπρότερους εκπροσώπους του λατινοαμερικάνικου μαρξισμού. Σαν υποψήφιος ο Καστίγιο υπόσχεται εθνικοποιήσεις, αύξηση των μισθών και των κοινωνικών δαπανών, ιδιαίτερα για τη δημόσια παιδεία».*[12]

Σκέψεις για πραξικόπημα σε βάρος του αριστερού δάσκαλου δεν προχώρησαν, καθώς η εικόνα της περιοχής είναι αποτρεπτική. Το δείχνουν οι αγώνες στην Κολομβία: *«Οι αλλεπάλληλες γενικές απεργίες στην Κολομβία έχουν μετατραπεί σε συνολικό ξεσηκωμό ενάντια σε ένα από τα πιο αντιδραστικά καθεστώτα της Λατινικής Αμερικής και την κυβέρνηση του Ιβάν Ντούκε. Οι εξελίξεις έχουν τεράστια σημασία για ολόκληρη την περιοχή. Η Κολομβία είναι η πιο πολυπληθής ισπανόφωνη χώρα της Νότιας Αμερικής και ένας από τους πιο σταθερούς στη διάρκεια των δεκαετιών σύμμαχος της Ουάσινγκτον.*

Η σταθερότητα του καθεστώτος που στα χαρτιά είναι δημοκρατία βασίζεται στον τρόμο που επέβαλλε ο στρατός στην ύπαιθρο και επεκτεινόταν μέσα στις πόλεις σε διαρκή κατάσταση "εξαίρεσης". Χιλιάδες συνδικαλιστές έχουν δολοφονηθεί και δολοφονούνται. Όμως ο φόβος έχει σπάσει για τα καλά και το πολιτικό σκηνικό της Κολομβίας συνειδητοποιεί με αγωνία αυτή την πραγματικότητα».[13]

Γεωγραφικά, η Λατινική Αμερική είναι πολύ μακριά από τα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο, γεωπολιτικά, όμως, οι αποστάσεις συρρικνώνονται. Αυτήν την πραγματικότητα αγνοούν διάφορες αντιλήψεις περί «επιτελικού κράτους» που τάχα αποκτά τη δυνατότητα

Η παγκόσμια κατανομή του πλούτου. Μια μικρή μειοψηφία, το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού, ελέγχει 192 τρισεκατομμύρια δολάρια. Ενώ 2,9 δισεκατομμύρια άνθρωποι κατέχουν μόνο το 1% του παγκόσμιου πλούτου.

Πηγή: Financial Times

Διαδήλωση στη Βραζιλία στις 19 Ιούνη. Το πανό καταγγέλλει τον Μπολσονάρο ως κυβέρνηση θανάτου

να ελέγχει τις εξελίξεις γιατί ο Μητσοτάκης συστηματοποιεί τους δεσμούς ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα ΜΜΕ και τα κυβερνητικά επιτελεία.

Ιστορικά, η ανάλυση για το κράτος ήταν και παραμένει αγκωνάρι της συμβολής του μαρξισμού στη στρατηγική του εργατικού κινήματος. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς επέμεναν στην αντιμετώπιση του κράτους ως επιτελείου της αστικής τάξης ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα και επιβεβαιώθηκαν από τη δράση της Παρισινής Κομμούνας. Ο Λένιν πατώντας πάνω σε αυτή την παράδοση προσανατόλισε τη ρώσικη επανάσταση στο δρόμο της ανατροπής ώστε «να μην μείνει πέτρα πάνω στην πέτρα» από το κράτος των καπιταλιστών. Ο Αντόνιο Γκράμσι αξιοποίησε και τον Μακιαβέλι για να θυμίσει ότι η ηγεμονία των αστών και του κράτους τους δεν στηρίζεται μόνο στην καταστολή, αλλά είναι σαν τον Κένταυρο –μισό ζώο, μισό άνθρωπος, μισό καταστολή και μισό ιδεολογικοί μηχανισμοί.

Οι ανταγωνισμοί των επιμέρους κεφαλαίων επιδρούν πάνω στο κοινό επιτελείο που είναι το αστικό κράτος: *«από τη στιγμή που δεν πρόκειται πλέον για το μοίρασμα των κερδών αλλά για το μοίρασμα ζημιών, η αδελφοσύνη των καπιταλιστών μετατρέπεται σε μάχη ανάμεσα σε εχθρικά αδέρφια»*.[14]

Πατώντας σε αυτή την παράδοση ο Κρις Χάρμαν έγραφε στο τελευταίο του βιβλίο: *«Κρατικοί μηχανισμοί μπορούν να χάσουν ένα μεγάλο μέρος της συνοχής τους προσπαθώντας να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις διαφορετικών ανταγωνιστικών κεφαλαίων. Η παγκόσμια ατζέντα, η περιφερειακή ατζέντα, η εθνική ατζέντα [τέτοιων απαιτήσεων] …συγκρούονται μεταξύ τους παράγοντας εντάσεις»*.[15]

Τέτοιες διαδικασίες βρίσκονται σε εξέλιξη όλο το τελευταίο διάστημα. Αυτό είναι ολοφάνερο στο διεθνές επίπεδο καθώς η κυβέρνηση του Μητσοτάκη χρειάζεται να ισορροπεί ανάμεσα σε διαφορετικές προτεραιότητες, παραδείγματος χάρη της αμερικάνικης και της γερμανικής διπλωματίας, στον χειρισμό των ανταγωνισμών με την Τουρκία. «Γεράκια» και «περιστερές» εναλλάσσονται στο προσκήνιο, όχι πάντοτε με τον πιο ισορροπημένο τρόπο.

Αλλά αντίστοιχες διαδικασίες διχάζουν τα επιτελεία και στην εσωτερική ατζέντα. Η εξόρμηση της Κεραμέως για να ευθυγραμμίσει τα πανεπιστήμια με την ατζέντα των start-ups, παραδείγματος χάρη, σημαίνει ότι δεν εμπιστεύεται πρυτανικές δομές που υπηρέτησαν ως τώρα το σύστημα και τρέχει να τις καπελώσει. Παρόμοια, η εξόρμηση για να απλωθούν παντού βιομηχανικές ζώνες με ανεμογεννήτριες δεν συμβαδίζει πάντα με συμφέροντα της τουριστικής ή/και της ενεργειακής βιομηχανίας.

Είναι λάθος να βλέπουμε τον αντίπαλο ως συμπαγή και ακλόνητο. Ξαναγυρίζοντας στον Κρις Χάρμαν: *«Στον 21ο αιώνα, το οικονομικό, το περιβαλλοντικό και το πολιτικό αλληλοσυνδέονται, αλληλεπιδρούν και δημιουργούν πολύ*

βαθιές κοινωνικές και πολιτικές κρίσεις που τοποθετούν τα όρια ανάμεσα στην παγκόσμια καταστροφή και στην επαναστατική αλλαγή».[16]

Οι συνδέσεις δεν αφορούν μόνο τους από πάνω και το κράτος τους, αλλά και τους αγώνες των από κάτω. Αυτό είναι πολύ ορατό αυτό το διάστημα στην Ελλάδα. Μέσα στις βδομάδες που ξετυλίχτηκαν οι πανεργατικές απεργίες ενάντια στο νομοσχέδιο του Χατζηδάκη είδαμε την μαζική κατακραυγή ενάντια στην απόπειρα να γίνει συνέδριο πίεσης πάνω στις γυναίκες για να κάνουν παιδιά σε νεότερες ηλικίες. Η παρουσία της Προέδρου της Δημοκρατίας σε αυτή την εκστρατεία δεν μπόρεσε να συγκαλύψει ούτε τους αντιδραστικούς στόχους σε βάρος των γυναικών ούτε τις ακροδεξιές συνδέσεις. Όπως αποκάλυψε ο Παντελής Μπουκάλας:

«Υπάρχουν ακόμα περιοχές στην Ελλάδα –κοινωνικές, όχι γεωγραφικές–- όπου ισχύουν απολύτως τα πατροπαράδοτα αυτονόητα. Η γυναίκα εκεί εννοείται σαν αναπαραγωγική μηχανή, διότι "έτσι είν' αυτά τα πράγματα, πάππου προς πάππου". Αν δεν δουλεύει σωστά, και δεν παίρνει και από επισκευή (αν, λ.χ., τα τάματα δεν πιάνουν, σημαίνει ότι δυο φορές αμαρτωλή), τότε απαιτείται αλλαγή.

Σε αυτές τις περιοχές απευθυνόταν το Συνέδριο, με τα ενοχοποιητικά σποτάκια του, τη μονόπλευρη επιλογή ομιλητών, την υποαντιπροσώπευση των γυναικών. Ο αρσενικός λόγος θα ακουγόταν εκεί, σε τόνο εθνικιστικό. Ο γνωστότερος από τους διοργανωτές, ο γυναικολόγος Κ. Πάντος, συνυπέβαλε το 2017 ψήφισμα στον ΟΗΕ και στην UNESCO, από κοινού με τον πατέρα Πλεύρη, τον Λεωνίδα Γεωργιάδη, το Παγκόσμιο Πνευματικό Κέντρο Ολυμπος (στόχος του, η δημιουργία "διεθνούς πράσινης polis" με το όνομα HEPTAPOLIS και "εκλεκτό πληθυσμό" τους "άριστους του κόσμου") και τη Διεθνή Ακαδημία Κοινωνικών Επιστημών(;), με την αξίωση να γίνει η ελληνική δεύτερη γλώσσα "σε κάθε χώρα του κόσμου". Επειδή, εκτός των άλλων, "προορίζεται για 'ομιλούσα' στη χρήση των Η/υπολογιστών"(;;). Βαριά επιστήμη, μα την αλήθεια».[17]

Το «επιτελικό κράτος» συνεργασίας της ΕΛΑΣ με τα ΜΜΕ δεν κατάφερε να αποτρέψει την οργή των γυναικών, αντίθετα την αγρίεψε με το φιάσκο της απόπειρας ρατσιστικής συγκάλυψης του δολοφόνου στα Γλυκά Νερά. Οι μετανάστριες καθαρίστριες που παλεύουν για τη μονιμοποίησή τους και ενάντια στις σεξιστικές επιθέσεις σε βάρος τους αναδείχθηκαν ως σύμβολα της αλληλοσύνδεσης ανάμεσα σε όλα τα μέτωπα πάλης:

«Λέγομαι Λίτσα Κόκκορη, είμαι συμβασιούχα καθαρίστρια του Υπουργείου Οικονομικών και μέλος της συντονιστικής επιτροπής.

Συμπαραστεκόμαστε στη συναδέλφισσα που υπέστη το βιασμό στα Πετράλωνα. Οι καθαρίστριες κάνουμε μια αξιοπρεπέστατη δουλειά. Αλλά παρόλα αυτά μας έχουν στο περιθώριο. Ειδικά τις συναδέλφισσες που δουλεύουν καθαρίζοντας σπίτια και πολυκατοικίες που δεν έχουν και καμία προστασία από την πολιτεία. Η συναδέλφισσα έζησε κάτι τρομερό που δεν θέλω ούτε καν να το φανταστώ. Πρέπει να είμαστε προστατευμένες και δεν είμαστε. Κι από τη στιγμή που το κράτος δεν δίνει κανένα δικαίωμα στις καθαρίστριες, οι σεξιστικές επιθέσεις εις βάρος μας είναι σύνηθες φαινόμενο. Νομίζουν ότι επειδή κάνουμε αυτή τη δουλειά είμαστε ευάλωτες. Δεν είναι έτσι όμως. Όπως σεβόμαστε πρέπει να μας σέβονται».[18]

Η πάλη ενάντια στην εκμετάλλευση είναι θεμέλιο για τη συνένωση όλων των αντιστάσεων. Συνδέουμε τον αγώνα ενάντια στην απεργοσπασία του Χατζηδάκη μαζί με την πάλη ενάντια στους βιαστές, τον κίνημα ενάντια στη λεηλασία της φύσης μαζί με τις μάχες ενάντια στη λεηλασία των συντάξεων, την αλληλεγγύη στους πρόσφυγες μαζί με την πάλη για ρήξη από την ΕΕ-φρούριο.

Αυτός είναι ο ρεαλιστικός στρατηγικός προσανατολισμός για την Αριστερά σήμερα. Γιατί ενώνει τη δύναμη που μπορεί να κάνει πράξη την προοπτική ότι η πάλη για να ανατρέψουμε τη Δεξιά δυναμώνει την πάλη για τον Σοσιαλισμό. ■

Σημειώσεις

1. Η άποψή μας, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1471, 12 Μάη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24157&issue=1471
2. Εύα Ηλιάδη, εκπαιδευτικός Ε΄ΕΛΜΕ Αθήνας, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1475, 9 Ιούνη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24348&issue=1475
3. Νώντας Φάσσος, συμβασιούχος στο νοσοκομείο Ερυθρός, όπου και πιο πάνω
4. Μιχάλης Θεοδωράκης, εργαζόμενος στον Επισιτισμό, όπου και πιο πάνω
5. Martin Wolf, It is folly to make pensions safe by making them unaffordable
6. Σύμφωνα με έκθεση της τράπεζας Credit Suisse που πρόβαλε πρωτοσέλιδα η εφημερίδα Financial Times στις 23 Ιούνη 2021.
7. ECB tests consensus on inflation ahead of Lagarde review, Financial Times 18 June 2021
8. Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική, https://www.bankofgreece.gr/Publications/NomPol20202021.pdf
9. Amazon lights fire under wage expectations, Financial Times 24 June 2021
10. China's military goals threaten international order, Nato warns, Financial Times, 15 June 2021
11. Νίκος Λούντος, Βραζιλία-έκρηξη οργής, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1477, 23 Ιούνη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24435&issue=1477
12. Λέανδρος Μπόλαρης, Περού-όχι πια φτωχοί σε μια πλούσια χώρα, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1475, 9 ιούνη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24361&issue=1475
13. Νίκος Λούντος, Κολομβία-γενικές απεργίες και εξέγερση, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1472, 19 Μάη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24243&issue=1472
14. Karl Marx, Capital, vol.3, σελ. 248
15. Κρις Χάρμαν, Καπιταλισμός ζόμπι, Μαρξιστικό βιβλιοπωλείο, σελ.356
16. Στο ίδιο, σελ. 431
17. Παντελής Μπουκάλας, Δημογραφικό, τάματα, θάματα, ευχές και προσευχές, Καθημερινή 19-20 Ιούνη 2021, https://www.kathimerini.gr/opinion/561405715/dimografiko-tamata-thamata-eyches-kai-proseyches/
18. Καθαρίστριες: παλεύουμε για μόνιμη δουλειά και να σταματήσουμε τις σεξιστικές επιθέσεις, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1478, 30 Ιούνη 2021, https://ergatiki.gr/article.php?id=24457&issue=1478

Η καθιέρωση της "γραμμής παραγωγής" σήμανε εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης

Μπροστά σε μια νέα «Βρυχώμενη δεκαετία»;

Τα καπιταλιστικά επιτελεία φαντασιώνονται ότι ξαναέρχονται τα «Roaring 20's». Ο Σωτήρης Κοντογιάννης θυμίζει την πραγματική ιστορία της δεκαετίας του 1920 και διαπιστώνει ότι το σύστημα σήμερα βρίσκεται πιο κοντά στο κραχ του 1929.

Στην ιστορία έχει ονομαστεί η «βρυχώμενη δεκαετία του 1920». Στη λογοτεχνία έχει αποτυπωθεί κύρια μέσα από τις σελίδες του «Μεγάλου Γκάτσμπι» του Φράνσις Σκοτ Φιτζέραλντ. Η ανθρωπότητα είχε μόλις αφήσει πίσω της τις καταστροφές της δεκαετίας του 1910, τον Μεγάλο Πόλεμο και την Ισπανική Γρίπη και τώρα γιόρταζε την «επιστροφή στην κανονικότητα» με ένα ξέφρενο πάρτι, πλούτου, κατανάλωσης, χορού, έρωτα και ελευθερίας.

Η ιστορία επαναλαμβάνεται μας έλεγαν στο σχολείο. Μπροστά μας δεν βρίσκεται σήμερα απλά και μόνο η επανασύνδεσή μας με τη ζωή μας αλλά μια νέα «βρυχώμενη δεκαετία» λένε τώρα οι αυτοανακηρυγμένοι μελλοντολόγοι των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Ο κόσμος αφήνει επιτέλους πίσω του την εποχή της οικονομικής κρίσης, των μνημονίων, της πανδημίας και των λοκντάουν. Ετοιμαστείτε. Το πάρτι αρχίζει.

Η πραγματικότητα πίσω από τους μύθους

Περιττό να το πει κανείς τίποτα από όλα αυτά δεν έχει την παραμικρή σχέση με την πραγματικότητα. Η ιστορία, κατ' αρχάς δεν επαναλαμβάνεται. Η ιστορία δεν κινείται πάνω σε σιδερένιες ράγες, όπως τα τρένα. Οι πρωταγωνιστές της δεν είναι κάποιες φανε-

Η δεκαετία του 1920 είδε την ανάδειξη της Τζαζ αλλά και ρατσιστικές επιθέσεις της Κου-Κλουξ-Κλαν

ρές ή κρυφές επιστημονικές νομοτέλειες. «Την ιστορία τους την κάνουν οι ίδιοι οι άνθρωποι», έγραφε στα μέσα του 19ου αιώνα ο Καρλ Μαρξ, έστω και αν «δεν την κάνουν μέσα σε συνθήκες που έχουν επιλέξει οι ίδιοι…»[1] Η μελέτη της ιστορίας είναι απαραίτητη και η σύγκριση εποχών και γεγονότων χρήσιμη για όποιον θέλει να επηρεάσει ή έστω να προβλέψει την πορεία της. Αλλά η μηχανιστική αναλογία είναι απλά παιδαριώδης.

Για την πλειοψηφία του κόσμου η «βρυχώμενη δεκαετία» δεν έμοιαζε καθόλου με πάρτι. Η αμερικανική οικονομία, είναι αλήθεια, γνώρισε μια εκρηκτική και μακρόσυρτη ανάπτυξη που κράτησε σχεδόν οκτώ χρόνια -μέχρι να διακοπεί με πάταγο από το Κραχ του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης τη Μαύρη Πέμπτη, στις 24 Οκτώβρη του 1929. Και από τις ΗΠΑ η ανάκαμψη άρχισε από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 να ξεχειλίζει, κύρια μέσα από τα δάνεια του Σχεδίου Ντόους, προς τη Γερμανία και τις άλλες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης.[2]

Τα στοιχεία μοιάζουν συγκλονιστικά. Όπως γράφει ο Κρις Χάρμαν, «*η βιομηχανική παραγωγή στις ΗΠΑ γνώρισε μέχρι το 1929 μια, όπως φαινόταν τότε, φαντασμαγορική άνθηση. Το 1929 ήταν δυο φορές μεγαλύτερη από ότι ήταν το 1914. Ξεπήδησε μια ολόκληρη σειρά από νέες βιομηχανίες -ραδιόφωνο, ρεϊγιόν,3 χημικά, αεροπλοΐα, ψύξη. Το κύμα της παραγωγής αυτοκινήτων που είχε αρχίσει το 1915 απογειώθηκε ενώ την ίδια στιγμή ολόκληρη η βιομηχανία επανεξοπλιζόταν με νέες μηχανές με βάση την ηλεκτροκίνηση…*

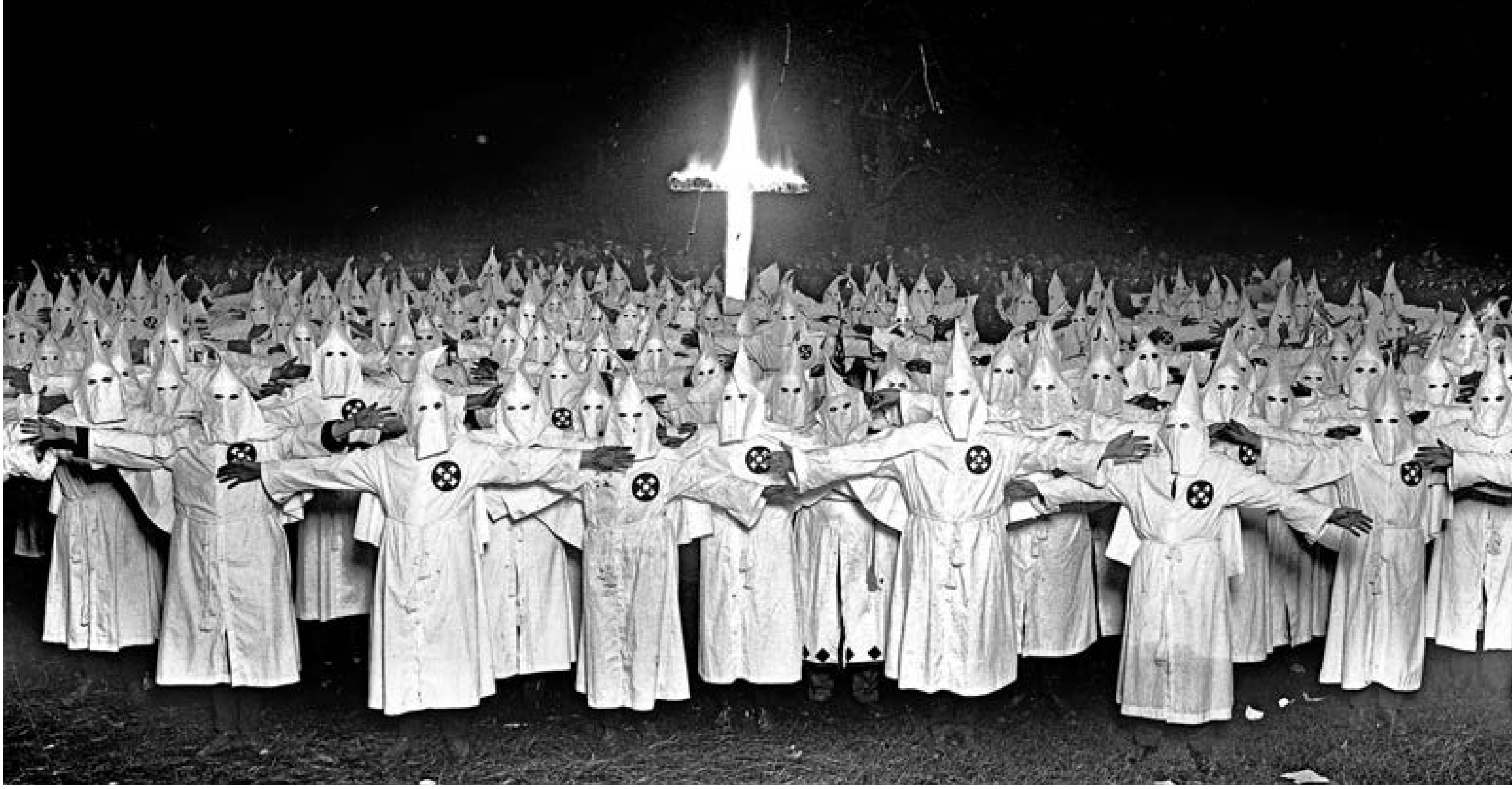
Η άνθηση στις ΗΠΑ αντικατοπτρίστηκε και στην Ευρώπη. Στη Γερμανία η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε (έως το 1929) 40% σε σχέση με τα επίπεδα του 1922. Στη Γαλλία διπλασιάστηκε. Μόνο στη Βρετανία, με τις παρακμάζουσες απαρχαιωμένες της βιομηχανίες… παρέμεινε η οικονομία πρακτικά καθηλωμένη…»[4]

Ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού στις ΗΠΑ είδε πράγματι το βιοτικό του επίπεδο να ανεβαίνει. Το 1920 κυκλοφορούσαν στους δρόμους των ΗΠΑ επτά περίπου εκατομμύρια αυτοκίνητα. Το 1929 είχαν τετραπλασιαστεί. Το 1922 τα αμερικανικά νοικοκυριά ξόδεψαν 60 περίπου εκατομμύρια δολάρια για ραδιόφωνα. Το 1929 -και μάλιστα κύρια το πρώτο δεκάμηνο πριν το κραχ- 850 εκατομμύρια δολάρια.[5]

Αλλά αυτή η ευημερία είχε τρεις κρυφές πλευρές. Πρώτον η μεγάλη πλειοψηφία απλά εξαιρέθηκε:

«Το 1929 μια μέση οικογένεια χρειαζόταν εισόδημα 2.000 δολαρίων το χρόνο για να ικανοποιήσει τις βασικές της μόνο ανάγκες. Όμως εκείνο το χρόνο, τον πλουσιότερο χρόνο στη μέχρι τότε αμερικανική ιστορία, 16.354.000 αμερικανικές οικογένειες, το 59,6% του πληθυσμού των ΗΠΑ, κέρδιζαν λιγότερα από 2.000 δολάρια το χρόνο. Περίπου 6.000.000 οικογένειες κέρδιζαν λιγότερα από 1.000 δολάρια το χρόνο… Δυο εκατομμύρια κάτοικοι της Νέας Υόρκης ζούσαν σε διαμερίσματα που είχαν κριθεί ήδη από το 1901 (από την πυροσβεστική) ακατάλληλα... Περισσότεροι από 100 χιλιάδες Νεοϋορκέζοι ζούσαν σε υγρά, σκοτεινά υπόγεια χωρίς παράθυρα. Στις πόλεις των εταιριών, σ' όλη τη χώρα, οι εργάτες έμεναν σε άβαφες, ξύλινες καλύβες χωρίς τρεχούμενο νερό ή υδραυλικές εγκαταστάσεις».[6]

Δεύτερον, το τίμημα που πλήρωσε η εργατική τάξη για αυτή τη μικρή βελτίωση ήταν τρομαχτικό. Η ανεργία έπεσε κοντά στο 4% και οι πραγματικοί μισθοί ανέβαιναν με ετήσιο ρυθμό περίπου 1,4%. Αλλά η εντατικοποίηση της εργασίας και τα ωράρια αυξάνονταν ακόμα πιο γρήγορα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία μιας Επιτροπής της ίδιας της κυβέρνησης του Χούβερ[7] η παραγωγικότητα της εργασίας στη βιομηχανία αυξήθηκε την επταετία 1920-1927 κατά 53,5%. Στα τέλη της δεκαετίας του 1910 ένα αυτοκίνητο χρειαζόταν περίπου τέσσερεις ώρες για να συναρμολογηθεί στις γραμμές παραγωγής του Φορντ. Το 1929 ο χρόνος είχε πέσει στα 93 λεπτά.[8] Στην υφαντουργία η εργάσιμη εβδομάδα ήταν 53,4 ώρες, στη χαλυβουργία 54,6 ώρες και στις κατασκευές δρόμων 60 ώρες. Τα ποσοστά

εκμετάλλευσης, με άλλα λόγια, αυξήθηκαν πολύ περισσότερο από τις πενιχρές αυξήσεις των μισθών. Και μαζί με την εντατικοποίηση, τα ωράρια και την παραγωγικότητα απογειώθηκαν και τα εργατικά ατυχήματα:

«Σύμφωνα με το Γραφείο Στατιστικών Εργασίας των Ηνωμένων Πολιτειών, κάθε χρόνο σκοτώνονταν περίπου 25 χιλιάδες εργάτες στην Αμερική σε όλη τη δεκαετία του '20. Εκατό χιλιάδες έμεναν (κάθε χρόνο) ανάπηροι…»[9]

Οι μεγάλοι κερδισμένοι από την οικονομική άνθηση της «βρυχώμενης δεκαετίας» ήταν οι πολύ πλούσιοι -και αυτό ήταν η τρίτη, όχι και τόσο κρυφή πλευρά της ευημερίας. Την ίδια περίοδο που οι μισθοί αυξάνονταν κατά 1,4% το χρόνο οι «κάτοχοι κοινών μετοχών» είδαν τα εισοδήματά τους να αυξάνονται κατά μέσο όρο κατά 16,4% το χρόνο.

Η πολιτική των κυβερνήσεων του Χάρτινγκ,[10] του Κούλιτζ και του Χούβερ έκανε ότι πέρναγε από το χέρι της για να βοηθήσει τους πλούσιους να γίνουν ακόμα πλουσιότεροι. Το 1923 ο υπουργός Οικονομικών Άντριου Μέλον, ένας μεγιστάνας του χάλυβα και των τραπεζών, έφερε ένα νομοσχέδιο στο Κογκρέσο που προέβλεπε μια γενική μείωση του φόρου εισοδήματος -από το 4% στο 3% για τους φτωχούς και από 50% στο 25% για τους πλούσιους. Για τον ίδιο τον Μέλον και την οικογένειά του το νομοσχέδιο ισοδυναμούσε με φοροαπαλλαγή σχεδόν 1,5 εκατομμυρίου το χρόνο, όπως αποκάλυψε ο γερουσιαστής της Μασαχουσέτης Γ. Κόνερι μιλώντας στο Κογκρέσο.[11] Το 1929, *«το πλουσιότερο ένα τοις χιλίοις των οικογενειών στην κορυφή της κοινωνίας είχαν αθροιστικά ίσα εισοδήματα με το φτωχότερο 42%, σύμφωνα με μια μελέτη του Ινστιτούτου Μπρούκινγκς»*.[12]

Τζαζ, τσάρλεστον και γυναικεία χειραφέτηση

Η δεκαετία του 1920 ήταν μια δεκαετία ραγδαίων και εντυπωσιακών κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών -όχι μόνο στις ΗΠΑ αλλά και στην Ευρώπη και σε πολλές ακόμα περιοχές του πλανήτη. Η πιο εντυπωσιακή ίσως από όλες τις αλλαγές ήταν η επέκταση, τον Αύγουστο του 1920, του δικαιώματος της ψήφου στις (λευκές) γυναίκες. Οκτώ εκατομμύρια περίπου γυναίκες ψήφισαν για πρώτη φορά στις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου του 1920.[13]

Η δεύτερη, ίσως, πιο εντυπωσιακή εξέλιξη ήταν η έκρηξη της τζαζ -ενός μουσικού στυλ που είχε γεννηθεί στις Αφροαμερικανικές κοινότητες της Νέας Ορλεάνης. Μέχρι το 1917 που έκλεισε, πολλοί από τους «πατέρες» της Τζαζ ζούσαν παίζοντας μουσική στους «οίκους ανοχής» και τα μπαρ της Στόριβιλ,[14] της κακόφημης συνοικίας των «κόκκινων φαναριών» της Νέας Ορλεάνης. Ο Λούις Άρμστρονγκ, μικρό παιδί τότε, πουλούσε λιθάνθρακα στα «κορίτσια» για να ζεσταίνονται το χειμώνα. *«Ανυπομονούσα κάθε βράδυ… να ακούσω αυτούς τους υπέροχους μουσικούς της τζαζ να παίζουν μουσική με τον τρόπο που έπρεπε»* έλεγε πολύ αργότερα, όταν είχε γίνει πια διάσημος αναπολώντας εκείνες τις ημέρες. Τη δεκαετία του 1920 αυτή η «μαύρη» περιθωριακή μουσική κατέκλυσε την αμερικανική νεολαία.

Η «βρυχώμενη δεκαετία» ήταν πράγματι μια δεκαετία κοινωνικής απελευθέρωσης. Η παλιά βικτωριανή ηθική της σεμνοτυφίας, του κορσέ και της γυναικείας υποταγής έγινε παρελθόν. *«Το πιο διαδεδομένο σύμβολο της βρυχώμενης δεκαετίας… είναι κατά πάσα πιθανότητα η φλάπερ: νεαρή γυναίκα, με*

κοντό καρέ κούρεμα, κοντή φούστα και τσιγάρο στο στόμα, που λέει πράγματα που δεν ταιριάζουν σε μια κυρία…»[15]

Η αλήθεια είναι ότι οι περισσότερες γυναίκες της εποχής δεν έμοιαζαν με αυτό το σύμβολο. Μόνο οι πλουσιότερες γυναίκες της μέσης και της ανώτερης τάξης είχαν τη δυνατότητα να ακολουθήσουν τις νέες μόδες -το μακιγιάζ, τις κάλτσες από ρεϊγιόν, τις τραγιάσκες. Αλλά θα ήταν λάθος να οδηγηθεί κανείς στο συμπέρασμα ότι οι αλλαγές αυτές ήταν απλά ένα καπρίτσιο της καλής κοινωνίας ή ότι ήταν ασήμαντες. Ο κόσμος άλλαζε.

Και θα ήταν ακόμα μεγαλύτερο λάθος να πιστέψει κανείς ότι οι αλλαγές αυτές οφείλονταν στην οικονομική άνθηση της δεκαετίας του 1920. Ίσα – ίσα, οι άρχουσες τάξεις και οι κάθε λογής συνοδοιπόροι τους -η αστυνομία, τα δικαστήρια, η εκκλησία, οι ρατσιστικές συμμορίες- έκαναν ό,τι μπορούσαν για να σταματήσουν αυτό το κύμα της φιλελευθεροποίησης.

Η δεκαετία του 1920 ήταν η δεκαετία της ποτοαπαγόρευσης, της εκτέλεσης των αναρχικών Σάκο και Βαντσέτι, της μεγάλης απεργίας στην Γκαστόνια της Βόρειας Καρολίνας που κατεστάλη με τη βοήθεια *«της αστυνομίας, των σερίφηδων, της πολιτοφυλακής και της Αμερικανικής Λεγεώνας… Στις του 7 Ιούνη (1929) οργάνωσαν νέα επίθεση με επικεφαλής τον αρχηγό της αστυνομίας Άντερχολτ, ο οποίος σκοτώθηκε στη μάχη. Σκοτώθηκε επίσης η (απεργός) Έλα Μέι Γουίγκιν… Εφτά ηγέτες της απεργίας καταδικάστηκαν σε ποινές φυλάκισης έως και 20 χρόνων…»*[16]

Η ρατσιστική βία πήρε τρομαχτικές διαστάσεις: *«Η Κου Κλουξ Κλαν αναγεννήθηκε τη δεκαετία του 1920 και εξαπλώθηκε και στο βορά. Το 1920 είχε 4,5 εκατομμύρια μέλη. Η NAACP (Εθνική Ένωση για την Προαγωγή των Εγχρώμων Ανθρώπων) έμοιαζε απελπιστικά αδύναμη αντιμέτωπη με τόσο μίσος και τόση βία…»*[17]

Οι ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές -το δικαίωμα ψήφου των γυναικών, η φιλελευθεροποίηση, η τζαζ, οι φλάπερς- ήταν αποτελέσματα των βαθιών αλλαγών που είχε φέρει ο Μεγάλος Πόλεμος και το κύμα των επαναστάσεων που τον διαδέχτηκε στην Ευρώπη.

Ο Μεγάλος Πόλεμος είχε δείξει ανάγλυφα τη χρεοκοπία του συστήματος. Εκατομμύρια νέοι πέθαναν στα χαρακώματα σε μάχες που δεν είχαν όχι μόνο κανένα αποτέλεσμα αλλά και κανένα νόημα: για τέσσερα σχεδόν χρόνια το μόνο που συνέβαινε ήταν να μετατοπίζονται οι γραμμές ανάμεσα στους αντιπάλους κατά μερικές εκατοντάδες μέτρα – για να ξαναγυρίσουν πίσω εκεί που ήταν ύστερα από λίγες μέρες.

Εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες δούλευαν στα χρόνια του πολέμου στη βιομηχανία, σε δουλειές που θεωρούντο «ανδρικές» παλαιότερα, είτε για να καλύψουν τις ελλείψεις που δημιουργούσε η επιστράτευση των ανδρών, είτε για να καλύψουν τις νέες ανάγκες που δημιουργούσε ο πόλεμος (παραγωγή όπλων, ανταλλακτικών, εφοδίων κλπ).

Οι άρχουσες τάξεις ζούσαν διαρκώς με τον φόβο της επανάστασης. Και όχι άδικα. Ο Μεγάλος Πόλεμος είχε «κλείσει» με την επικράτηση των Μπολσεβίκων στη Ρωσία, την επανάσταση στη Γερμανία και την Ουγγαρία, την Κόκκινη Διετία στην Ιταλία. Η Ρωσική Επανάσταση, άλλωστε, είχε ξεκινήσει από τις διαδηλώσεις στην Πετρούπολη για την Παγκόσμια Ημέρα της Εργαζόμενης Γυναίκας (8 Μάρτη σήμερα).

Ο πρόεδρος Γουίλσον[18] ήταν παραδοσιακά αντίθετος στην παραχώρηση δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες. Στο τέλος της δεκαετίας του 1910 άλλαξε γνώμη…

Μια νέα βρυχώμενη δεκαετία;

«Στο καλό φορτωμένο με ιούς 2020, καλώς να τη δεχτούμε τη βρυχώμενη δεκαετία του '20». Με αυτά τα λόγια είχε υποδεχτεί τον περασμένο Γενάρη ο Μάρτιν Σάντμπου, ο οικονομικός αρχισυντάκτης της εφημερίδας Financial Times τη νέα χρονιά. *«Καθώς η χρονιά αλλάζει, μπορούμε να περιμένουμε ότι και ο αιώνας μας θα φέρει μια βρυχώμενη δεκαετία; Και, έχοντας κατά νου ότι την προηγούμενη φορά έκλεισε με μια κατάρρευση, υπάρχει κάτι που μπορούμε να κάνουμε για να εξασφαλίσουμε ότι θα απολαύσουμε το πάρτι χωρίς να ζήσουμε την ίδια καταστροφή;».* Η απάντηση που έδινε ήταν καταφατική: *«Υπάρχουν καλοί λόγοι να πιστεύουμε ότι μια δεκαετία ισχυρής ανάπτυξης και κοινωνικής άνθησης βρίσκεται μπροστά μας».*[19]

Υπάρχουν, πέρα από τις επιφανειακές, κάποιες πραγματικές ομοιότητες ανάμεσα στη «βρυχώμενη δεκαετία του 1920» και το σήμερα. Η πιο σημαντική είναι η αίσθηση της χρεοκοπίας του συστήματος. Και η πλατιά διαδεδομένη οργή απέναντι στην άρχουσα τάξη και ό,τι αυτή αντιπροσωπεύει:

«Στα τέλη της περασμένης χρονιάς μια δημοσκόπηση του Κέντρου Ερευνών Pew ρώτησε 4.100 ενήλικες τη γνώμη τους για τη δομή της οικονομίας. Θα περίμενε κάποιος ότι η ανάπτυξη των εμβολίων και συνεπώς η προοπτική μιας εξόδου από τα πρόσφατα λοκντάουν θα πυροδοτούσε μια θετική προδιάθεση... Αλλά δεν είναι έτσι. Σχεδόν δυο τρίτα των ερωτώμενων στην Γαλλία και ακριβώς οι μισοί στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία απάντησαν ότι θα ήθελαν είτε μια "μεγάλη αναθεώρηση" είτε μια "ολοκληρωτική μεταρρύθμιση" των οικονομικών δομών. Μόνο μια μηδαμινή μειοψηφία -που έφτανε μόλις στο 3% στη Γαλλία- δήλωσε ότι υποστηρίζει το σημερινό στάτους κβο».[20]

Η οικονομική ανισότητα έχει ξεπεράσει ήδη εδώ και δυο χρόνια περίπου τα επίπεδα της δεκαετίας του 1920. Τον Φλεβάρη του 2019, πολύ πριν την πανδημία και τις ονειρώξεις για μια νέα «βρυχώμενη δεκαετία» η οικονομική ιστοσελίδα MarketWatch δημοσίευσε ένα κείμενο με τον χαρακτηριστικό τίτλο *«Το 1% της Αμερικής είχε τόσο πλούτο μόνο στις παραμονές της Μεγάλης Ύφεσης»*:

«Δεν είναι πια της μόδας να φοράει κανείς φορέματα φλάπερς ή να χορεύει

τσάρλεστον αλλά η ανισότητα της εποχής έχει σίγουρα επιστρέψει. Μια νέα έρευνα δείχνει ότι Αμερικάνοι δισεκατομμυριούχοι κατείχαν τόσο μεγάλο μερίδιο του πλούτου της χώρας μόνο την δεκαετία της Τζαζ…»[21]

Η πανδημία απλά απογείωσε αυτή την ανισότητα. Όπως έγραφε η Καθημερινή στα τέλη του περασμένου Δεκέμβρη, *«Το 2020 ήταν μία χρονιά που σημαδεύτηκε από την πανδημία και την πολιτική αναταραχή. Ήταν όμως και μία χρονιά απίστευτων κερδών για τους πλουσιότερους του πλανήτη, καθώς το Forbes υπολογίζει ότι οι 2.200 δισεκατομμυριούχοι έγιναν φέτος κατά 1,9 τρισ. δολάρια πλουσιότεροι. Οι δισεκατομμυριούχοι του κόσμου ελέγχουν αυτή τη στιγμή συνολικό πλούτο 11,4 τρισ. δολαρίων, δηλαδή 20% μεγαλύτερο σε σχέση με την 31η Δεκεμβρίου του 2019».*[22]

Οι νέες τεχνολογίες, το ραδιόφωνο, ο εξηλεκτρισμός των εργοστασίων, η γενίκευση της αλυσίδας παραγωγής έπαιξαν ρόλο στην οικονομική άνθηση της δεκαετίας του 1920. Το κυριότερο χαρακτηριστικό, όμως, της εποχής ήταν η ξέφρενη κερδοσκοπία. Πολλοί οικονομολόγοι αποδίδουν το Κραχ του 1929 στη χρηματιστηριακή φούσκα της «βρυχώμενης δεκαετίας». Στη πραγματικότητα τα αίτια του κραχ και της Μεγάλης Ύφεσης που το διαδέχτηκε ήταν πολύ πιο βαθιά -ήταν μια κλασσική κρίση υπερσυσσώρευσης όπως την είχε αναλύσει λίγα χρόνια πρωτύτερα ο Μαρξ. Όπως και να το δει κανείς όμως, σήμερα βρισκόμαστε πολύ πιο κοντά, οικονομικά, στο 1929 παρά στο 1921.

Ο καπιταλισμός παγκόσμια δεν έχει ξεπεράσει την κρίση του 2008-9. Οι οικονομίες των ΗΠΑ και της Ευρώπης εξακολουθούν να είναι «διασωληνωμένες» με τα πειστήρια των κεντρικών τραπεζών. Όλες οι απόπειρες που έκαναν τα προηγούμενα χρόνια να επαναφέρουν τα επιτόκια σε «φυσιολογικά» επίπεδα και να σταματήσουν τα προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης απέτυχαν: η οικονομία επέστρεψε στην ύφεση αναγκάζοντας τους κεντρικούς τραπεζίτες σε μια απότομη στροφή 180 μοιρών. Σήμερα τα επιτόκια τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πρακτικά μηδενικά.

Το 1929 η άμεση αντίδραση της κυβέρνησης του Χούβερ στις ΗΠΑ στο Κραχ και τα πρώτα σημάδια της ύφεσης ήταν να μην κάνει τίποτα. Οι υφέσεις ήταν ένα «φυσικό» φαινόμενο της σύγχρονης οικονομίας έλεγαν οι οικονομολόγοι της εποχής. Είναι μπόρες – ο ήλιος θα λάμψει ξανά πολύ σύντομα δυνατός πάνω από την Αμερική. Η δεκαετία του 1920 είχε ανοίξει μάλιστα με μια βαθιά ύφεση, που εξαφανίστηκε από μόνη της λίγους μήνες μετά.

Αλλά αυτή τη φορά δεν ήταν μπόρα. Η συγκέντρωση του κεφάλαιου -η άλλη όψη της ανισότητας- σε λίγες τεράστιες επιχειρήσεις μετέτρεψε τις χρεοκοπίες σε χιονοστιβάδα. Το 1930 η ανεργία στις ΗΠΑ έκλεισε στο 8,7%. Το 1931 στο 15,9%. Το 1932 στο 23,6%. Το 1933 άρχισε να μειώνεται -με αργούς ρυθμούς. Το 1940, τη χρονιά που ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος η ανεργία στις ΗΠΑ ήταν, παρά το New Deal του προέδρου Ρούσβελτ, ακόμα στο 14,6%.[23]

Το «εύκολο και φτηνό» χρήμα (για τους πλούσιους και μόνο) απέτρεψε το 2008-9 μια επανάληψη της δεκαετίας του 1930. Αλλά το τίμημα αυτής της διάσωσης ήταν η μονιμοποίηση της ύφεσης. Και η μονιμοποίηση της απειλής μιας νέας ανεξέλεγκτης καταστροφής σαν το Κραχ του '29, τη Μεγάλη Ύφεση και τα δεινά που κληροδότησε η δεκαετία του 1930 στην ανθρωπότητα.

Όχι, δεν βρισκόμαστε στη χαραυγή μιας νέας χρυσής εποχής. Η δεκαετία του 2020 δεν θα είναι «βρυχώμενη». Καμιά και κανένας δεν πρέπει να τρέφει την αυταπάτη ότι ο καπιταλισμός φέρνει καλύτερες μέρες.

Οι καλύτερες μέρες κατακτιούνται μόνο με τους αγώνες. Με τους αγώνες ενάντια στην εκμετάλλευση, ενάντια στην ανισότητα, ενάντια στο σύστημα. Και θα τις κατακτήσουμε. ■

Σημειώσεις

1. Καρλ Μαρξ, Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη
2. Η ηττημένη στον Α'ΠΠ Γερμανία καταδικάστηκε το 1921 από τους συμμάχους στην καταβολή ενός ιλιγγιώδους ποσού (132 δισεκατομμύρια χρυσά μάρκα) για πολεμικές αποζημιώσεις. Η Γερμανία, όπως ήταν αναμενόμενο, απέτυχε αμέσως να πληρώσει τις «δόσεις». Το 1923 χρεοκόπησε. Για να την αναγκάσουν (υποτίθεται) να πληρώσει η Γαλλία και το Βέλγιο κατέλαβαν τον Ιανουάριο του 1923 την κοιλάδα του Ρουρ, την καρδιά της γερμανικής βιομηχανίας. Τον Απρίλη του 1924 η Επιτροπή Επανορθώσεων υπό την ηγεσία του Τσαρς Ντόους, ενός Αμερικάνου τραπεζίτη, κατέληξε σε ένα Σχέδιο που προέβλεπε όχι μόνο μια άμεση μείωση των δόσεων που θα έπρεπε να πληρώνει η Γερμανία (που θα αυξάνονταν όταν θα ανέκαμπτε η οικονομία της) αλλά και τη δανειοδότησή της, για την πληρωμή αυτών των δόσεων, από τις ΗΠΑ. Ο Ντόους τιμήθηκε με το Νόμπελ Ειρήνης για το σχέδιο αυτό. Στην πραγματικότητα οι ΗΠΑ δεν ήταν βέβαια και τόσο γενναιόδωρες: το μεγαλύτερο κομμάτι των χρημάτων επέστρεφε σχεδόν αυτόματα στις ΗΠΑ μέσα από τις δόσεις των πολεμικών δανείων που είχε δώσει η Αμερική στη διάρκεια του πολέμου στους συμμάχους. Παρόλα αυτά το σχέδιο Ντόους έκλεισε την περίοδο του υπερπληθωρισμού της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και πυροδότησε μια αναγέννηση της γερμανικής οικονομίας.
   https://history.state.gov/milestones/1921-1936/dawes
3. Ημι-συνθετικό ύφασμα που κατασκευάζεται από πολτοποιημένα ξύλα.
4. Chris Harman, Explaining the crisis, Bookmarks 1987, σελ 55.
5. Ρ.Μπόγιερ, Χ.Μορέ, Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ, Σύγχρονη Εποχή 1993, σελ 384.
6. Στο ίδιο, σελ 395 - 396
7. Ο Χέρμπερτ Χούβερ ήταν ο 31ος πρόεδρος των ΗΠΑ. Κυβέρνησε από το 1929 ως το 1933. Το όνομά του έχει συνδεθεί στην ιστορία με το Κραχ και τις διαβόητες «Χούβερβιλ» - τις άθλιες παραγκουπόλεις των φτωχών που ξεφύτρωσαν μετά το Κραχ σε όλη την Αμερική.
8. What caused the roaring twenties – Smithsonian Magazine, https://www.smithsonianmag.com/history/are-we-headed-roaring-2020s-historians-say-its-complicated-180977638/
9. Ρ.Μπόγερ, Χ.Μορέ, σελ 395-396.
10. Γουόρεν Χάρτινγκ, 1921-1923 (πέθανε το 1923 και τον διαδέχτηκε ο τότε αντιπρόεδρός του Κάλβιν Κούλιτζ που κυβέρνησε από το 1923 ως το 1929).
11. Howard Zinn, A people's history of the United States, σελ 375
12. Στο ίδιο, σελ 373.
13. https://www.history.com/topics/womens-history/19th-amendment
14. https://neworleanshistorical.org/items/show/1307
15. https://www.history.com/topics/roaring-twenties/roaring-twenties-history
16. Ρ.Μπόγιερ, Χ.Μορέ, σελ 410
17. Howard Zinn, σελ 373
18. Γούντροου Γουίλσον, ο 28ος πρόεδρος των ΗΠΑ (1913-1921)
19. Goodbye virus-ridden 2020, hello Roaring Twenties, Financial Times 1/1/2021
20. A rebounding economy won't mean a return to the status quo, Gillian Tett, Financial Times 26.5.2021
21. https://www.marketwatch.com/story/its-been-almost-a-100-years-since-the-americas-1-had-so-much-wealth-2019-02-11
22. Καθημερινή, 16.12.2020
23. https://www.thebalance.com/unemployment-rate-by-year-3305506

Καθαρίστριες στο πανεργατικό συλλαλητήριο στις 10 Ιούνη στην Αθήνα

Οργή γυναικών, κίνημα ανατροπής

There once was a union maid,
she never was afraid
Of goons and ginks and company finks
and the deputy sheriffs who made the raid.
She went to the union hall when a meeting it was called
And when the Legion boys come 'round
She always stood her ground.
Oh, you can't scare me, I'm sticking to the union,
I'm sticking to the union,
I'm sticking to the union.
Oh, you can't scare me, I'm sticking to the union,
I'm sticking to the union 'til the day I die.

(Woody Guthrie, Union Maid,1940)[1]

Η Σταυρούλα Πανίδου γράφει για τις σκληρές μάχες ενάντια στις σεξιστικές επιθέσεις.

Στο κειμενό της για τη δολοφονία της Καρολάιν Κράουτς, η Κίνηση για μια Απεργιακή 8 Μάρτη λέει: «*Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας φέρει τεράστια ευθύνη γι' αυτή τη δολοφονία. Ψήφισε το νόμο για τη συνεπιμέλεια που θα άφηνε στα χέρια του δολοφόνου ένα παιδί, που μετατρέπει τα διαζύγια σε ατελείωτες δικαστικές αντιπαραθέσεις, στήριξε το συνέδριο της υπογονιμότητας που ήθελε τις γυναίκες μηχανές αναπαραγωγής. Ψήφισε το αντεργατικό νομοσχέδιο που καταργεί το οχτάωρο, τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και την όποια προστασία των γυναικών. Διέλυσε κάθε δημόσια δομή για τη στήριξη του μεγαλώματος των παιδιών αλλά και δομές που μπορούν να απευθύνονται γυναίκες θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Στηρίζει με κάθε τρόπο τους πλούσιους εκ-βιαστές. Η ΕΛ.ΑΣ. επικηρύσσει "μετανάστες ληστές", ενώ κάθε γυναίκα που καταγγέλλει σεξιστική βία αντιμετωπίζεται με πε-*

ριφρόνηση, κάθε μετανάστης είναι φύσει εγκληματίας.»[2]

Ισχύουν αυτές οι συνδέσεις; Ποια είναι η κοινή τους πηγή; Αν αυτή η επίθεση είναι τόσο συνεκτική, τόσο πολυμέτωπη, είναι η δική μας πλευρά τόσο δυνατή ώστε να την τσακίσει;

Βρισκόμαστε στην καρδιά της μεγαλύτερης ταξικής σύγκρουσης από τη Μεταπολίτευση και μετά. Ένα σύστημα σε κρίση, μια άρχουσα τάξη που προσπαθεί να βγει από την οικονομική της κατάρρευση και την ιδεολογική της απαξίωση, ξηλώνοντας όλα όσα κέρδισε η τάξη μας με τους αγώνες της. Οι γυναίκες είναι στην πρώτη γραμμή αυτών των μαχών, αποφασισμένες να μην αφήσουν το ρολόι της Ιστορίας να γυρίσει πίσω. Όχι μόνο γιατί είναι αυτές που πλήττονται περισσότερο απ' αυτό το πισωγύρισμα αλλά γιατί η οργή τους έγινε με γοργούς ρυθμούς συλλογική δράση και διεκδίκηση σε κάθε επίπεδο.

Η επίθεση στις κατακτήσεις των γυναικών δεν είναι μόνον η πρόσφατη. Στο βιβλίο της «Γυναίκες, Φύλο και Εργασία στην Ελλάδα», η Μαρία Καραμεσίνη,[3] καθηγήτρια Οικονομικών της Εργασίας και της Κοινωνικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, αποδείχνει ότι οι γυναίκες ήταν αυτές που, και στη δουλειά και στη φροντίδα της οικογένειας, υπέστησαν τη μεγαλύτερη επίθεση από τις πολιτικές λιτότητας των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης· από τη θεσμική οπισθοδρόμηση ως προς τα κατοχυρωμένα δικαιώματά τους στην εργασία, στο όνομα δήθεν της ισότητας των φύλων, ως την κατακρεούργηση όλων εκείνων των λιγοστών - των χαμηλότερων στην ΕΕ των 27 - δημόσιων δομών φροντίδας.[4]

Οι επιθέσεις σε βάρος των γυναικών πολλαπλασιάστηκαν μέσα στα δύο χρόνια της κυβέρνησης Μητσοτάκη με αποκορύφωμα τις εγκληματικές πολιτικές της μέσα στην πανδημία. Οι γυναίκες της εργατικής τάξης έχουν ήδη πλήρη γνώση για το τι θα σημάνουν όλα αυτά που μονιμοποιεί ο νόμος Χατζηδάκη. Είναι όσα τους επέβαλε η εργοδοσία (ιδιωτική ή κρατική) ως «έκτακτες συνθήκες», ως «προσωρινή παράβλεψη» των συλλογικών συμβάσεων και της εργασιακής νομοθεσίας, του 8ωρου, των απλήρωτων υπερωριών και των ανεκπλήρωτων αδειών.

Αποτελώντας το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζόμενων στις υπηρεσίες που έμειναν ανοιχτές (υγεία, πρόνοια, εμπόριο ειδών πρώτης ανάγκης), οι γυναίκες «έφτασαν στα όρια της εξουθένωσης, λόγω υπερβολικού φόρτου αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας και αυξημένου στρες».[5]

Είναι κατά πλειοψηφία αυτές που, λόγω ελάχιστου προσωπικού, αναγκάστηκαν να δουλεύουν διπλοβάρδιες για να φροντίσουν όλη την κοινωνία. Στις εργαζόμενες στα νοσοκομεία χρωστούν ακόμη την περσινή τους άδεια, στο «Βοήθεια στο Σπίτι» δεν προλαβαίνουν να πάνε στο δικό τους, στα super market έχουν ξεχάσει από πότε έχουν να πάρουν ρεπό – και έχουν ήδη μπροστά τους την κατάργηση της κυριακάτικης αργίας και την επέκταση του ωραρίου λειτουργίας της αγοράς.

Εξαναγκάστηκαν «εκούσια» να δουλέψουν από το σπίτι (τηλεργασία) σε ποσοστό διπλάσιο του ανδρικού (36% έναντι 18%), γιατί έπρεπε να φροντίζουν τα παιδιά ή τους γέροντες της οικογένειας, αφού η άδεια «ειδικού σκοπού» δινόταν με το σταγονόμετρο και οι δομές εκπαίδευσης και φροντίδας ήταν κλειστές, ελλιπείς, διαλυμένες, δολοφονικές.

Ξέρουν ότι η μονιμοποίηση της τηλεργασίας (το εργασιακό «φασόν» του 21ου αιώνα) θα λειτουργήσει ως υπέδαφος για την περαιτέρω διάλυση αυτών των δημόσιων δομών – αφού εργάζεστε από το σπίτι, μπορείτε να φροντίσετε και την οικογένειά σας. Ότι η πολυδιαφημισμένη «θέσπιση της αποσύνδεσης» είναι άλλη μια απάτη, γιατί θα είναι - όπως και οποιαδήποτε άλλη παράβαση εκ μέρους του εργοδότη – ανεξέλεγκτη[6] χωρίς συλλογικές συμβάσεις, χωρίς τη στοιχειώδη προστασία που πρόσφερε η Επιθεώρηση Εργασίας (ΣΕΠΕ)[7] και χωρίς τη συλλογικότητα του κοινού χώρου δουλειάς. Έρευνα του ΙΝΕ ΓΣΕΕ για την πρώτη καραντίνα, τον Ιούνιο του 2020, έδειξε ότι το 35% των τηλεργαζόμενων εξαναγκάστηκε σε απλήρωτη υπέρβαση του ωραρίου του.[8]

Λόγω καραντίνας και lockdown η γυναικεία ανεργία στην επισφαλή και αδήλωτη εργασία εκτινάχτηκε, με ένα ελάχιστο ποσοστό να δικαιούται κρατική επιδότηση. Η απληστία των εργοδοτών έγινε ολοφάνερη μέσα στα lockdown κι από το ότι *«το πρόγραμμα ΣΥΝ–ΕΡΓΑΣΙΑ… δεν αξιοποιείται από τους εργοδότες, που προτιμούν να έχουν πλήρη ελευθερία να προχωρήσουν τους επόμενους μήνες σε απολύσεις».*[9] Το νέο εργασιακό ανοίγει το δρόμο για την όποια επαναπρόσληψή τους με τους χειρότερους όρους εκβιαστικά από τους εργοδότες.

Μ' άλλα λόγια, οι γυναίκες της εργατικής τάξης ξέρουν περισσότερο από ποτέ ότι ο νόμος Χατζηδάκη έρχεται για να απελευθερώσει πλήρως το δρόμο των πλούσιων εκβιαστών.

Αν η μία πλευρά, όμως, είναι η επίγνωση της απειλής, η άλλη είναι η πλευρά της μαζικής αποφασιστικότητας για αντίσταση.

Οι γυναίκες είναι ήδη στην πρώτη γραμμή των αγώνων, γιατί αυτή τη στιγμή αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία στους πιο μαζικούς και καλύτερα συνδικαλισμένους εργασιακούς χώρους. Στους χώρους που πήραν πάνω τους την οργάνωση της αντίστασης, εμπνέοντας και συσπειρώνοντας όσες και όσους δουλεύουν σε συνθήκες επισφάλειας, φέρνοντας ταυτόχρονα το ίδιο το κίνημα του #MeToo εκεί που βρίσκονται οι μεγαλύτεροι (εκ)βιαστές, στους χώρους δουλειάς.

Το είδαμε όλο το προηγούμενο διάστημα. Η εκπαίδευση, η υγεία, όλοι οι εργασιακοί χώροι της κοινωνικής φροντίδας (παιδικοί σταθμοί, γηροκομεία, «Βοήθεια στο Σπίτι») είναι κλάδοι που έχουν κατεξοχήν γυναικείο εργα-

τικό δυναμικό. Και είναι αυτοί οι κλάδοι που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της πρόσφατης αντίστασης. Η εργατική τάξη στην υγεία, που ξεσηκώνει τον ενθουσιασμό όλων μας με τις μάχες που δίνει, είναι στην τεράστια πλειοψηφία της γυναίκες. Όταν μιλούμε για τους εκπαιδευτικούς που διέλυσαν την επίθεση της Κεραμέως το χειμώνα, δηλώνοντας σχεδόν εξολοκλήρου ότι είναι με το συνδικάτο (οι μάχες ενάντια στην ηλεκτρονική ψηφοφορία στα συνδικάτα και ενάντια στην αξιολόγηση), να θυμόμαστε ότι στην εκπαίδευση το 67% είναι γυναίκες.

Όπως λέει η Αργυρή Ερωτοκρίτου, από την Κίνηση για την Απεργιακή 8 Μάρτη, στη συνέντευξή της στη Λένα Βερδέ, απέναντι στα τεράστια βάρη που η πολιτική της ΝΔ φόρτωσε στις γυναίκες, το γυναικείο κίνημα διεκδίκησε *«όλα τα κρίσιμα ζητήματα: από τη μόνιμη και σταθερή δουλειά μέχρι τις προσλήψεις σε κεντρικούς κλάδους όπως η Υγεία, η Παιδεία, η Πρόνοια, και από το ίση αμοιβή για ίση εργασία μέχρι το κάτω τα χέρια από τα σώματά μας, δένοντας τον αγώνα για τις εργασιακές συνθήκες και δικαιώματα με αυτόν ενάντια στις σεξουαλικές παρενοχλήσεις, τη βία, τις διακρίσεις, όλες τις σεξιστικές επιθέσεις…*

Κι όλα αυτά τα διεκδίκησε πολύ πιο καθαρά και ανοιχτά από ποτέ με τις συλλογικές μορφές πάλης και όργανα των εργαζόμενων, τα συνδικάτα, τα σωματεία, τις επιτροπές στους χώρους δουλειάς. Το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό, είναι χαρακτηριστικά που είχαμε να δούμε πάρα πολλά χρόνια τόσο έντονα, και βάζει νέες διαστάσεις στην πάλη ενάντια στη σεξιστική καταπίεση… Οι γυναίκες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αυτών των αγώνων, έχοντας όλα τα παραπάνω αιτήματα και διεκδικήσεις ανοιχτές.»[10]

Η Μαρία Καραμεσίνη μιλά στο βιβλίο της για μια «σιωπηλή επανάσταση», με την έννοια μιας διαδικασίας μακράς διάρκειας, που συνέβη τα τελευταία 40 χρόνια και οδήγησε σε ένα μεγάλο κοινωνικό μετασχηματισμό. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του μετασχηματισμού αφορούν όχι μόνο την τεράστια πλέον συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό αλλά και τον τρόπο συμμετοχής τους σ' αυτό: συνεχόμενος, σταθερός και μόνιμος.

«Παρόλο που οι γυναίκες υπεραντιπροσωπεύονταν στους ευέλικτους εργαζόμενους πριν την κρίση, η πλειονότητά τους δεν εργαζόταν με ευέλικτες ή άτυπες μορφές απασχόλησης. Το 2008, το 81,5% των γυναικών μισθωτών εργάζονταν με καθεστώς πλήρους και μόνιμης απασχόλησης και το 36,8% εργάζονταν στον δημόσιο τομέα».[11]

Οι γυναίκες διέψευσαν, οριστικά και αμετάκλητα, το παλιό επιχείρημα ότι αποτελούν «εφεδρικό στρατό εργασίας», ότι αποδέχονται την υποχώρηση «πίσω στο σπίτι» και το ρόλο της νοικοκυράς σε περίοδο κρίσης, όταν χάνονται μαζικά δουλειές. Το μοντέλο «άνδρας - κουβαλητής», «γυναίκα – νοικοκυρά», λέει η Καραμεσίνη, δεν υπάρχει πλέον στο ιδεολογικό σύμπαν των γυναικών.

Σ' αυτό, συνεχίζει, συνέβαλαν και κατακτήσεις των γυναικών στο επίπεδο της μόρφωσης, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης – άλλη μια κινηματική κατάκτηση για την εργατική τάξη και τα παιδιά της που προσπαθεί να διαλύσει η κυβέρνηση της ΝΔ. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '90, το 62% των απόφοιτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γυναίκες. Στο επίπεδο της εργασίας, το 52% των εργαζόμενων στα επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα είναι γυναίκες.

Σεξισμός

Οι γυναίκες όχι μόνο δεν θέλουν οι ίδιες, αλλά δεν αποτελούν «εφεδρικό στρατό εργασίας» ούτε για τους καπιταλιστές. Αντίθετα, τους είναι πολύτιμες στην παραγωγική διαδικασία περισσότερο από ποτέ. Γιατί τότε η άρχουσα τάξη συνεχίζει να παίζει το χαρτί του σεξισμού και μάλιστα με υπερένταση αυτή την περίοδο;

Όπως έγραψε η Μαρία Στύλλου: *«Το κέρδος και όχι οι άντρες βρίσκεται στο κέντρο της γυναικείας καταπίεσης. Ο καπιταλισμός ήθελε και θέλει άντρες και γυναίκες έξω από το σπίτι, γιατί και οι δύο είναι πηγές αύξησης των κερδών. Χρειάζεται όμως ταυτόχρονα τις ιδέες που του επιτρέπουν να κρατάει τη διαφοροποίηση αντρών και γυναικών στη δουλειά (μικρότεροι μισθοί, χειρότερες συνθήκες) και ταυτόχρονα να εξασφαλίζει την απλήρωτη αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης μέσα στην οικογένεια».*[12]

Ειδικά σε περιόδους οικονομικής κρίσης, οι καπιταλιστές προσπαθούν να ξεφορτωθούν πλήρως το κόστος αυτής της αναπαραγωγής, διαλύοντας και ιδιωτικοποιώντας όλες τις δημόσιες δομές φροντίδας και σπρώχνοντας αυτό το κόστος εξολοκλήρου στην εργατική οικογένεια. Έτσι, αφενός το οικονομικό κόστος αυτής της αναπαραγωγής γίνεται δυσβάστακτο για την εργατική τάξη, εξαναγκάζοντάς την σε επιπλέον χρόνο αμειβόμενης εργασίας, αφετέρου αυξάνονται οι ώρες που πρέπει να αφιερώνονται στη φροντίδα στο σπίτι.[13]

Επειδή δεν υπάρχει κανένας πραγματικός λόγος, πέρα από το καπιταλιστικό κέρδος, αυτή η διαδικασία της φροντίδας να μην είναι κοινωνική, δηλαδή συλλογική (ακριβώς το αντίθετο, μάλιστα) και να πρέπει να γίνεται εξατομικοποιημένα στο σπίτι (άρα με κόστος οικονομικό και απλήρωτο εργασιακό χρόνο από την ίδια την εργατική οικογένεια), ο καπιταλισμός ντύνει με δήθεν «επιστημονικές αποδείξεις» ένα ολόκληρο ιδεολόγημα «βιολογικοποίησης» του ρόλου των γυναικών ως νοικοκυρών, μητέρων κλπ.

Οι γυναίκες είναι «φτιαγμένες» για τους ρόλους «στα του οίκου», έχουν «φυσικές» ικανότητες για φροντίδα λόγω «μητρικού ενστίκτου», «ολοκληρώνονται μόνον όταν γίνουν μητέρες» και, επιπλέον, η μητρότητα είναι καθήκον τους κοινωνικό, εθνικό κλπ. Όλο αυτό το σεξιστικό σκουπιδαριό οδηγεί στο

Μετανάστριες απαιτούν νομιμοποίηση στη διεθνή κινητοποίηση στις 19 Μάρτη 2021

ότι οι γυναίκες δεν είναι ελεύθερες για τις επιλογές τους, στο ότι δεν έχουν οι ίδιες και μόνον οι ίδιες λόγο για τη ζωή τους και τελικά για το ίδιο τους το σώμα. Το σώμα των γυναικών γίνεται αντικείμενο, γίνεται εμπόρευμα. Κι όπως κάθε εμπόρευμα, ο αγοραστής μπορεί να το μεταχειριστεί όπως θέλει. Ακόμη και να το δολοφονήσει.

Η κυβέρνηση της ΝΔ με κάθε της νόμο, με κάθε της ενέργεια ενισχύει ακόμη περισσότερο τη βία κατά των γυναικών, τη βία ενάντια σε όποιαν και όποιον δεν συμμορφώνεται με την «πρότυπη» οικογένεια.

Για να διατηρήσει αλώβητη, ιδεολογικά και οικονομικά, την πυρηνική οικογένεια, ο νόμος Τσιάρα, με τη «συνεπιμέλεια», αφήνει ορθάνοιχτη την πόρτα στην ενδοοικογενειακή βία προς τις γυναίκες και τα παιδιά τους και ταυτόχρονα απαλλάσσει το κράτος από την υποχρέωσή του να στηρίξει τη μονογονεϊκή οικογένεια, αφού ουσιαστικά εξουδετερώνει την ύπαρξή της. Πόσο φανερή είναι η σύνδεση του νόμου Τσιάρα με την επιδίωξη της ΝΔ να διαλύσει τις δημόσιες δομές φροντίδας που, αν είναι αναγκαίες για την ελάφρυνση κάθε εργαζόμενης γυναίκας, για τις γυναίκες των μονογονεϊκών οικογενειών είναι απαραίτητες για την επιβίωση τη δικιά τους και των παιδιών τους.

Η επίθεση κορυφώνεται με τις διακρίσεις στους χώρους δουλειάς. Παρότι η ισότητα στις αμοιβές είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη από τη δεκαετία του '70, οι έμφυλες μισθολογικές και συνταξιοδοτικές ανισότητες στον ιδιωτικό αλλά και στο δημόσιο τομέα - που έχει πλέον τεράστια ποσοστά ελαστικών σχέσεων εργασίας - είναι μεγάλες. Και οι ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα στο χώρο της εργασίας δεν είναι μόνον οικονομικές. Διαχέονται και στην αναλογικότητα των φύλων στις θέσεις «ευθύνης», δηλαδή στο ποιοι προΐστανται και άρα στο ποιοι πληρώνονται καλύτερα.

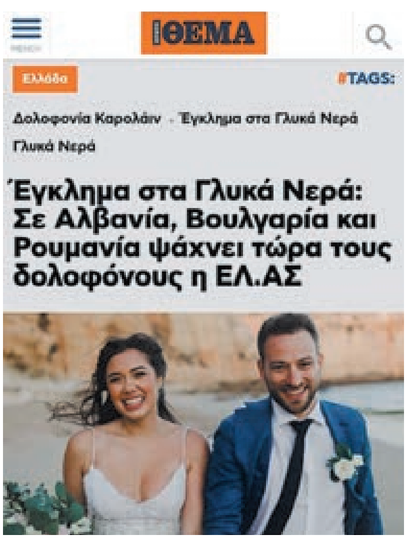
Αν και οι γυναίκες υπεραντιπροσωπεύονται στα επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα, μόνο το 28% έχει διευθυντικές θέσεις. Το παράδειγμα της εκπαίδευσης είναι από τα πιο ενδεικτικά. Ενώ οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι υπερδιπλάσιες των ανδρών (67% προς 33%), στις θέσεις διευθυντών σχολείων οι γυναίκες είναι κάτω από το μισό και στις θέσεις των προϊσταμένων των διευθύνσεων εκπαίδευσης το ποσοστό των γυναικών, στις περισσότερες περιοχές, είναι … 0%.[14]

Στο χώρο της υγείας αφθονούν οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις και οι ανισότητες φύλου. Πρόσφατη έρευνα (Οκτώβρης 2020 – Ιανουάριος 2021)[15] έδειξε ότι μία στις δυο νοσηλεύτριες αντιμετωπίζει σεξιστικές συμπεριφορές σχεδόν σε καθημερινή βάση, κυρίως από άντρες σε ανώτερη υπηρεσιακή θέση. Και, ναι, ακόμη και τώρα, υπάρχουν «ανδροκρατούμενες» ειδικότητες, όπως για παράδειγμα αυτή του χειρουργού, όπου οι νέες γιατροί που θέλουν να πάρουν την ειδικότητα έχουν

να αντιμετωπίσουν σεξιστικά σχόλια, από το «καλύτερα να ανοίξεις κομμωτήριο» ως το «μπράβο, είσαι αντράκι» ως… «επιβράβευση» για μια επιτυχημένη επέμβαση. Χρειάζεται να καταβάλλουν διπλάσια προσπάθεια από τους άντρες συναδέλφους τους για να πάρουν την ειδικότητα.

Οι ανισότητες φύλου όχι μόνο θα παραμείνουν μεγάλες στους χώρους εργασίας και στην απλήρωτη αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης μέσα στην οικογένεια, αλλά θα διευρυνθούν. Ο νόμος για το εργασιακό θ' ανοίξει το δρόμο σε κάθε είδους εκβιασμό, γι' αυτό τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ή και βίας θα αυξηθούν κατακόρυφα.

Το πώς ακριβώς σκοπεύει η κυβέρνηση της ΝΔ να «προστατέψει» τα δικαιώματα των γυναικών της εργατικής τάξης, μας το έδειξαν οι σύμμαχοί της σ' αυτή την απάτη. Και μόνο το ότι η ΝΔ ξανάβγαλε στο κλαρί την ακροδεξιά πρόεδρο της Ανωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδας, Λυκούδη - τη δημοτική σύμβουλο του «εκσυγχρονιστή» Μπακογιάννη,[16] που είχε συνεργαστεί με τον εγκληματία Κασιδιάρη στο δολοφονικό πογκρόμ το 2011 στον Άγιο Παντελεήμονα και που πρωτοστάτησε στη σεξιστική εκστρατεία με τις αφίσες κατά των εκτρώσεων στο Μετρό στις αρχές του 2020 - θα ήταν αρκετό για να καταλάβουμε τι εννοεί.

Πρώτο Θέμα και ΕΛΑΣ - Κοινή ρατσιστική συγκαλυψη του σεξισμού

Έγινε όμως ακόμη πιο σαφής άμεσα. Η κυβέρνηση της ΝΔ έβγαλε την «εκσυγχρονιστική» της μάσκα και αποκάλυψε το σκοταδιστικό της πρόσωπο με ένα χυδαίο σποτ για την υπογεννητικότητα και την επίσημη στήριξή της στο ακόμη πιο χυδαίο «1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γονιμότητας και Αναπαραγωγικής Αυτονομίας». Στα σεξιστικά, ρατσιστικά και εθνικιστικά σκουπίδια περί «επαναφοράς του προτύπου δημιουργίας 'πυρηνικής' οικογένειας ενωρίς», του πρωταρχικού καθήκοντος των γυναικών να είναι μηχανές παραγωγής παιδιών, με τη στοχοποίησή τους ως υπαίτιων για τον «αφανισμό του έθνους μας», χιλιάδες γυναίκες απάντησαν με μαζική κατακραυγή.

Η δύναμη του κινήματος που όλο αυτό τον καιρό οργανώνεται στους χώρους δουλειάς, στους χώρους της εκπαίδευσης και πλημμυρίζει τους δρόμους, από την απεργιακή 8 Μάρτη, μέχρι τα ποτάμια που ξεχύθηκαν σ' όλες τις πόλεις στις πανεργατικές απεργίες και τις φοιτητικές διαδηλώσεις, με τις γυναίκες στην πρώτη τη γραμμή, αυτή η δύναμη έκανε να ξεσηκωθεί άμεσα ένα τεράστιο κύμα αντίδρασης που ακύρωσε αυτό το σιχαμερό συνέδριο.[17]

Είναι μια νίκη που μας δείχνει το δρόμο. Μετατρέπουμε την οργή μας ενάντια στις σεξιστικές επιθέσεις σε οργανωμένη δύναμη μέσα στα συνδικάτα αλλά και σε μια Αριστερά που παλεύει για να τσακίσει την κυβέρνηση των πλούσιων εκβιαστών και να ανοίξει το δρόμο για μια κοινωνία απαλλαγμένη από την εκμετάλλευση και όλες τις καταπιεστικές διακρίσεις. ■

Σημειώσεις

1. Ήταν κάποτε μια νεαρή συνδικαλίστρια, που ποτέ δεν φοβόταν
   τους μπράβους, τα τσιράκια, τους απεργοσπάστες της εργοδοσίας
   και τους βοηθούς του σερίφη που 'καναν επιθέσεις
   Πήγαινε σ' όλα τα μαζέματα του σωματείου
   Και σε κάθε τραμπούκικη επίθεση
   Έμενε πάντα ακλόνητη
   Όχι, δεν μπορείτε να με φοβίσετε, γιατί είμαι με το σωματείο
   Είμαι με το σωματείο, είμαι με το σωματείο
   Όχι, δεν μπορείτε να με φοβίσετε, γιατί είμαι με το σωματείο
   Είμαι με το σωματείο, μέχρι το τέλος
2. https://www.facebook.com/apergiaki8marti/photos/a.1002244209971978/1696806643849061/
3. Καραμεσίνη Μαρία, Γυναίκες, φύλο και εργασία στην Ελλάδα, εκδ. Νήσος, Μάρτιος 2021. Ένα πλούσιο σε στοιχεία βιβλίο για τη μελέτη της γυναικείας εργατικής τάξης στην Ελλάδα (και όχι μόνο) των τελευταίων δεκαετιών.
4. ό.π., 52, «Όσο για τις δημόσιες υπηρεσίες φροντίδας παιδιών, αυτές παρέμειναν ανεπαρκείς για δεκαετίες. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 εφαρμόστηκε μια νέα στρατηγική, που περιλάμβανε τη δημιουργία νέων δημόσιων βρεφονηπιακών σταθμών, νηπιαγωγείων και σχολείων. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε ως προς την επέκταση των υπηρεσιών φροντίδας τη δεκαετία που προηγήθηκε της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, η κάλυψη από επίσημες υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών και από 3 ετών έως την ηλικία υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης ήταν αντίστοιχα 12% και 67% το 2008. Αυτά τα ποσοστά ήταν μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ των 27. Δύο χρόνια νωρίτερα, η Ευρωπαϊκή Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ανέφερε για την Ελλάδα ότι για το 41% των παιδιών ηλικίας 0-2 ετών και για το 18% των παιδιών ηλικίας 3-6 ετών μεριμνούσαν αποκλειστικά οι γονείς τους, ενώ για το 54% της πρώτης ομάδας και το 40% της δεύτερης μεριμνούσαν οι παππούδες τους, συγγενείς, φίλοι και οικιακοί βοηθοί. Αυτά τα ποσοστά ήταν μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ των 27 (Eurostat 2009)
5. ό.π., 405 - 409
6. https://thepressproject.gr/katakoryfi-afxisi-ton-peristatikon-afthairesias-se-evalotes-omades-ta-evrimata-tou-synigorou-tou-politi-gia-to-2020
   Ο Συνήγορος του Πολίτη για το 2020 κατέγραψε κατακόρυφη αύξηση των περιστατικών αυθαιρεσίας, από τα οποία σχεδόν τα μισά (48%) αφορούν την ανυπαρξία προστασίας των εργασιακών δικαιωμάτων (συνέχιση της ασφαλιστικής κάλυψης, προστασία των ωφελούμενων από τα προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ., επικοινωνία με το σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» κ.ά.) και τη μη υλοποίηση των μέτρων βοήθειας (επιδόματα, αποζημιώσεις κλπ).
7. https://ergatiki.gr/article.php?id=24332&issue=1475
8. https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/kinonia/ereyna-tis-gsee-gia-toys-deiktes-klimatos-agoras-ergasias-ston-idiotiko-tomea/
9. Καραμεσίνη, ό.π. 410
10. https://ergatiki.gr/article.php?id=24124&issue=1470
11. Καραμεσίνη, ό.π. 234
12. https://www.socialismfrombelow.gr/article.php?id=1288
13. Καραμεσίνη, ο.π. 369 κε, κεφ. 10 και 11 για την αμειβόμενη και μη αμειβόμενη εργασία στην Ελλάδα με πληθώρα στατιστικών στοιχείων, όπως και για τις ανισότητες φύλου σε διεθνή σύγκριση.
14. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/248463_i-isotita-argei-akomi-stin-ekpaideysi
15. https://www.kathimerini.gr/society/561257452/p-papantonioy-exi-stis-deka-nosileytries-echoyn-ypostei-sexoyaliki-parenochlisi/
16. Στις 14.6.2021 η πρόταση του Μπακογιάννη για να γίνεται η προσχολική αγωγή (παιδιά 4 -6 χρονών) σε κοντέινερ πέρασε στο δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας με τις ψήφους της Χρυσής Αυγής, της αμετάκλητα καταδικασμένης ως εγκληματικής οργάνωσης.
17. https://www.facebook.com/ergatiki/photos/a.369761453094083/5648128175257358/

Λένιν και Τρότσκι μαζί στις μέρες της επανάστασης του Οκτώβρη

Η Αριστερά και η επιλογή «μεταρρύθμιση ή επανάσταση» σήμερα

Ο Πάνος Γκαργκάνας εξετάζει τη στάση του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ απέναντι στο κρίσιμο στρατηγικό δίλημμα και υπερασπίζεται τον επαναστατικό δρόμο

Η μακρόσυρτη και πολύπλευρη κρίση του καπιταλισμού φέρνει συνεχώς την Αριστερά αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις σε όλα τα επίπεδα. Ποια είναι η αριστερή εναλλακτική στην οικονομία; Η ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού έχει ραγίσει και τα κρατικά «πακέτα» παρέμβασης από τις ΗΠΑ μέχρι την ΕΕ προβάλλονται ως επανεκκίνηση που θυμίζει Ρούζβελτ με ισχυρή δόση οικολογικής ευαισθησίας. Πρέπει η Αριστερά να προσδεθεί στο άρμα ενός «πράσινου Νιου Ντηλ»;

Η πανδημία που ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2019, κοντεύει να συμπληρώσει δυο χρόνια φονικής παρουσίας. Από τον πρωτογονισμό της καραντίνας περάσαμε στη φάση του εμβολιασμού, αλλά οι ελπίδες για παγκόσμιο τείχος ανοσίας φαίνονται λιγοστές. Οι ηγέτες των πλουσιότερων κρατών αρνούνται να δώσουν την απαραίτητη βοήθεια στις πρώην αποικίες τους και οι πολυεθνικές της φαρμακοβιομηχανίας ξεδιπλώνουν τους ανταγωνισμούς τους κυνηγώντας το κέρδος. Το σύνθημα «οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη» ποτέ δεν ήταν πιο κυριολεκτικά επίκαιρο. Επιτρέπεται, είκοσι χρόνια μετά τη Γένοβα, να αμφιβάλλει η Αριστερά;

Στο πολιτικό επίπεδο, η ανάδειξη του Μπάιντεν στην αμερικάνικη προεδρία κόντρα στα καμώματα του Τραμπ διαφημίζεται ως νίκη της δημοκρατίας που «απέδειξε τις αντοχές της». Και χρησιμοποιείται ως εφαλτήριο για έναν νέο ψυχρό πόλεμο των «δημοκρατικών χωρών» απέναντι στα αυταρχικά καθεστώτα της Κίνας και της Ρωσίας. Είναι «αυτονόητο» ότι η Αριστερά πρέπει να στηρίζει την «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως βάθρο των δημοκρατικών αξιών»;

Η κρίση του πολιτικού συστήματος κάθε άλλο παρά αποτελεί παρελθόν

ακόμη και στις χώρες που βρίσκονται στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη Γαλλία, ο Μακρόν, που είχε χαιρετιστεί ως «ανανεωτής» της πολιτικής ζωής, είδε το κόμμα του να κατρακυλάει στην πέμπτη(!) θέση στον πρώτο γύρο των τοπικών εκλογών. Στην Ιταλία, για άλλη μια φορά το πολιτικό σύστημα επιστρέφει σε «λύση Βρυξελλών» με τον Μάριο Ντράγκι πρωθυπουργό όπως παλιότερα με τον Ρομάνο Πρόντι και τον Μάριο Μόντι. Στην Ισπανία, η συμμετοχή του Ποδέμος στην συγκυβέρνηση με την παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία αποδείχθηκε καταστροφική. Τι σημαίνει αυτό για την Αριστερά;

Οι επιλογές και τα ερωτήματα δεν αφορούν αφηρημένα κάποια μακρινή διεθνή Αριστερά. Ορθώνονται χειροπιαστά μπροστά μας και όλος ο κόσμος που δίνει τις μάχες του ενάντια στις αθλιότητες της κυβέρνησης Μητσοτάκη αναζητάει τις απαντήσεις. Τι έχουν να προσφέρουν οι ηγεσίες των κομμάτων της κοινοβουλευτικής αριστεράς;

ΣΥΡΙΖΑ: κανονικότητα και «προβληματισμός για το προβληματικό κόμμα»

Στον ΣΥΡΙΖΑ, μια φορά και έναν καιρό, κυριαρχούσε το αφήγημα ότι βρέθηκε στην κυβέρνηση σε έκτακτες συνθήκες που δεν του επέτρεψαν να εφαρμόσει το πρόγραμμά του. Ήταν μια φτωχή δικαιολογία για ένα κόμμα που ήθελε να τοποθετείται στον χώρο της Αριστεράς. Αν η Αριστερά δεν έχει πρόγραμμα που απαντάει στις «έκτακτες συνθήκες» ενός καπιταλισμού σε κρίση, τότε πώς φαντάζεται ότι θα φτάσουμε σε μια άλλη, δίκαιη κοινωνία; Περιμένοντας πρώτα να επιστρέψει η «κανονικότητα»;

Είναι αλήθεια ότι η Δεξιά συκοφαντεί την Αριστερά ότι αποτελεί «δύναμη ανωμαλίας» που χαίρεται μέσα σε τέτοιες συνθήκες, ενώ ο κόσμος υποφέρει. Πρόκειται για σοφιστείες. Δεν είναι η Αριστερά που ευθύνεται, είναι η «κανονικότητα» του καπιταλισμού που μας έφερε στις ταυτόχρονες τραγωδίες μιας δεκαετίας μνημονίων, μιας διετίας κορονοϊού, μιας καταστροφικής κλιματικής αλλαγής και μιας μόνιμης πολεμικής απειλής. Και τι ειρωνία! Σήμερα, δυο χρόνια μετά τη ανάδειξη της Νέας Δημοκρατίας στην κυβέρνηση, είναι ο Μητσοτάκης αυτός που λέει ότι οι «έκτακτες συνθήκες» αυτής της διετίας με τον κορονοϊό δεν του επέτρεψαν να εφαρμόσει το πρόγραμμά του.

Παρά τα αδιέξοδα της Νέας Δημοκρατίας, όμως, οι επιλογές του ΣΥΡΙΖΑ δεν στρέφονται προς την αναζήτηση ριζοσπαστικών λύσεων, αλλά προς την υπόσχεση ότι μια «προοδευτική κυβέρνηση» θα οδηγήσει προς την επιστροφή στην κανονικότητα με μεγαλύτερη σιγουριά. Επί δυο χρόνια ως αντιπολίτευση ο ΣΥΡΙΖΑ πολιτεύεται πιο δεξιά και από την περίοδο που ήταν στην κυβέρνηση. Έχει προσφέρει απλόχερα συναίνεση στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και συχνά αντιπολιτεύεται από τα δεξιά, παραδείγματος χάρη όταν απαιτεί πιο σκληρή στάση απέναντι στην Τουρκία. Στην οικονομική πολιτική, το Ελληνικό έχει μετατραπεί για τον ΣΥΡΙΖΑ σε «επένδυση που καθυστερεί» ενώ κάποτε αποδεχόταν ότι πρόκειται για σκάνδαλο. Ο κατάλογος των δεξιών προσαρμογών είναι ατέλειωτος.

Η δικαιολογία για αυτή την στάση στηρίζεται σε δυο σκέλη. Το πρώτο είναι η ανάγκη συνεργασίας με το ΚΙΝΑΛ για να υπάρχει ρεαλιστική εναλλακτική κυβερνητική αντιπρόταση και το δεύτερο έχει να κάνει με τις αλλαγές μέσα στον κόσμο της εργασίας. Τα δυο σκέλη είναι αλληλένδετα.

Η αναγόρευση της εκλογικής τακτικής και της κοινοβουλευτικής διαδικασίας σε καθοριστικό παράγοντα για τη στάση της Αριστεράς πάντα στηριζόταν στον ισχυρισμό ότι η εργατική τάξη δεν έχει ούτε τη δύναμη ούτε την συνείδηση για πιο ριζοσπαστικές επιλογές.

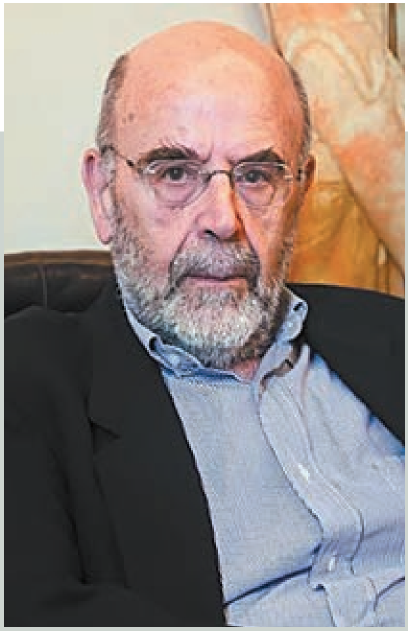
Χαρακτηριστικό δείγμα είναι το «τουίτ» του Γιώργου Κυρίτση που έλεγε πάνω στην πανεργατική απεργία ενάντια στο νομοσχέδιο Χατζηδάκη ότι *«το εργασιακό νομοσχέδιο του Χατζηδάκη μαθηματικά θα ψηφιστεί, όσο μαζική και αν είναι η απεργία. Οι εργαζόμενοι πρέπει να στηρίξουν τις πολιτικές δυνάμεις που όχι μόνο θα αντιπαλέψουν αλλά και που μπορούν να αλλάξουν αυτούς τους αντεργατικούς νόμους ως κυβερνητική πλειοψηφία»*. Και θεώρησε την ψήφιση του νομοσχέδιου από τους 158 της ΝΔ ως επιβεβαίωση της άποψής του, για την οποία περηφανεύτηκε από τις σελίδες της Αυγής.[1]

Ούτε σκέψη, ούτε προβληματισμός για το αν ο ΣΥΡΙΖΑ θα έπρεπε να κάνει κάτι παραπάνω για την ενίσχυση και κλιμάκωση της απεργίας μέχρι την ανατροπή του νομοσχέδιου και της κυβέρνησης. Το μέτρημα των κοινοβουλευτικών κουκιών υπεράνω όλων. Αλλά ακόμη και με τους όρους της δικής του συλλογιστικής, ο Κυρίτσης θα έπρεπε να δώσει κάποια απάντηση και στο ερώτημα: γιατί να εμπιστευτεί ο κόσμος που αντιστέκεται στην κυβέρνηση της ΝΔ την υπόσχεση του ΣΥΡΙΖΑ ότι θα καταργήσει το νόμο του Χατζηδάκη, από τη στιγμή που έχει τις εμπειρίες από τόσες σπασμένες υποσχέσεις στα χρόνια της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ; Φαίνεται ότι ακόμη και η βελτίωση της αξιοπιστίας του κόμματός τους έχει πάψει να απασχολεί τα ηγετικά στελέχη αυτού του χώρου, με αποτέλεσμα να στηρίζουν τις ελπίδες τους μόνο στα διλήμματα των ψηφοφόρων μπροστά στην κάλπη.

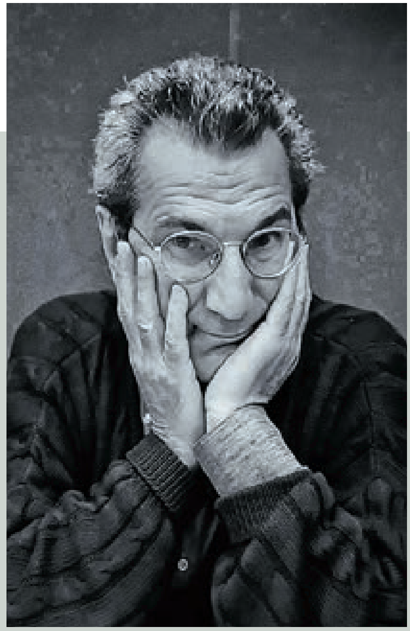
Η ρητή παραίτηση από κάθε στρατηγική αναφορά στο δίλημμα «μεταρρύθμιση ή επανάσταση» μεταφράζεται σε δεξιές προσαρμογές χωρίς τέλος. Η εσωκομματική «αντιπολίτευση» των «53+» έχει πλέον παραδοθεί άνευ όρων με τη συγκρότηση της «Ομπρέλας», η οποία δηλώνει κατηγορηματικά ότι *«πρέπει να αρθεί το τοξικό κλίμα που διχάζει τις συζητήσεις με πλαστά διλήμματα όπως 'ποιοι θέλουν και ποιοι δεν θέλουν τη διεύρυνση', 'ποιοι υπονομεύουν τον πρόεδρο', 'αν γίνεται αμήχανη και ασθενική αντιπολίτευση στην*

Κώστας Δουζίνας

Αντώνης Λιάκος

Τόνι Νέγκρι

κυβέρνηση Μητσοτάκη', 'το κόμμα του 3% σε αντιπαράθεση με το κόμμα του 30%'».[2]

Πλέον είναι πλαστά ζητήματα η κριτική στον Τσίπρα, η ανεπάρκεια της αντιπολίτευσης, η συγχώνευση της αριστεράς με την κεντροαριστερά. Μετά από αυτό, είναι αναμενόμενο να εμφανίζονται ακόμη πιο «πρωτοπόρες» αναθεωρήσεις.

Γράφει, παραδείγματος χάρη, ο Κώστας Δουζίνας:

«Ό,τι και να λένε τα κλασικά εγχειρίδια του μαρξισμού και της κοινωνιολογίας, η παραγωγική διαδικασία, η εργασία και οι τάξεις προχωρούν σε μια άυλη μορφή που δεν έχει σχέση με ό,τι η δική μου γενιά ήξερε εμπειρικά και θεωρητικά. … Ο εργαζόμενος της κεϊνσιανής εποχής είχε τα ίδια χαρακτηριστικά στις δραστηριότητές του, στη δουλειά, στο σπίτι, στο μπαρ, στο συνδικάτο και το σωματείο, στα γήπεδα. Ο δικτυωμένος ατομιστής ζει μια σύνθετη πραγματικότητα, με διαφορετικές και αντικρουόμενες πλευρές στη δουλειά, τον ελεύθερο χρόνο, τις διάφορες κοινωνικές και ταυτοτικές ομάδες στις οποίες συμμετέχει με φυσική παρουσία ή στο Διαδίκτυο».[3]

Εδώ έχουμε μια χλωμή αντανάκλαση της θεωρίας του Αντόνιο Νέγκρι που είχε κηρύξει το τέλος της παραδοσιακής εργατικής τάξης και το πέρασμα σε ένα νέο υποκείμενο, το «πλήθος».[4] Ο Νέγκρι έγραψε για τον «εργάτη μάζα» που αντικατέστησε τον «συλλογικό εργάτη». Τώρα η διανόηση του ΣΥΡΙΖΑ ανακαλύπτει τον «δικτυωμένο ατομιστή» που κινείται ανάμεσα σε τάξεις με «άυλη μορφή».

Σύμφωνα με τον Αντώνη Λιάκο και τη Μυρσίνη Ζορμπά: *«Οι σύγχρονοι πόροι αντίστασης αλλά και συγκρότησης ενός νέου εναλλακτικού σχεδίου είναι πολύ περισσότεροι, διαφοροποιημένοι και διάχυτοι στην κοινωνία. Αρκεί να μπορείς να τους δεις, να έχεις τη διάθεση και την ικανότητα να τους ακούσεις, να δημιουργήσεις σχέσεις εμπιστοσύνης, να μπορείς να βρίσκεσαι σταθερά και ανεπιφύλακτα ως συμμέτοχος και δρων στα δίκτυα που τους γεννούν και τους ανανεώνουν. Έκφραση όλων αυτών πρέπει να είναι η σύγχρονη Αριστερά. Δεν μπορεί η κομματική να είναι η μόνη γλώσσα που μιλάει. Δεν μπορεί το κόμμα να είναι το μόνο της σώμα. Πρέπει να απελευθερωθεί από αυτό. …*

Είναι όμως το πολιτικό κόμμα το σώμα της Αριστεράς; Ταυτίζεται η Αριστερά με το κόμμα της; Σύμφωνα και με τη σοσιαλδημοκρατική και με τη λενινιστική ταυτίζεται. Μπορούμε όμως να το ισχυριστούμε αυτό σήμερα; Η απάντησή μας είναι όχι και αυτό ακριβώς θέλουμε να υποστηρίξουμε. Μετά τις εκλογές και την πορεία διεύρυνσης του ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ. που ανακοίνωσε ο Αλέξης Τσίπρας, η συζήτηση περιστρέφεται, ανεξαρτήτως ιδεολογικού πρόσημου, γύρω από την κατανομή εσωκομματικών εξουσιών και επιρροών. Γεγονός που όχι μόνο αφήνει την κοινωνία αδιάφορη, αλλά απογοητεύει ανθρώπους, περιορίζει την εμβέλεια της Αριστεράς, την καθηλώνει. Γιατί, όπως αποδεικνύεται, το κόμμα δεν είναι η λύση του προβλήματος, είναι το ίδιο το πρόβλημα».[5]

Ένας αγαπημένος τους ερευνητής το διατυπώνει πιο ρητά: *«Οι σχέσεις μεταξύ γραφειοκρατικών οργανισμών (συνδικάτων, κομμάτων, κυβερνήσεων) από τη μια και βάσης πληθυσμού από την άλλη χαρακτηρίζονται μεν από τον αποκλεισμό της βάσης από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπληρώνονται δε από τη λογική της ανάθεσης που χαρακτηρίζει την ίδια τη βάση. … Πριν 'προδώσει' η ηγεσία τη βάση, έχει 'προδώσει' ήδη η βάση τον εαυτό της. Πολύ συχνά δε η ηγεσία 'προδίδει' και αυτή τον ίδιο της τον εαυτό, προκειμένου να μην χάσει την υποστήριξη της ρεφορμιστικής βάσης. … Το να επιχειρήσουμε να αποδώσουμε τις πρωταρχικές ευθύνες στους μεν ή στους δε είναι σαν να προσπαθούμε να απαντήσουμε στο*

ερώτημα αν έκανε το αυγό την κότα ή η κότα το αυγό».[6]

Κάπως έτσι, μια «ηρωική έξοδος» από τα «ξεπερασμένα» σχήματα της σοσιαλδημοκρατίας και του λενινισμού καταλήγει στον ρεαλισμό της προσαρμογής στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, όπου η εργατική τάξη έχει προδώσει εκ των προτέρων την προοπτική της ανατροπής και όσοι δεν το καταλαβαίνουν αυτό είναι *«αριστεριστές [που] ανέκαθεν μπέρδευαν τη μαμή με τη μαμά της ιστορίας, γιατί ήθελαν οι ίδιοι να είναι πρωταγωνιστές, ήθελαν η μαμή να είναι η μαμά».*[7]

Κανένας αγωνιστής, καμιά αγωνίστρια, ούτε όσοι και όσες τρέφουν συμπάθειες για την αναρχία ή την αυτονομία, δεν μπορεί να αποδεχθεί αυτούς τους ισχυρισμούς από κύκλους του ΣΥΡΙΖΑ. Η Ζορμπά και ο Λιάκος χρησιμοποιούν (όπως επισημαίνει ο Γ. Θανασέκος)[8] την αντιδραστική κοινωνιολογία του Καντόροβιτς και ο Παπανικολόπουλος τον «σιδερένιο νόμο της ολιγαρχίας» του Μίχελς για να καταλήξουν στην πιο τετριμένη κοινοβουλευτική πρόταση:

«Η κοινοβουλευτική δημοκρατία λειτουργεί με κόμματα. Και τα κόμματα ως μηχανισμοί της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας κυβερνούν μόνο όταν πετυχαίνουν να διαμορφώσουν μπλοκ εξουσίας. Το ερώτημα ποιο σώμα ταιριάζει στην Αριστερά είναι κεντρικό για την πολιτική φυσιογνωμία της. Τα διλήμματα αν θα είναι ριζοσπαστική ή θα μετακινηθεί προς το Κέντρο δεν έχουν νόημα γιατί η πολιτική συναρτάται με τον τρόπο που παράγεται».[9]

«Ένα κίνημα ή ένα κόμμα της Αριστεράς πρέπει να έχει τη σοφία να συμπεριλαμβάνει διαφορετικές ομάδες προκειμένου να εξασφαλίζει φαινομενικά αντιθετικά αιτούμενα. … Ίσως να είχε δίκιο ο Paul Valery όταν έλεγε ότι 'ο κόσμος αξίζει χάρη στους ακραίους, αλλά διαρκεί χάρη στους μεσαίους'».[10]

Το μόνιμο και το διαρκές για τον ΣΥΡΙΖΑ είναι η αναζήτηση μιας θέσης ανάμεσα στους μεσαίους, έστω κι αν χρειάζονται στιγμιαία ανοίγματα στις «ακρότητες» του κινήματος.

ΚΚΕ: αναζητώντας τον χαμένο επαναστατικό χαρακτήρα

Το ΚΚΕ βάδισε στο 21ο συνέδριό του περιγράφοντας τον εαυτό του ως «Νους, καρδιά, οργανωτής της εργατικής-λαϊκής πάλης για τον σοσιαλισμό». Σύμφωνα με αυτή τη ρητορική, εδώ βρίσκεται το κόμμα που υπερασπίζεται την επαναστατική παράδοση απέναντι σε κάθε οπορτουνισμό, δεξιό ή αριστερό. Πόσο πραγματικός, όμως, είναι αυτός ο ισχυρισμός, τόσο ιστορικά όσο και με βάση τη σημερινή πρακτική;

Μια πρώτη παρατήρηση έχει να κάνει με το γεγονός ότι επιτέλους το ΚΚΕ παραδέχεται ότι είχε χάσει τον επαναστατικό χαρακτήρα του στο παρελθόν και δηλώνει ότι προσπαθεί να τον ανακτήσει. Στην Εισαγωγή του πρώτου κείμενου για τις Θέσεις του Συνέδριου αναφέρεται ότι:

«Η πείρα από την οργανωτική μας ανασυγκρότηση στα 30 τελευταία χρόνια στηρίχτηκε στην προσπάθεια δημιουργικής εφαρμογής των λενινιστικών θέσεων για το Κόμμα νέου τύπου, το Κομμουνιστικό Κόμμα. Στηρίχτηκε στη θετική και αρνητική πείρα από τη δράση του σε συνθήκες παρανομίας ή νομιμότητας κλπ. Ωστόσο, δεν έγινε δυνατό να συνδυαστεί ολοκληρωμένα η επίμονη προσπάθεια για αποκατάσταση του επαναστατικού χαρακτήρα του Κόμματος με τη βαθιά μελέτη ζητημάτων καθοδήγησης και ποιότητας δεσμών του κόμματος με τις εργατικές-λαϊκές δυνάμεις, στις νέες πρωτόγνωρες ως ένα μεγάλο βαθμό συνθήκες».[11]

Μια τέτοια τοποθέτηση φέρνει στο προσκήνιο δυο βασικά ερωτήματα: Πότε και πώς έχασε το ΚΚΕ τον επαναστατικό χαρακτήρα του και τι ακριβώς κάνει για να τον επανακτήσει;

Σε σχέση με το πρώτο σκέλος, υπάρχει ένα πρόσφατο κείμενο στον τόμο που έβγαλε το Τμήμα Ιστορίας της ΚΕ για το 1821.[12] Εκεί υπάρχει η διαπίστωση ότι *«Η 6η Ολομέλεια [της ΚΕ τον Γενάρη του 1934] έκανε μηχανιστική μεταφορά αυτής της πείρας σε διαφορετικές συνθήκες ταυτίζοντας λαθεμένα το χαρακτήρα της εξουσίας στη Ρωσία του 1905 με το χαρακτήρα της εξουσίας στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου και προγενέστερα. … Με τη σοσιαλιστική επανάσταση μπόρεσε η εργατική εξουσία να λύσει και τα άλυτα αστικοδημοκρατικά προβλήματα της Ρωσίας. Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου είχε καπιταλιστική εξουσία και η εργατική τάξη, αν και ακόμα μειοψηφική δύναμη στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, είχε αυξηθεί».* (σελ. 29-30)

Μετά από εκείνη τη «μηχανιστική» εγκατάλειψη της σοσιαλιστικής επανάστασης από τη στρατηγική του κόμματος, *«το ΚΚΕ, σε συνθήκες κατάκτησης της Ελλάδας έκανε πολύ σωστά που οργάνωσε τον αγώνα και πρωτοστάτησε με τεράστιες θυσίες για την απελευθέρωση από την τριπλή φασιστική κατοχή. Όμως δεν ενήργησε πολιτικά σωστά, αφού προγραμματικά και στην πράξη δε στόχευσε να συνδέσει τον ένοπλο εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα με την πάλη για την εγκαθίδρυση της εργατικής εξουσίας».* (σελ. 33)

Αργότερα *«το Σχέδιο Προγράμματος [του 1953] αναπαρήγαγε τη σταδιοποίηση της στρατηγικής του …[η ΚΕ υποχώρησε] στις οπορτουνιστικές πιέσεις του ΚΚΣΕ».* (σελ. 38)

Οι «οπορτουνιστικές πιέσεις» του ΚΚΣΕ είχαν παίξει ρόλο και στην Ολομέλεια του 1934 και στην προσαρμογή της αντιφασιστικής Αντίστασης στις απαιτήσεις της συμμαχίας Ρούζβελτ-Τσώρτσιλ-Στάλιν και συνεχίστηκαν σε όλη την περίοδο μέχρι την κατάρρευση της ΕΣΣΔ το 1991. Η στρατηγική των σταδίων δεν εγκαταλείφθηκε ποτέ, με αποκορύφωμα τη συμμετοχή του κόμματος στις συγκυβερνήσεις Τζανετάκη και Ζολώτα με τη ΝΔ αρχικά και με ΝΔ-ΠΑΣΟΚ στη συνέχεια το 1989-90.

Υπάρχει, λοιπόν, μια έστω και με μεγάλη καθυστέρηση ομολογημένη απώλεια του επαναστατικού χαρακτήρα του κόμματος επί έξη δεκαετίες. Εξακολουθεί να λείπει μια ομολογία και μια

Ο Δ. Κουτσούμπας στην έναρξη του 21ου Συνέδριου του ΚΚΕ

εξήγηση για την πορεία του ΚΚΣΕ που τόσο βάρυνε πάνω στο ΚΚΕ. Και βέβαια δεν υπάρχει ίχνος τοποθέτησης που να δικαιολογεί τον ισχυρισμό της ηγεσίας του κόμματος ότι ξεκίνησε να αποκαθιστά τον επαναστατικό χαρακτήρα μετά το 1991.

Πώς μπορεί να γίνει πιστευτός ένας τέτοιος ισχυρισμός όταν υπάρχει η ιστορική συνέχεια της ηγεσίας από τον Φλωράκη στην Παπαρήγα και στον Κουτσούμπα; Μεγαλύτερες αναταραχές υπήρξαν στον ηγετικό μηχανισμό στην πορεία από τον Ζαχαριάδη στον Κολιγιάννη και στον Φλωράκη, και παρ' όλα αυτά η στρατηγική των σταδίων παρέμεινε ακλόνητη. Και τώρα, στα χρόνια της πιο μακρόχρονης νόμιμης παρουσίας και αδιατάρακτης κοινοβουλευτικής λειτουργίας ο ίδιος ηγετικός μηχανισμός πραγματοποιεί την πιο μεγάλη ανατροπή από τον ρεφορμισμό στην επανάσταση;

Υπάρχει ιστορικό προηγούμενο μιας τέτοιας αλλαγής; Ποτέ και πουθενά δεν μετατράπηκε ένα ρεφορμιστικό κόμμα σε επαναστατικό με μια σταδιακή πορεία συνεδριακών αποφάσεων τριάντα χρόνων (1991-2021). Επαναστατικά κόμματα μπορεί να χάσουν τον χαρακτήρα τους με διαδικασίες σταδιακής διάβρωσης, το αντίστροφο δεν είναι εφικτό. Το να ισχυρίζεται κανείς κάτι τέτοιο είναι σαν να ομολογεί ότι αποδέχεται το σταδιακό ειρηνικό πέρασμα από τους θεσμούς του καπιταλισμού στον σοσιαλισμό.

Όταν ο Λένιν, η Ρόζα, ο Γκράμσι διαπίστωσαν ότι τα παλιά σοσιαλιστικά κόμματα είχαν χάσει τον επαναστατικό τους χαρακτήρα, η απάντησή τους δεν ήταν να τα διορθώσουν από τα μέσα αλλά η ρήξη και η ίδρυση των νέων κομμουνιστικών κομμάτων σε επαναστατική βάση.

Πέρα όμως από την ιστορική μαρτυρία, υπάρχει η σημερινή πρακτική που επιβάλλει να τοποθετήσουμε το ΚΚΕ στο χώρο της ρεφορμιστικής αριστεράς. Σε κάθε κρίσιμη συγκυρία, η ηγεσία του ΚΚΕ τοποθετείται ως δύναμη που λέει ότι δεν είναι εφικτό για το εργατικό κίνημα να σπάσει τα όρια.

Προφανές παράδειγμα είναι η στάση του το καλοκαίρι του 2015, όταν η άρχουσα τάξη χρησιμοποιούσε κάθε εκβιασμό για να εμποδίσει τον κόσμο της δουλειάς να ψηφίσει ΟΧΙ στο δημοψήφισμα και πήρε ως απάντηση ένα σαρωτικό 62%. Ένα επαναστατικό ΚΚΕ θα έμπαινε μπροστά για να οδηγήσει εκείνο το κύμα στις επόμενες μάχες, αλλά η ηγεσία του ΚΚΕ προτίμησε να απέχει και να μιλάει για τους κινδύνους μιας ρήξης με το Ευρώ.

Αν το 2015 μοιάζει πλέον μακρινό, υπάρχει ο Μάρτης του 2020. Τότε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας βάφτισε τους πρόσφυγες που διεκδικούσαν να περάσουν τα σύνορα στον Έβρο ως «ασύμμετρη απειλή». Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ συναίνεσε ότι πρέπει να κλείσουν τα σύνορα. Και η ηγεσία του ΚΚΕ; Ο Κουτσούμπας επέλεξε μια συνάντηση με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας για να μιλήσει και αυτός για «ασύμμετρη απειλή».[13]

Η χειρότερη πλευρά, όμως, είναι η τάση της ηγεσίας να φορτώνει τις ευθύνες στην ίδια την εργατική τάξη και στα ίδια τα μέλη του. Σύμφωνα με το πρώτο κείμενο των Θέσεων για το 21ο Συνέδριο *«Συνολικά, δεν σημειώθηκε ουσιαστική αλλαγή ως προς τη συμμετο-*

χή στα κινήματα και εμφανής μαχητικοποίηση διαθέσεων, ή τουλάχιστον, όπου αυτή πραγματοποιείται, είναι εύθραυστη, με τάσεις πισωγυρίσματος. Εξακολουθεί να κυριαρχεί μαζικά στους εργαζόμενους, σε λαϊκά στρώματα, η λογική της "ανάθεσης", της μοιρολατρίας και του φόβου και όχι της άμεσης δικής τους συμμετοχής στο κίνημα, στους αγώνες, παρά την εκτίμηση που τρέφουν για το Κόμμα για την πάλη υπεράσπισης των συμφερόντων τους».[14]

Ταιριάζει αυτή η περιγραφή με την εικόνα του κόσμου που έδωσε τις μάχες με τρεις πανεργατικές απεργίες ενάντια στο νομοσχέδιο του Χατζηδάκη; Σίγουρα όχι και δεν χωράει καμιά δικαιολογία ότι αυτά είχαν γραφτεί τον Γενάρη, γιατί τα σημάδια για τις διαθέσεις της τάξης και της νεολαίας είχαν φανεί από πριν.

Επιπλέον, οι Θέσεις διατυπώνουν την κατηγορία ότι *«Υπάρχουν φαινόμενα μηχανιστικής και ανεπεξέργαστης γραμμής συσπείρωσης κι εξειδίκευσης της στρατηγικής μας στις συνθήκες κάθε συγκεκριμένου χώρου, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται η συσπείρωση νέων, άπειρων, διστακτικών ή ακόμα και φοβισμένων σήμερα εργατικών - λαϊκών δυνάμεων. Έτσι δυσκολεύεται ο απεγκλωβισμός τους από την πολιτική της εργοδοσίας, των αστικών κομμάτων, του ρεφορμισμού, του οπορτουνισμού».*[15]

Είναι προβληματικό μια ηγεσία που έχει πίσω της ολόκληρη ιστορία πειθήνιας προσαρμογής στις πιέσεις της μηχανιστικής παράδοσης του σταλινικού ΚΚΣΕ, να κουνάει το δάχτυλο στον κόσμο της για «μηχανιστική γραμμή». Όπως παρατηρεί ο Παναγιώτης Γεωργιάδης στα πλαίσια του προσυνεδριακού διαλόγου:

«Η κατ' εξακολούθηση συνθηματοποίηση μιας προγραμματικής θέσης, με άλλα λόγια η σεχταριστική αντιμετώπισή της, γιατί περί αυτού πρόκειται, και για μακρό χρονικό διάστημα, δεν αποτελεί ζήτημα κακής κατανόησης από την πλευρά των μελών του Κόμματος, πολύ περισσότερο όταν βρίσκει ερείσματα στους 'από πάνω'. Είναι πολιτικό (και στη συνέχεια καθοδηγητικό) πρόβλημα».[16]

Ο σεχταρισμός ήταν και παραμένει μια επιλογή που προσπαθούσε να καλύψει την αναντιστοιχία ανάμεσα στους όρκους πίστης στον Σοσιαλισμό και την καθημερινή πρακτική. Ο κόσμος που πλημμύριζε τις πανεργατικές απεργίες και τις πλατείες ενάντια στα Μνημόνια καταγγέλθηκε ως ύποπτος για τροφοδότης της Χρυσής Αυγής, έστω κι αν αποδείχθηκε ότι αυτή η μαζική πολιτικοποίηση έστειλε τελικά τους νεοναζί στη φυλακή με το μεγαλύτερο αντιφασιστικό κίνημα των τελευταίων χρόνων. Όταν η ΛΑΕ έσπασε τελικά από τον ΣΥΡΙΖΑ, η ηγεσία του ΚΚΕ την κατάγγειλε ως «ανάχωμα» που εμπόδιζε τον κόσμο να στραφεί προς το κόμμα. Και τώρα, σύμφωνα με την Εισήγηση της ΚΕ στο συνέδριο, *«ρόλο συμπληρωματικής εφεδρείας στην αναμόρφωση της σοσιαλδημοκρατικής πτέρυγας του αστικού πολιτικού συστήματος παίζουν και εξωκοινοβουλευτικές δυνάμεις του ευρύτερου οπορτουνιστικού χώρου (ΛΑΕ, ΑΝΤΑΡΣΥΑ κ.ά.)».*[17]

Τελικά, με τέτοια στάση η ηγεσία του ΚΚΕ καταφέρνει ακόμη και τα επαινετικά λόγια ενός συνοδοιπόρου σαν τον Γιώργο Μαργαρίτη να ηχούν αρνητικά:

«Για το Δυτικό κόσμο και τη χώρα μας το ΚΚΕ είναι, κατά τη γνώμη μου, μια εντυπωσιακή εξαίρεση και ένα πλεονέκτημα που δεν έχουν πολλοί. Για σκεφτείτε τί θα ήταν το πολιτικό σκηνικό χωρίς το ΚΚΕ. Ο κάθε εκφραστής μιας ασυνάρτητης μπαρούφας θα πλασαριζόταν ως επαναστάτης, θα παρέσερνε τον κόσμο μέσα από ένα ακατανόητο αφήγημα στο να επιλέγει, όποτε του δινόταν η δυνατότητα, διάφορα κόμματα χωρίς αρχές, τόσο κενά και αδιάφορα για τους πολλούς όσο και τα λοιπά αστικά αντίστοιχα».[18]

Αλίμονο αν ο ρόλος ενός επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης είναι να προστατεύει το πολιτικό σκηνικό από «επαναστατικές μπαρούφες».

Συμπερασματικά

Το νόημα της προσπάθειας να αναλύσουμε τον χαρακτήρα των κομμάτων στον χώρο της Αριστεράς δεν είναι να επιδοθούμε σε μια ακατάσχετη καταγγελιολογία. Το ΣΕΚ (και η ΟΣΕ από την οποία προέρχεται) ποτέ δεν έπαιξε τέτοιο ρόλο στα πενήντα χρόνια της διαδρομής του. Πορευτήκαμε πάντα με οδηγό την επαναστατική κληρονομιά των πρώτων συνεδρίων της Τρίτης Διεθνούς που πρότειναν στα νεαρά τότε κομμουνιστικά κόμματα ότι πρέπει να σπάσουν από τον ρεφορμισμό αλλά ταυτόχρονα να εφαρμόζουν πολιτική Ενιαίου Μετώπου.

Σε αυτή τη διαδρομή, η απάρνηση του σεχταρισμού δεν σήμαινε προσαρμογή στις ιδέες των κυρίαρχων ρευμάτων της Αριστεράς. Αντίθετα, σταθήκαμε πρωτοπόρα ενάντια στον ρεφορμισμό των σταδίων σε εποχές που ήταν κυρίαρχος και στις δυο πτέρυγες του διασπασμένου ΚΚΕ.[19] Επίσης, δεν περιμέναμε την κατάρρευση του 1991 για να διαπιστώσουμε τα προβλήματα του ανατολικού μπλοκ. Πιστεύαμε και πιστεύουμε ότι τον σοσιαλισμό τον χτίζουν οι εργάτες και όχι τα τανκς και οι γραφειοκράτες και γι' αυτό ήμασταν αντίθετοι στον εξωραϊσμό του ρόλου της σταλινικής Ρωσίας στα κινήματα της Αντίστασης στη δεκαετία του 1940, στην Ουγγαρία και στην Τσεχοσλοβακία στις δεκαετίες του 1950 και του 60, πολύ πριν φτάσουμε στην Περεστρόικα.

Το θέμα, όμως, δεν είναι και πάλι απλά να κουνήσουμε το δάκτυλο στις στρατηγικές ελλείψεις της κοινοβουλευτικής αριστεράς. Το θέμα είναι να δυναμώσουμε το εργατικό κίνημα με την κοινή δράση μέσα στους αγώνες που δίνει σήμερα και εκεί, μέσα στους κοινούς αγώνες να συγκροτήσουμε την επαναστατική πρωτοπορία σε δύναμη ανατροπής του συστήματος.

Από αυτή τη σκοπιά, είναι θετικό ότι και το ΚΚΕ κάνει έστω διστακτικά βήματα απομάκρυνσης από τη σεχταριστική

Πανεργατική απεργία 10 Ιούνη

πρακτική του. Λέει η Εισήγηση στο 21ο συνέδριο ότι: *«υπάρχει αντικειμενική βάση για ενίσχυση ενός ρεύματος σοσιαλδημοκρατικής ανανέωσης πατώντας πάνω στη δυσαρέσκεια και τη φθορά της κυβέρνησης που είναι αναμενόμενο να ενταθεί το επόμενο διάστημα»*, προειδοποιώντας ότι δεν πρέπει να οδηγούν οι δημοσκοπήσεις σε υποτίμηση του ΣΥΡΙΖΑ.

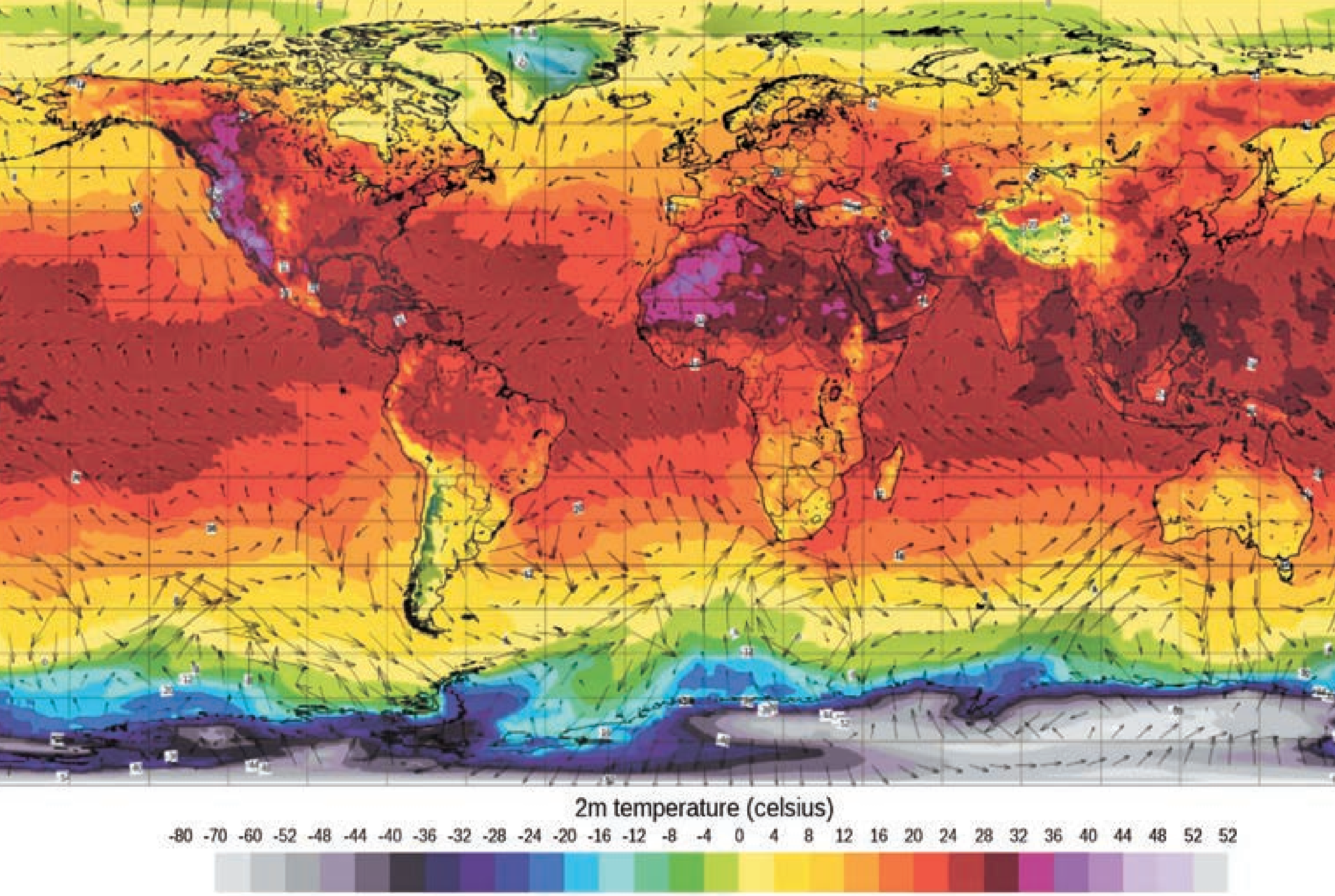
Πραγματικά, δεν πρέπει οι συναινέσεις που δίνει ο Τσίπρας στον Μητσοτάκη να οδηγούν σε αντιλήψεις ότι ο κόσμος που κοιτάζει στον ΣΥΡΙΖΑ ταυτίζεται με τον κόσμο της Νέας Δημοκρατίας. Μέσα στο ρεύμα της δυσαρέσκειας και της αντίστασης στις κυβερνητικές επιθέσεις συνυπάρχει κόσμος με αυταπάτες για τον ΣΥΡΙΖΑ και κόσμος με αυταπάτες για το ΚΚΕ μαζί με χιλιάδες αγωνιστές που η εμπειρία τους τούς οδηγεί να κρατούν αποστάσεις και από τις δυο ηγεσίες. Είναι κοινή υποχρέωση όλων να ενισχύουμε αυτό το ρεύμα, χωρίς να παραιτηθούμε από την κριτική στις απόψεις που υποτιμούν και υπονομεύουν τη δυναμική του.

Είναι θετικό ότι επιτέλους η Εισήγηση στο συνέδριο του ΚΚΕ λέει ότι *«σε μαζικές κινητοποιήσεις, σε απεργιακές συγκεντρώσεις, οι κομμουνιστές με τους οπαδούς τους και τους συνδικαλιστές που συσπειρώνονται στο ΠΑΜΕ να παρεμβαίνουν συμμετέχοντας στο μπλοκ των σωματείων τους. … είναι λάθος ο εγκλωβισμός σε σχηματοποιήσεις όπου ο διαχωρισμός κρίνεται και στον τόπο και τον χρόνο μιας συγκέντρωσης»*.

Η χειρότερη μοιρολατρία δεν βρίσκεται στον κόσμο που παλεύει αλλά στις ηγεσίες που προδικάζουν τα όριά του. Αυτή είναι η μεγάλη διαφορά της επαναστατικής αριστεράς από τις ρεφορμιστικές ηγεσίες και γι' αυτό το μέλλον ανήκει στην αριστερά που επιμένει να διαλέγει τη σωστή μεριά στο δίλημμα «μεταρρύθμιση ή επανάσταση». ■

Σημειώσεις

1. Ιστορία ενός επίμαχου τουίτ, Η Αυγή 20 Ιούνη 2021 https://www.avgi.gr/politiki/389650_istoria-enos-toyit
2. «Ομπρέλα»: Κείμενο συμβολής στον προσυνεδριακό διάλογο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, https://commonality.gr/keimeno-gia-eyryteri-syzitisi-synennoisi-me-vasi-theseis-gia-politiki-kommatos/
3. Κώστας Δουζίνας, Σημειώσεις για μια Νέα Αριστερά(1), Εφημερίδα των Συντακτών, 14 Ιουνίου 2021, https://www.efsyn.gr/themata/politika-kai-filosofika-epikaira/298271_simeioseis-gia-mia-nea-aristera-1
4. «Υποκειμενικός μαρξισμός»- ο αποχαιρετισμός της εργατικής τάξης, στο συλλογικό Μάης 68 η επιστροφή της επανάστασης, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2018, σελ. 157-161
5. Αντώνης Λιάκος, Μυρσίνη Ζορμπά, Ποιο σώμα ταιριάζει στην Αριστερά;, Εφημερίδα των Συντακτών, 5-6/6/2021 https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/297122_poio-soma-tairiazei-stin-aristera
6. Δημήτρης Παπανικολόπουλος, Στο εσωτερικό του κινήματος, εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα 2020, σελ. 165-6
7. Στο ίδιο, σελ. 166
8. Γιάννος Θανασέκος, Από το «τέλος των ιδεολογιών» στο τέλος των κομμάτων της Αριστεράς; https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/298899_apo-telos-ton-ideologion-sto-telos-ton-kommaton-tis-aristeras
9. Όπου πιο πάνω στη σημείωση 5
10. Στο ίδιο, σελ.197-8
11. Θέσεις της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας για το 21ο Συνέδριο, Πρώτο κείμενο, Γενάρης 2021, σελ.3
12. Μάκη Μαΐλη, Η κομματική ιστοριογραφία για τον χαρακτήρα και τις κινητήριες δυνάμεις της Επανάστασης του 1821 και η στρατηγική του ΚΚΕ, στο συλλογικό: 1821 η Επανάσταση και οι απαρχές του ελληνικού κράτους, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2021
13. Λέανδρος Μπόλαρης, Δεν επιτρέπεται η Αριστερά να μιλάει για «ασύμμετρη απειλή», Εργατική Αλληλεγγύη 1414, 18 Μάρτη 2020, https://ergatiki.gr/article.php?id=21974&issue=1414
14. Θέσεις, πρώτο κείμενο, σελ.8
15. Θέσεις, πρώτο κείμενο, σελ.25
16. Προσυνεδριακός διάλογος, Ριζοσπάστης 15-16 Μάη 2021, «Να αντιμετωπίσουμε το πραγματικό μας πρόβλημα».
17. Εισήγηση της ΚΕ του ΚΚΕ στο 21ο Συνέδριο, ένθετο, Ριζοσπάστης 26-27 Ιούνη 2021
18. Γιώργος Μαργαρίτης, συνέντευξη στο TVXS https://tvxs.gr/news/ellada/21o-synedrio-kke-ston-dytiko-kosmo-kke-einai-mia-entyposiaki-eksairesi
19. Οι ρίζες της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα, επιλογή από τα κείμενα της Οργάνωσης Σοσιαλιστική Επανάσταση 1972-74, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 1975, σελ.16

Τα στοιχεία δείχνουν ότι η υπερθέρμανση σπάει κάθε ρεκόρ

Εργατική εναλλακτική στον «πράσινο» καπιταλισμό

Ο Γιώργος Ράγκος δείχνει πόσο πιεστικά επίκαρο είναι το σύνθημα "Αλλάξτε το σύστημα - όχι το κλίμα" και προτείνει να το κάνουμε πράξη.

Η καταστροφή του περιβάλλοντος και η κλιματική αλλαγή αποτελούν το κεντρικότερο, με παγκόσμια διάσταση, ζήτημα των τελευταίων δεκαετιών. Η εξελισσόμενη πανδημία, με σχεδόν 4 εκατ. νεκρούς, είναι η άμεση συνέπεια.[1]

Εάν η υπερθέρμανση του πλανήτη συνεχιστεί με τους σημερινούς ρυθμούς είναι ασαφές για το πώς η ανθρώπινη κοινωνία θα μπορέσει να προσαρμοστεί. Η ειδική έκθεση (του 2019) της Διακυβερνητικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC)[2] προειδοποιεί ότι αν η άνοδος της θερμοκρασίας εξακολουθήσει με τους σημερινούς ρυθμούς, θα φθάσουμε στο όριο των 1,5 βαθμών Κελσίου (βΚ) περίπου στο 2040 με την άνοδο να φθάνει, κατά μέσο όρο, τους 4,3 βΚ έως το 2100. Μία υπέρβαση των 2 βΚ θα ενεργοποιήσει και μηχανισμούς «ανατροφοδότησης» όπως η απελευθέρωση μεθανίου (CH4) από τον Αρκτικό ωκεανό ή το μόνιμα παγωμένο έδαφος (που περιέχουν εγκλωβισμένους περίπου 1.600 Gt[3] οργανικού άνθρακα, σχεδόν διπλάσιους από εκείνους της ατμόσφαιρας). Άνοδος μεταξύ 2.7- 3 βΚ θα διαταράξει τον κύκλο του άνθρακα και θα μετατρέψει τα χερσαία οικοσυστήματα σε μια καθαρή πηγή έκλυσης διοξειδίου του άνθρακα (CO2).[4]

Έτσι, η επερχόμενη Σύνοδος του ΟΗΕ για το Κλίμα (COP26), που θα γίνει αρχές Νοέμβρη στη Γλασκώβη, θεωρείται κομβική μετά από αυτή του 2015 και την Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα (COP21). Ο πρόεδρος της Διάσκεψης, 'Αλοκ Σάρμα, δηλώνει ότι *«η φετινή Διάσκεψη πρέπει να αφήσει πίσω της τον άνθρακα και να αποτελέσει καταληκτική ημερομηνία για τις κυβερνήσεις*

ώστε να δεσμευθούν σε πιο αυστηρούς όρους για τον περιορισμό των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου ώστε να καταφέρουν να περιορίσουν την αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας στον 1,5 βΚ σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο».[5]

Στα τέλη Απριλίου, ο Μπάιντεν φιλοξενούσε μια διήμερη διαδικτυακή Σύνοδο 40 ηγετών (και προσκεκλημένων επιχειρηματιών) για να συζητήσουν πριν την COP26. Από τα ΜΜΕ θεωρήθηκε ως η *«θεαματική επιστροφή των ΗΠΑ στην παγκόσμια πολιτική για το κλίμα και ένα μεγάλο τεστ της αμερικανικής δύναμης».*[6]

Ο Μπάιντεν υποσχέθηκε ότι οι ΗΠΑ στοχεύουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 50% έως το 2030, με βάση τα επίπεδα του 2005, με στόχο την επίτευξη «καθαρών μηδενικών εκπομπών» έως το 2050 και κάλεσε και τις άλλες χώρες να κάνουν το ίδιο. Ο Βρετανός πρωθυπουργός Τζόνσον ήταν πιο γενναιόδωρος. Υποσχέθηκε ότι θα μειώσει τις εκπομπές κατά 68% έως το 2030 και 78% έως το 2035.[7]

Ήρθε η ώρα ώστε οι κυβερνήσεις της Δύσης και οι επιχειρήσεις να αναλάβουν ουσιαστική δράση για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής; Η απάντηση είναι όχι, για τρεις λόγους, όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω.

Η υπερθέρμανση του πλανήτη είναι μία καταστροφική πραγματικότητα. Σε απάντηση των «αρνητών της κλιματικής αλλαγής από ανθρωπογενή αίτια», η συμφωνία της επιστημονικής κοινότητας, ως προς την έκταση και τα ανθρωπογενή αίτια της κλιματικής αλλαγής, είναι καθολική.[8]

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Γεωσκόπησης της ΕΕ (Κοπέρνικος),[9] η Ευρώπη έζησε το 2020 την πιο ζεστή της χρονιά. Ο χειμώνας του 2020 είχε θερμοκρασία μεγαλύτερη κατά 3,4 βΚ σε σχέση με τη μέση θερμοκρασία που καταγράφηκε τους χειμώνες την περίοδο 1981-2020. Στην Αθήνα, οι υψηλές θερμοκρασίες που επικράτησαν κατά το μήνα Δεκέμβριο 2020 αποτελούν ρεκόρ και ήταν μεγαλύτερες κατά 5 βΚ από τις αντίστοιχες μέσες κλιματικές τιμές της περιόδου 1981-2010.[10] Κατά την περίοδο 1952-2011, η διάρκεια του καλοκαιριού αυξήθηκε από 78 σε 95 ημέρες, ενώ η άνοιξη, το φθινόπωρο και ο χειμώνας μειώθηκαν από 124 σε 115, από 87 σε 82 και από 76 σε 73 ημέρες, αντίστοιχα.[11]

Η έκθεση της IPCC, το 2014,[12] αναφέρει ότι: *«Η IPCC είναι 95% βέβαιη ότι ο άνθρωπος είναι η κύρια αιτία της παρούσας υπερθέρμανσης του πλανήτη... κάθε μια από τις τρεις προηγούμενες δεκαετίες ήταν διαδοχικά η θερμότερη από το 1850...στο βόρειο ημισφαίριο το προηγούμενα 30 έτη ήταν τα θερμότερα των τελευταίων 1.400 ετών...τα παγκόσμια θερμοκρασιακά δεδομένα δείχνουν μια μέση άνοδο της θερμοκρασίας 0,85 βΚ (1880-2012) με τη συμβολή των φυσικών παραγόντων αμελητέα (μεταξύ -0,1 βΚ και +0,1 βΚ)...οι ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις τριών εκ των αερίων του θερμοκηπίου, CO2, CH4 και υποξειδίου του αζώτου (N2O), έχουν αυξηθεί σχετικά με τα προβιομηχανικά επίπεδα, 40%, 150% και 20% αντίστοιχα...οι συνολικές ανθρωπογενείς εκπομπές CO2 από την προβιομηχανική περίοδο έως το 2011 ανέρχονται στους 545 GtC με το μεγαλύτερο ποσοστό να προέρχεται από την καύση των ορυκτών καυσίμων (365 GtC), ενώ η αποδάσωση και άλλες αλλαγές στις χρήσεις γης ευθύνονται για έκλυση 180 GtC».*[13]

Η έκθεση της IPCC, το 2019, αναφέρει ότι οι ωκεανοί θερμαίνονται με αμείωτο ρυθμό από το 1970, έχοντας απορροφήσει περισσότερο από το 90% της επιπρόσθετης ενέργειας του κλιματικού συστήματος, απειλώντας άμεσα τη θαλάσσια έμβια ζωή και μειώνοντας την περαιτέρω ικανότητα απορρόφησης CO2. Επιπλέον, οι επιστήμονες προειδοποιούν για το «Σύμπτωμα δύσπνοιας των τροπικών δασών». Μελέτες,[14] που επικεντρώνονται στον Αμαζόνιο της Βραζιλίας, είναι αποκαλυπτικές: *«ανάμεσα στο 2010 και το 2019, το δάσος αυτό έχασε μέρος της βιομάζας του και η εκπομπή άνθρακα είναι 18% μεγαλύτερη από την απορρόφηση... είναι η πρώτη φορά που έχουμε αριθμούς που δείχνουν ότι η κατάσταση έχει ανατραπεί και ότι η Αμαζονία εκπέμπει άνθρακα... μέχρι σήμερα, τα δάση, ιδιαίτερα τα τροπικά δάση, μας προστάτευαν επιτρέποντας την επιβράδυνση της υπερθέρμανσης (απορροφούν το 30% των αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου), αλλά στο τελευταίο μας καταφύγιο συντελείται ανατροπή».*

Με εξουδετερωμένους τους φυσικούς απορροφητήρες CO2, τον φετινό Απρίλιο, η συγκέντρωση του CO2 στην ατμόσφαιρα έφτασε στο επίπεδο ρεκόρ των 421,21 μερών ανά εκατομμύριο (ppm) και τα μέσα ετήσια επίπεδα για το 2021 αναμένεται να ξεπεράσουν τα 416 ppm.[15] Ο πλανήτης οδεύει προς διπλάσια επίπεδα CO2 σε σχέση με την προβιομηχανική εποχή (278 ppm) κάτι που θα συμβεί στη δεκαετία του 2060.[16]

Οι μελέτες δείχνουν ότι οι «ανθρωπογενείς» δραστηριότητες που παράγουν αυτές τις ποσότητες αερίων του θερμοκηπίου (και ιδιαίτερα CO2) προέρχονται κατά, μέσο όρο, 35% από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, 22% από τις μεταφορές, 29% από την χρήση ορυκτών καυσίμων για θέρμανση και άλλες ανάγκες των κατοίκων και των επιχειρήσεων στις πόλεις και 9% από αγροτικές δραστηριότητες. Ιστορικά, στην κορυφή των ρυπαντών βρίσκονται οι ΗΠΑ. Από το 1751 μέχρι το 2016 η συμβολή των ΗΠΑ στη συσσώρευση CO2 στην ατμόσφαιρα ήταν 29%, της Κίνας 13%, της Βρετανίας 5%, με την Κίνα, όμως, να παράγει από το 2007 περισσότερες εκπομπές CO2 από κάθε άλλη χώρα. Πάνω από το 70% των παγκόσμιων εκπομπών CO2, από το 1988 μέχρι το 2017, προέρχονται από τις 100 μεγαλύτερες εταιρείες, μόλις 25 από αυτές ευθύνονται για το 50%, με το Πεντάγωνο να είναι ο μεγαλύτερος ρυπαντής (παράγει περισσότερα επικίνδυνα απόβλητα από τις πέντε μεγαλύτε-

ρες χημικές βιομηχανίες των ΗΠΑ) και ο μεγαλύτερος παραγωγός εκπομπών CO_2.[17]

Η κλιματική αλλαγή πηγάζει αποκλειστικά από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, και όχι γενικά από τις «ανθρώπινες δραστηριότητες», και προκαλεί ήδη μια αλυσίδα καταστροφικών επιπτώσεων (ενδεικτικά) στην υγεία, στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στην τροφική αλυσίδα, στην επάρκεια τροφίμων και νερού.

Στο Θιβέτ που τα χιόνια και οι παγετώνες λιώνουν πιο γρήγορα, η παροχή νερού στους τέσσερις ποταμούς (Ινδός, Γάγγης, Μεκόνγκ και Κίτρινος Ποταμός), που τροφοδοτούν τις καλλιέργειες για τρία δισεκατομμύρια ανθρώπους, μειώνεται κάθε χρόνο. Η λειψυδρία θα πλήξει το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού έως το 2050.

Εάν η κλιματική κρίση συνεχίσει ανεμπόδιστα, τα νοσήματα του αναπνευστικού, όπως η γρίπη, θα αυξηθούν απότομα.[18, 19]

Από το 2000 έως το 2019 ο αριθμός των καταστροφών που οφείλονται σε «ακραία καιρικά φαινόμενα» έφτασε τις 6.681 έναντι 3.656 που ήταν από το 1980 ως το 1999,[20] οι οποίες κόστισαν τη ζωή σε 1,2 εκατ. ανθρώπους και επηρέασαν άλλα 4,2 δις. Αν και δεν υπάρχει καμία ουσιώδης διαφοροποίηση στη χωρική κατανομή των ακραίων καιρικών φαινομένων, το 95% των θυμάτων εντοπίζονται στις πιο φτωχές χώρες.[21] Μόνο το 2018 υπολογίστηκε ότι 17,2 εκατ. περιβαλλοντικοί πρόσφυγες, από 144 χώρες, εκτοπίστηκαν από τις εστίες τους από τα «ακραία καιρικά φαινόμενα». Μια άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη στους 3 βΚ θα έχει ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό 330 εκατ.[22]

Ανεπαρκείς υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα

Οι υποσχόμενοι στόχοι μείωσης των εκπομπών από ΗΠΑ, ΕΕ και Βρετανία είναι και ασαφείς[23] και ανεπαρκείς. Οι ίδιες οι υποσχέσεις Μπάιντεν είναι πίσω ακόμα και από το στόχο και της COP21. Οι επιστήμονες προειδοποιούν ότι, για να επιτευχθεί ο στόχος της COP21, θα πρέπει να μειωθούν άμεσα και δραστικά οι εκπομπές ρύπων και να φτάσουμε στο «πραγματικό μηδέν» έως το 2025. Δηλαδή, 25 χρόνια νωρίτερα από τον στόχο που (θεωρητικά) έχουν δεσμευτεί Μπάιντεν, Τζόνσον και ΕΕ.[24]

Αν κοιτάξουμε τις προηγούμενες Συνόδους, από το 1992, θα δούμε ότι όλες ήταν αποτυχία. Η αιτία ήταν και είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ των καπιταλιστικών κρατών και οικονομιών που δεν επιτρέπει τη λήψη παγκόσμιων και δεσμευτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής και περιβαλλοντικής καταστροφής.

Το 2010, οι ηγέτες 196 χωρών συγκεντρώθηκαν στην Ιαπωνία και συμφώνησαν σε μια λίστα από στόχους (Στόχοι Βιοποικιλότητας AICHI) που θα δημιουργούσαν ένα δεκαετές πλάνο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των οικοσυστημάτων. Η προθεσμία έφτασε στο τέλος της και δεν έχει εκπληρωθεί ούτε ένας από αυτούς τους στόχους.[25] Η Σύνοδος των Αρκτικών χωρών στο Ροβανιέμι, τον Μάιο του 19, απέτυχε γιατί ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα βλέπουν το λιώσιμο των πάγων όχι ως απειλή αλλά σαν «νέες ευκαιρίες» οξύνοντας τον ανταγωνισμό ανάμεσά τους και λόγω των νέων εμπορικών δρόμων που ανοίγονται και λόγω των πλούσιων κοιτασμάτων στην περιοχή.[26]

Το ίδιο ισχύει και με την COP21, που υπογράφηκε από 196 χώρες, και αποτελεί, μέχρι σήμερα, σημείο αναφοράς. Έξι χρόνια μετά, η συγκέντρωση του CO_2 στην ατμόσφαιρα συνεχίζει να αυξάνεται θεαματικά. Και δεν είναι παράδοξο. Κανένας μηχανισμός δεν υποχρέωσε καμία χώρα να ορίσει ένα συγκεκριμένο στόχο εκπομπών σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία. Ο άνθρακας, το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, η ναυτιλία δεν αναφέρθηκαν ούτε μία φορά στο (32 σελίδων) κείμενο της Συμφωνίας, ενώ η αμερικάνικη κυβέρνηση είχε φροντίσει να εξασφαλίσει και την εξαίρεση του Πενταγώνου. Από το 2017 κανένα από τα κράτη δεν εφάρμοζε τις πολιτικές που είχε υποσχεθεί και κανένα δεν εκπλήρωσε τους στόχους μείωσης των εκπομπών.[27]

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του Rainforest Action Network,[28] «τα πρώτα 5 χρόνια, από την COP21, οι 60 μεγαλύτερες τράπεζες του πλανήτη, πραγματοποίησαν συμφωνίες ύψους 3,8 τρις. δολαρίων με τις βιομηχανίες εξόρυξης ορυκτών καυσίμων, χαρακτηρίζοντας τις ρυπογόνες επιχειρήσεις - πελάτες τους ως καθ' όλα «πράσινες» και «βιώσιμες». Οι πέντε μεγαλύτερες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα του φυσικού αερίου και της εξόρυξης πετρελαίου, ξοδεύουν πάνω από 400 εκατ. δολάρια κάθε χρόνο για να ασκήσουν πιέσεις σε πολιτικούς αλλά και σε διαφημίσεις (το περίφημο greenwashing) ώστε να παρουσιάζονται ως «πράσινες».[29]

Λίγους μήνες πριν την Σύνοδο της Γλασκώβης, η κυρίαρχη πολιτική εξακολουθεί να είναι προς αυτή την κατεύθυνση.

Στη Βρετανία, ο Τζόνσον έδωσε το «πράσινο φως» για ένα νέο ανθρακωρυχείο (το πρώτο νέο ανθρακωρυχείο μετά από τρεις δεκαετίες) και για νέες άδειες για την εξερεύνηση πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Βόρεια Θάλασσα. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και η ΕΕ, ο Καναδάς κ.α.[30]

Μπορεί ο Μπάιντεν να δηλώνει ότι το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας των ΗΠΑ θα λειτουργεί 100% με «καθαρές πηγές ενέργειας» έως το 2035 αλλά συνεχίζει (και αυτός) την εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου με την (καταστροφική για το περιβάλλον) μέθοδο του fracking. Οι αμερικανικές μονάδες παραγωγής ενέργειας θα καταναλώνουν 16% περισσότερο άνθρακα το 2021 από ό,τι το 2020 και κατόπιν ένα επιπλέον 3% το 2022, σύμφωνα με την Υπηρεσία Πληροφοριών Ενέργειας. Μπορεί να δηλώνει ότι *«η στροφή προς την καθαρή ενέργεια ανταγωνίζεται τη διαστημική εποχή ή*

Μητσοτάκης και Μυτιληναίος στα εγκαίνια μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με φυσικό αέριο.

τη Βιομηχανική Επανάσταση και είναι η μεγαλύτερη στιγμή του μετασχηματισμού της οικονομίας στη ζωή μας» αλλά η πραγματικότητα είναι ότι οι σχεδιαζόμενες επενδύσεις για «καθαρή ενέργεια» είναι μόλις 1 έως 1,3 τρις. δολάρια για 8 χρόνια, δηλαδή μόλις το 0,5% του τρέχοντος ΑΕΠ ετησίως, αξιολύπητα ανεπαρκές για την απαλλαγή των ΗΠΑ από τον άνθρακα.[31]

Στη δεύτερη ημέρα της Συνόδου του Μπάιντεν, CEO και επιχειρηματίες, συμπεριλαμβανομένου και του Μπιλ Γκέιτς, *«ενώθηκαν με τους ηγέτες των κρατών για να προσφέρουν το όραμά τους για μια φιλική προς το κλίμα μεταμόρφωση της οικονομίας»*. Όμως, για τον κάθε Γκέιτς η μοναδική προτεραιότητα είναι πώς θα συνεχίσει να αποκομίζει κέρδη και να πλουτίζει εκμεταλλευόμενος και την περιβαλλοντική κρίση. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι *«η κλιματική αλλαγή είναι μια τεράστια οικονομική ευκαιρία... οι χώρες που χτίζουν μεγάλες εταιρείες και βιομηχανίες μηδενικού άνθρακα θα είναι αυτές που θα οδηγήσουν την παγκόσμια οικονομία τις επόμενες δεκαετίες»*[32] γι' αυτό άλλωστε και υποστηρίζει την οικονομική παρέμβαση του Μπάιντεν ώστε *«να ενθαρρύνει την εταιρική καινοτομία και να αναπτύξει τις τεχνολογίες που είναι απαραίτητες για να σώσει τον κόσμο»*.[33] Η συνταγή για τους καπιταλιστές είναι απλή. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναλάβουν τις επενδύσεις και στη συνέχεια να παραδώσουν την τεχνογνωσία και τις υποδομές στον ιδιωτικό τομέα για να βγάλουν κέρδος.

Η κυβέρνηση της ΝΔ συνυπεύθυνη

Όλα τα παραπάνω ισχύουν και για την Ελλάδα. Ο κόσμος καίγεται, αλλά η κυβέρνηση της ΝΔ εξακολουθεί να προωθεί πολιτικές που καταστρέφουν το περιβάλλον ακόμα και αν έχει το θράσος να τις ονομάζει «πράσινη ανάπτυξη». Όπως γράφαμε στο τεύχος 138 του ΣΑΚ: *«Είναι εξοργιστικό να μιλάει η κυβέρνηση για "περιβαλλοντική ευαισθησία" την ίδια στιγμή που κάνει εξορύξεις υδρογονανθράκων σε όλη την Ελλάδα, σε "θερμό ανταγωνισμό" με την Τουρκία και σε συμμαχία με το κράτος-τρομοκράτη της Μέσης Ανατολής, το Ισραήλ, για την εκμετάλλευση των ΑΟΖ σε Αιγαίο και Μεσόγειο προς όφελος ελληνικών και ξένων ενεργειακών κολοσσών, που πριμοδοτεί τους διάφορους Μυτιληναίους, Λάτσηδες και Κοπελούζους για το Φυσικό Αέριο και τις ανεμογεννήτριές τους, που κάνει νέες συμφωνίες με την Ελντοράντο για εξορύξεις χρυσού εκτός από τις Σκουριές και στη Θράκη, που μπαζώνει τα ρέματα, που επαναφέρει την εκτροπή του Αχελώου, που ξεπουλάει ελεύθερους χώρους όπως στο Ελληνικό, που καταστρέφει το πιο οικολογικό μέσο μεταφοράς, το τρένο, και ο κατάλογος δεν έχει τέλος»*.[34]

Η πρόσφατη φωτιά που ολοκλήρωσε την καταστροφή στα Γεράνεια Όρη έρχεται να επιβεβαιώσει γιατί το νομοσχέδιο Χατζηδάκη για το περιβάλλον, που ψηφίστηκε το 2020, είναι η εύφλεκτη ύλη που καταστρέφει και παραδίδει το φυσικό περιβάλλον στις ορέξεις των αρπακτικών της αγοράς. Ένα νομοσχέδιο που πάει χέρι-χέρι με την πε-

ραιτέρω ιδιωτικοποίηση της ενέργειας, την ιδιωτικοποίηση στη διαχείριση των απορριμμάτων με τη μετατροπή όλων των περιαστικών περιοχών σε απέραντες χωματερές καύσης και ταφής σκουπιδιών, με την ερημοποίηση μεγάλων δασικών εκτάσεων για την εξόρυξη χρυσού στις Σκουριές, με την παράδοση των παραλιών και των ελεύθερων χώρων, από το Ελληνικό μέχρι το Λόφο του Στρέφη, στη «βαριά βιομηχανία» των κατασκευών, του τουρισμού και της εστίασης.[35]

Ο καπιταλισμός γίνεται πράσινος;

Όμως, ο «πράσινος καπιταλισμός» δεν έχει πάρει το πάνω χέρι από τον «μαύρο καπιταλισμό» των εταιρειών ορυκτών καυσίμων. Οι τελευταίες, αν και πολλές δραστηριοποιούνται έντονα και στην «πράσινη ανάπτυξη», εξακολουθούν να καλύπτουν το 80% της παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης, υποστηριζόμενες από επιδοτήσεις οι οποίες ανήλθαν στα 523 δις δολάρια το 2011, αυξημένες κατά 30% σε σχέση με το 2010 και έξι φορές περισσότερες από τις αντίστοιχες επιδοτήσεις στην «πράσινη ενέργεια».[36] Και φυσικά, εξακολουθούν να έχουν τεράστια δυνατότητα επιρροής στα εθνικά και διεθνή κέντρα αποφάσεων για τις εθνικές και παγκόσμιες ενεργειακές πηγές και τους δρόμους μεταφοράς των ορυκτών καυσίμων.

Ούτε το αμερικάνικο ή το ευρωπαϊκό «Green New Deal» (αναφορά στην πολιτική του New Deal του Ρούσβελτ στη δεκαετία του '30) σημαίνει ότι ο καπιταλισμός αποφάσισε να κάνει στροφή στον κρατικό παρεμβατισμό και να προωθήσει πολιτικές ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής, ακόμα και με τους δικούς του όρους κερδοφορίας. Αν και ο καπιταλισμός δεν έχει την πολυτέλεια να αδιαφορεί για την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική καταστροφή, ακόμα και με τους δικούς του όρους κερδοφορίας, οι οργανισμοί του και οι διαδικασίες του όχι μόνο δεν έχουν φέρει κανένα αποτέλεσμα αλλά αντίθετα βυθίζουν όλο και πιο πολύ την ανθρωπότητα στην κλιματική κρίση.

Η αιτία βρίσκεται στον ίδιο το χαρακτήρα του συστήματος, όπως τον ανέλυσε ο Μαρξ από τον 19ο αιώνα. Ο καπιταλισμός είναι από το ξεκίνημά του ένα σύστημα τυφλής ανταγωνιστικής συσσώρευσης με στόχο την αύξηση του ποσοστού κέρδους. Στηρίζεται στην εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και δημιουργεί συνθήκες ανταγωνιστικής σχέσης με τη φύση: αντλεί πόρους που αυξάνουν τον πλούτο αλλά ταυτόχρονα εξαντλεί τις δυνατότητες του φυσικού περιβάλλοντος να αναπαράγει τις συνθήκες του. Είναι μια κατάσταση που οδήγησε τον Μαρξ να μιλήσει για «ρήγμα στη σχέση του μεταβολισμού ανάμεσα στην ανθρώπινη κοινωνία και τη φύση».[37]

Αυτή η αντίφαση του καπιταλισμού, απειλεί όχι μόνο τον πλανήτη αλλά το παρόν και το μέλλον της ανθρώπινης κοινωνίας και γι' αυτό το σύνθημα «Αλλάξτε το σύστημα - όχι το κλίμα» είναι στο κέντρο της αντίστασης.

Αντίσταση

Η μάχη ενάντια στην καταστροφή του περιβάλλοντος και την κλιματική αλλαγή είναι ξεκινημένη και στην Ελλάδα και παγκόσμια. Εκατομμύρια κόσμου, κινήματα, συλλογικότητες απεργούν, διαδηλώνουν, αντιστέκονται (και πετυχαίνουν νίκες) παγκόσμια και στην Ελλάδα. Είναι ένα μαζικό και πολύχρωμο κίνημα που η δύναμη του μεγαλώνει μέρα με την ημέρα. Στο site της «Πρωτοβουλία ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή και την κλιματική αλλαγή»,[38] στο site και στις στήλες της «Εργατική Αλληλεγγύη» και από αυτό το περιοδικό[39] μπορείτε να βρείτε τέτοιες εικόνες να έρχονται συνέχεια και από παντού ακόμα και μέσα στη διάρκεια των απαγορεύσεων της καραντίνας. Ένα κίνημα που αντιστέκεται από τα «κεντρικά παγκόσμια ζητήματα» μέχρι τα «τοπικά».

Το βλέπουμε στις παγκόσμιες διαδηλώσεις ενάντια στη κλιματική αλλαγή. Στις 15 Μάρτη του 2019 πάνω από 1,5 εκατομμύριο διαδηλωτές, μετά από διεθνές κάλεσμα της «μαθητικής απεργίας», έκαναν ταυτόχρονη αποχή από τα σχολεία και πλημμύρισαν τους δρόμους σε 125 χώρες, σε κάθε ήπειρο. Το ίδιο και τον Σεπτέμβριο του 2019. Ο επόμενος παγκόσμιος ξεσηκωμός είναι τον Νοέμβρη για τη Σύνοδο COP26.

Αλλά, το βλέπουμε και ενάντια στις κατά τόπου εξορύξεις, στην εγκατάσταση ΒΑΠΕ, στη δημιουργία νέων ΧΥΤΑ, στη καύση σκουπιδιών, στην καταστροφή των ελεύθερων χώρων. Είναι εντυπωσιακό πόσοι νέοι, αλλά και μεγαλύτεροι σε ηλικία, μπαίνουν στη μάχη και δημιουργούν τοπικές πρωτοβουλίες, για να σωθεί ο Λόφος του Στρέφη και η Πλατεία στα Εξάρχεια, το Μητροπολιτικό Πάρκο στο Γουδή, η Ακαδημία Πλάτωνος, το Πεδίο του Άρεως, το θέατρο Εμπρός, από τη κυβέρνηση (αλλά και από τους Μπακογιάννη, Πατούλη) που τα παραδίδει στα επιχειρηματικά σχέδια του real estate και του τουρισμού. Κι αυτά μόνο στην Αθήνα.

Η αντικαπιταλιστική αριστερά είναι αναπόσπαστο κομμάτι αυτού του κινήματος και έχει να παίξει κεντρικό ρόλο. Και στις διεκδικήσεις και στην τακτική και στη στρατηγική.

Η λύση στην υπερθέρμανση του πλανήτη δεν είναι ένα τεχνικό ζήτημα που μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις αγορές και τις επιχειρήσεις. Δεν πρόκειται για το πόσες επενδύσεις υπάρχουν σε ΑΠΕ, ηλεκτρικά αυτοκίνητα και καθαρές τεχνολογίες. Πρέπει να αντισταθμίσουμε πλήρως και γρήγορα την ισχύ που παράγεται από τα ορυκτά καύσιμα και όχι απλώς να προσθέσουμε «καθαρή ενέργεια» στο γενικό ενεργειακό μείγμα. Γι' αυτό και οι διεκδικήσεις που έχουμε να προβάλουμε είναι τεράστιες.

Ας περιοριστούμε στην ενέργεια. Πρώτα και κύρια, τα αποθέματα ορυκτών καυσίμων πρέπει να μείνουν εκεί που βρίσκονται, κάτω από το έδαφος, από σήμερα. Είναι μία τεράστια μάχη, όχι μόνο γιατί απαιτεί σύγκρουση με τα πολυεθνικά μεγαθήρια των ορυκτών

Διαδήλωση ενάντια στους G7 στην Κορνουάλη «Ψεύτες, ο πλανήτης καίγεται»

καυσίμων, αλλά και με τις πολεμικές εξορμήσεις των κυβερνήσεων για τον έλεγχο των κοιτασμάτων. Δεν θέλουμε περισσότερους εξοπλισμούς, δεν θέλουμε συμμαχίες με το κράτος – σφαγέα των Παλαιστίνιων – του Ισραήλ, θέλουμε ειρήνη στο Αιγαίο και στη Μεσόγειο και λευτεριά στους λαούς της Μέσης Ανατολής.

Πρέπει να αρχίσουμε να μειώνουμε άμεσα την κατανάλωση των ορυκτών καυσίμων. Υπάρχουν οι τεχνολογικές δυνατότητες για να προχωρήσουμε σε αντικατάσταση της χρήσης ορυκτών καυσίμων με προγραμματισμένη ανάπτυξη ΑΠΕ. Το θέμα είναι ποιος έχει τον έλεγχο και πόσο σέβεται τις ανάγκες των ανθρώπων και της φύσης. Για μας η ενέργεια είναι αγαθό, γι' αυτούς είναι εμπόρευμα. Σήμερα, το πόση ενέργεια παράγεται, και με ποιο ενεργειακό μείγμα, είναι αποτέλεσμα της κερδοσκοπίας της ελεύθερης αγοράς. Η ενέργεια ως αγαθό θα πρέπει να είναι προσβάσιμη και να καλύπτει τις ανάγκες όλης της κοινωνίας για δωρεάν ρεύμα και θέρμανση στα νοικοκυριά, για δωρεάν συγκοινωνίες και ό,τι άλλο έχουμε ανάγκη για μία ποιοτική ζωή. Βασική προϋπόθεση είναι ο δημόσιος χαρακτήρας της ενέργειας, σε όλα τα στάδια, με εργατικό έλεγχο στο πώς παράγεται, πόση παράγεται, πώς διανέμεται και πώς καταναλώνεται. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε ριζικά αντίθετοι στη διάλυση και ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ απαιτώντας όλοι οι κλάδοι της προμήθειας, της διανομής και της μεταφοράς να επανέλθουν στη δημόσια ΔΕΗ με εργατικό έλεγχο με προσλήψεις και επενδύσεις σε πραγματικά καθαρές μορφές ενέργειας και όχι στην σημερινή περιβαλλοκτόνα εγκατάσταση ΒΑΠΕ ή/και το φυσικό αέριο του κάθε Μπόμπολα και Κοπελούζου.

Ακριβώς επειδή είναι τόσο τεράστιο το μέγεθος των αλλαγών που απαιτούνται, είναι απαραίτητο να αξιοποιήσουμε τη δύναμη της εργατικής τάξης. Χρειαζόμαστε το εργατικό κίνημα στην πρώτη γραμμή της πάλης για να σώσουμε τον πλανήτη. Χρειαζόμαστε τα συνδικάτα να υιοθετήσουν το ριζικό πρόγραμμα των αλλαγών που είναι απαραίτητες για να σταματήσουμε την κλιματική καταστροφή. Και μπορούμε να το πετύχουμε γιατί αυτό συμβαδίζει με τα συμφέροντα όλης της εργατικής τάξης που όχι μόνο ζει την εκμετάλλευση και την καταπίεση από αυτό το σύστημα, αλλά βιώνει τις απειλές της κλιματικής αλλαγής στην καθημερινή ζωή της.[40]

Έχοντας πίσω μας την πικρή εμπειρία της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ (με τη συμμετοχή ακόμα και Οικολόγων υπουργών), ξέρουμε ότι ο κοινοβουλευτικός δρόμος δεν μπορεί να οδηγήσει σ' αυτούς τους στόχους.

Αντίθετα, το συμπέρασμα που πρέπει να βγάλουμε είναι αυτές οι διεκδικήσεις, αυτό το «μεταβατικό πρόγραμμα» κόντρα στα μεγάλα συμφέροντα αυτού του συστήματος, είναι η γέφυρα για τον επαναστατικό δρόμο. Με τη δύναμη των αγώνων μας και με την εργατική τάξη μπροστά. Για να ανατρέψουμε τον καπιταλισμό και να κλείσουμε οριστικά το *«ρήγμα στη σχέση του μεταβολισμού ανάμεσα στην ανθρώπινη κοινωνία και τη φύση»* που άνοιξε και διευρύνει καθημερινά και επικίνδυνα. ■

Σημειώσεις

1. Τζόζεφ Τσουνάρα, «Ο σοσιαλισμός στα χρόνια της πανδημίας», https://state2parastatescam.blogspot.com/2020/04/blog-post.html και Γιώργος Ράγκος, Πώς ξεκίνησε η COVID-19;, Εργατική Αλληλεγγύη, Νο 1477, https://ergatiki.gr/article.php?id=24417&issue=1477
2. Έκθεση που επιβεβαιώνει τον ανέφικτο στόχο της Συμφωνίας του Παρισιού για το Κλίμα, του περιορισμού, δηλαδή, της παγκόσμιας θερμοκρασίας στους 1,5 βΚ πάνω από την προβιομηχανική εποχή, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/3/2019/11/03_SROCC_SPM_FINAL.pdf
3. GtC: γιγατόνος (1 δισ τόνοι) άνθρακα. 1 GtC = 3,67 Gt CO2.
4. http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf
5. Η COP26 και το τέλος εποχής του άνθρακα, https://www.insider.gr/sustainability/172502/i-cop26-kai-telos-epohis-toy-anthraka
6. Biden's Climate Summit Sets Up a Bigger Test of American Power, https://www.nytimes.com/2021/04/23/climate/biden-climate-summit.html
7. https://www.state.gov/leaders-summit-on-climate/
8. https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/11/4/048002/pdf
9. https://climate.copernicus.eu/esotc/2020/temperature
10. https://www.naftemporiki.gr/story/1679450/rekor-upsilon-thermokrasion-160-xronon-sto-stathmo-tou-asteroskopeiou-sto-thiseio
11. Geophysical Research Letters : Changing Lengths of the Four Seasons by Global Warming, https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1029/2020GL091753
12. Η πιο πρόσφατη για την κλιματική αλλαγή με αξιολόγηση πάνω από 30.000 επιστημονικών εργασιών.
13. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/SYR_AR5_FINAL_full.pdf
14. https://www.nature.com/articles/s41558-021-01026-5 και https://www.nature.com/articles/d41586-020-00508-4
15. https://energypress.gr/news/istoriko-rekor-gia-dioxeidio-toy-anthraka-stin-atmosfaira
16. Την τελευταία φορά που τα επίπεδα του CO2 ήταν τόσο υψηλά ήταν πριν από 3 εκατ. χρόνια. Δείτε και το άρθρο της Rebecca Lindsey για την συγκέντρωση του CO2 στην ατμόσφαιρα τα τελευταία 800.000 χρόνια, με την κατακόρυφη άνοδο στην εποχή του καπιταλισμού, στο: https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-atmospheric-carbon-dioxide
17. Πάνος Γκαργκάνας: Κλιματική αλλαγή - η αντικαπιταλιστική απάντηση, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1182
18. Climate change and infectious diseases, World Health Organization 2020, https://www.who.int/globalchange/climate/en/chapter6.pdf
19. https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab70bc
20. https://www.sofokleousin.gr/oie-mi-katoikisimi-kolasi-i-klimatiki-allagi
21. https://www.oecd.org/env/indicators-modelling-outlooks/oecdenvironmentaloutlookto2050theconsequencesofinaction-keyfactsandfigures.htm
22. https://migrationdataportal.org/themes/environmental_migration
23. Για παράδειγμα, ο όρος «καθαρές μηδενικές εκπομπές» δεν θα σημαίνει πραγματικά μηδενικές εκπομπές CO2 αλλά θα επιτρέπει τη συνέχιση εκπομπών εφόσον αυτές θα τις «αντισταθμίζουν» από (ακόμα άγνωστα) «ισοδύναμα μέτρα ανάσχεσης».
24. Amy Leather, Are those in power really going green?, https://swp.org.uk/are-those-in-power-really-going-green
25. https://www.tovima.gr/2020/09/16/world/oie-o-planitis-den-exei-petyxei-oute-enan-apo-tous-stoxous-gia-tin-klimatiki-allagi
26. https://www.kathimerini.gr/world/1022855/o-pompeo-torpilise-symfonia-gia-tin-arktiki
27. https://www.nature.com/articles/548025a και http://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/13307/1/nature18307_proof1.pdf
28. https://www.ran.org/bankingonclimatechaos2021
29. https://tvxs.gr/news/periballon/fake-green-pos-prasino-kseplyma-bromizei-kai-katastrefei-ton-planiti
30. Πάνος Γκαργκάνας: Κλιματική αλλαγή - η αντικαπιταλιστική απάντηση, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1182
31. Σωτήρης Κοντογιάννης: Τζο Μπάιντεν - ένας νέος Ρούζβελτ;, ΣΑΚ, 146, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1304
32. Από το νέο του βιβλίο με τίτλο: «Πώς θα αποφύγουμε την κλιματική καταστροφή: Οι λύσεις που έχουμε και οι ανακαλύψεις που χρειαζόμαστε».
33. https://www.capital.gr/forbes/3525950/pos-tha-lusoume-to-problima-tis-klimatikis-allagis-oi-duo-arithmoi-pou-o-gkeits-thelei-na-mathoume
34. Γιώργος Ράγκος: Κάτω τα χέρια από τη ΔΕΗ - κάτω τα χέρια από το περιβάλλον, ΣΑΚ Νο 138, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1216
35. Γιώργος Ράγκος: «Πράσινη ανάπτυξη», Μαύρη καταστροφή, ΣΑΚ Νο 141, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1252
36. https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2012
37. Πάνος Γκαργκάνας: Κλιματική αλλαγή - η αντικαπιταλιστική απάντηση, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1182
38. https://www.facebook.com/protovouliaklima
39. Λένα Βερδέ: Κίνημα αντίστασης στην περιβαλλοντική καταστροφή, ΣΑΚ, 137, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1202, Ορέστης Ηλίας: Ξεσηκωμός για τον πλανήτη, ΣΑΚ, 134, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1162, Εμμανουέλα Τερζοπούλου: Φυσικά ρέματα, ΣΑΚ 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=118, Λουίζα Γκίκα: Το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1184 και Λεάνδρος Μπόλαρης, Καπιταλισμός και περιβάλλον- σχέσεις καταστροφής, ΣΑΚ, 125, http://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1021
40. Πάνος Γκαργκάνας: Κλιματική αλλαγή - η αντικαπιταλιστική απάντηση, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1182

ΓΕΝΟΒΑ 2001

Η έκρηξη του αντι-καπιταλιστικού κινήματος

«Το κίνημα που γεννήθηκε στο Σιάτλ το Νοέμβρη-Δεκέμβρη του 1999 και έκανε το γύρο του κόσμου με τις αντίστοιχες κινητοποιήσεις στην Μελβούρνη, στην Πράγα, στη Σεούλ, στη Νίκαια, στο Νταβός, στο Πόρτο Αλέγκρε βάζει επόμενο σταθμό τη Γένοβα το καλοκαίρι. Στις 20-22 Ιούλη 2001 γίνεται στη Γένοβα της Ιταλίας η Σύνοδος Κορυφής G8 δηλαδή των 7 πλουσιότερων κρατών (ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Βρετανία, Καναδά, Ιταλία) μαζί με την Ρωσία. Είναι η συνάντηση των "πλανηταρχών", το διευθυντήριο όλων των διεθνών οργανισμών που με τον πιο αντιδημοκρατικό τρόπο αποφασίζουν και κατευθύνουν τις τύχες του παγκόσμιου καπιταλισμού».

Έτσι ξεκινούσε η Διακήρυξη της Πρωτοβουλίας Γένοβα 2001 που καλούσε για συμμετοχή στη διεθνή διαδήλωση ενάντια στους ισχυρούς του Πλανήτη, τους υπεύθυνους για την φτώχεια, την πείνα, τον πόλεμο, το ρατσισμό, την περιβαλλοντική καταστροφή.

Οι μέρες της Γένοβα έφεραν στο προσκήνιο τη βαρβαρότητα της άρχουσας τάξης που δεν δίστασε να βάψει τα χέρια της με το αίμα του Κάρλο Τζουλιάνι. Πάνω απ΄

Γένοβα, 22 Ιούλη 2001

Είκοσι χρόνια μετά, ο Πέτρος Κωνσταντίνου θυμίζει πώς φτάσαμε στα γεγονότα που σημάδεψαν την αρχή του νέου αιώνα.

όλα, ανέδειξε χειροπιαστά την εκρηκτική δύναμη της συνένωσης της οργανωμένης εργατικής τάξης με τους ακτιβιστές του νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος, οι οποίοι απάντησαν ηχηρά με την κινητοποίηση 300.000 διαδηλωτών, το Σάββατο 22 Ιουλίου.

Το Σιάτλ ήταν μόνο η αρχή

Η Γένοβα δεν έπεσε όμως από τον ουρανό, ούτε ήταν τυχαίο ξέσπασμα. Εκείνη την περίοδο, υπήρχε μια τεράστια συζήτηση με μεγάλες αντιπαραθέσεις για το νέο κίνημα κατά της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, το χαραχτήρα του και τις δυνατότητες του. Οι απόψεις ότι μετά το 1989, την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, την πτώση του Τείχους του Βερολίνου η αριστερά ηττήθηκε και η εργατική τάξη σκύβει το κεφάλι είχαν τεράστια επιρροή. Η σοσιαλδημοκρατία κάλπαζε για να προσαρμοστεί στο «σοσιαλφιλελευθερισμό» της αγοράς, με τις επιθέσεις του Σημίτη, ο οποίος έβαλε μπροστά τον Γιαννίτση να επιτεθεί στην κοινωνική ασφάλιση και να περικόψει τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

Η εργατική τάξη, την Άνοιξη του 2001, ανάγκασε τον Σημίτη να τα μαζέψει, νίκησε, με τα συνδικάτα της να προχωράνε σε δύο Πανεργατικές Απεργίες, στις 26 Απρίλη και 17 Μάη. Εκεί έκανε και την πρώτη εμφάνιση της στο δρόμο η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 με ένα τεράστιο πανό. Το κίνημα κατά της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης έκανε την ορμητική του εμφάνιση τον Νοέμβρη του 1999, στο Σιάτλ, στις ΗΠΑ, όταν 30.000 διαδηλωτές πολιόρκησαν την Σύνοδο του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου. Οι ισχυροί του Πλανήτη δέχτηκαν ένα πλήγμα από τους διαδηλωτές που τους ανάγκασαν να ματαιώσουν την Σύνοδο του ΠΟΕ, όπου θα συζητούσαν την απελευθέρωση των αγορών και των υπηρεσιών.

Το Σιάτλ ήταν η επιβεβαίωση ότι διεθνώς ένα νέο κίνημα είχε γεννηθεί μόλις μία δεκαετία από την κατάρρευση των σταλινικών καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού με τους απολογητές του συστήματος, όπως ο Φράνσις Φουκουγιάμα, να θριαμβολογούν με έπαρση για το «τέλος της ιστορίας» και το «τέλος του κομμουνισμού». Ο βομβαρδισμός της Γιουγκοσλαβίας από το ΝΑΤΟ, όπου απέτυχαν τα σκληρά νεοφιλελεύθερα ανοίγματα στην οικονομία της αγοράς, είχε επίσης τροφοδοτήσει την οργή για τη βαρβαρότητα του συστήματος. Μάλιστα ένα πλακάτ έγραφε «Κλίντον πήγαινε στην Αθήνα» θυμίζοντας την θερμή υποδοχή του από χιλιάδες διαδηλωτές ενώ τα δακρυγόνα έπεφταν από το Σύνταγμα μέχρι την Σταθμό Λαρίσης![1]

Κινητοποιήσεις και αντισύνοδοι άρχισαν να απλώνονται παντού, βάζοντας στο στόχαστρο συναντήσεις παγκόσμιων οργανισμών, όπως του Νταβός απέναντι στο οποία δημιουργήθηκε το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε, το 2000. Ήταν η χρονιά της κρίσης και της εξέγερσης στην Αργεντινή. Έτσι το νέο κίνημα δεν ήταν "μόνο" ακτιβισμός αλλά και συζήτηση και αντιπαράθεση ιδεών στο εσωτερικό του. Ο Νόαμ Τσόμσκι, ο Γουόλτεν Μπέλλο, η Σούζαν Τζώρτζ, η Ναόμι Κλάιν, η Αρου-

ντάτι Ρόι μέσα στις συζητήσεις και τις αντισυνόδους πρόβαλαν εναλλακτικές απέναντι στην αγορά, το κέρδος, τις πολιτικές του νεοφιλευθερισμού, της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης.

Η Πράγα έγινε Σιάτλ!

«Να κάνουμε την Πράγα το νέο Σιάτλ» ήταν το κάλεσμα 12 οργανώσεων της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Τάσης,[2] με αφορμή την συνεδρίαση του ΔΝΤ, στις 26 Σεπτέμβρη 2000. Είκοσι χιλιάδες διαδηλωτές από πολλές χώρες της Ευρώπης σταμάτησαν την Σύνοδο του ΔΝΤ, ενώ οι δρόμοι της Πράγας ανήκαν στους διαδηλωτές. Η Πρωτοβουλία Πράγα 2000 που συγκροτήθηκε στην Ελλάδα έφτασε με καράβι και 8 πούλμαν από την Ελλάδα, μαζί με σωματεία, την ΠΟΕ-ΟΤΑ, φοιτητικούς συλλόγους, σιδηροδρομικούς, αντιστασιακούς. Η επιτυχία αυτής της κινητοποίησης ήταν το σκαλοπάτι για την Γένοβα.

Το ρεύμα στην Ελλάδα ήταν μαζικό και εκατοντάδες συγκεντρώνονταν σε κάθε εκδήλωση, σε όλη την Ελλάδα, σε γειτονιές, εργασιακούς χώρους και πανεπιστήμια. Η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 έτρεχε για μήνες με ενθουσιασμό σε πόλεις και γειτονιές, στους εργασιακούς χώρους,τα πανεπιστήμια για να οργανώσει ένα μαζικό καραβάνι διαδηλωτών, με καράβια και λεωφορεία.

Το 54%, σε δημοσκόπηση της Opinion, πρωτοσέλιδο στα ΝΕΑ, δήλωνε ότι στήριζε τους διαδηλωτές που ετοιμάζονταν να ταξιδέψουν στην Γένοβα ενώ ένας στους τρεις δήλωνε ότι θα πήγαινε αν μπορούσε. Μόνο ένα 10% διαφωνούσε με την κινητοποίηση.

Οι εκδηλώσεις απλώθηκαν από την Αθήνα μέχρι το Ξηροκάμπι Λακωνίας, κάστρο της Δεξιάς και της ακροδεξιάς, στην πρώτη εκδήλωση μετά τον Εμφύλιο! Διαδηλωτές έκραξαν τον ΑΝΤ-1 για τα τηλεσκουπίδια του Big Brother ενώ βρέθηκαν μπροστά από τα Μακνόναλτ στην Ερμού σε αλληλεγγύη με τον διωκόμενο Γάλλο αγροτοσυνδικαλιστή Ζοζέ Μποβέ. Στην Τεχνόπολη στο Γκάζι, ο συνδικαλιστής λιμενεργάτης Μπρούνο Ρόσσι καλούσε τις χιλιάδες που βρέθηκαν εκεί στην εκδήλωση-συναυλία να διαδηλώσουν κατά των πλούσιων του Πλανήτη και προειδοποιούσε για την σκληρότητα του Μπερλουσκόνι, θυμίζοντας ότι η αριστερά στη Γένοβα έδωσε μάχη για να μην γίνει Συνέδριο των νοσταλγών του Μουσολίνι της δεκαετία του 1960 με σαράντα νεκρούς! Βρέθηκε ο ίδιος σε εκδηλώσεις, που οργάνωσαν οι λιμενεργάτες του ΟΛΠ στον Πειραιά ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, καλώντας μάλιστα τα αδελφά συνδικάτα της Γένοβας, της Μασσαλίας, της Βαρκελώνης να βρεθούν μαζί στη Γένοβα!

Η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 είχε προσανατολισμό να συσπειρώσει ενωτικά και χωρίς καταγγελίες ένα ολόκληρο κομμάτι του κινήματος και της αριστεράς που αναγνώριζε τη δυναμική του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Κερδήθηκαν συνδικάτα στην αποστολή αυτή. Στο Συνέδριο της ΓΣΕΕ έγινε εκδήλωση και συνδικαλιστές έβγαλαν ψήφισμα που καλούσε τα Εργατικά Κέντρα, τις Ομοσπονδίες, τα σωματεία να στηρίξουν την πρωτοβουλία.[3] Γι αυτό και στο καραβάνι της υπήρχαν εκατοντάδες αγωνιστές με τα πανό των Εργατικών Κέντρων, της ΕΙΝΑΠ, της ΟΜΕ-ΟΤΕ, των απολυμένων της Barilla Misko που βρέθηκαν στην πρώτη σειρά, του δήμου Ν. Ιωνίας, φοιτητών συλλόγων από την Θεσσαλονίκη.

Στην αριστερά, αυτή η καμπάνια δεν μπορούσε να αγνοηθεί ακόμη και από ηγεσίες όπως του ΚΚΕ που στην αρχή κατακεραύνωναν το κίνημα του Σιάτλ ως «θολό». Έφτασαν μάλιστα να στείλουν μια μαζική αντιπροσωπεία του ΠΑΜΕ και του ΚΚΕ. Ο ΣΥΝ έφτιαξε την Ελληνική Επιτροπή για την διεθνή κινητοποίηση της Γένοβας. Και οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς επίσης συγκρότησαν την Αντικαπιταλιστική Επιτροπή κατά των G8.

Οι μέρες της Γένοβα...

Το Κοινωνικό Φόρουμ της Γένοβα γεννήθηκε τον Μάη του 2001 για να οργανώσει την διεθνή κινητοποίηση κατά των G8 και μια αντισύνοδο με συζητήσεις και εκδηλώσεις. Πλαισιώθηκε από σχεδόν 1000 κινήσεις από την Ιταλία και όλο τον Πλανήτη. Η μεγάλη συνάντηση-προετοιμασία έγινε στην Γένοβα, στην αίθουσα του Συνδικάτου Λιμενεργατών. Εκεί αποφασίστηκε να υπάρξει μια βδομάδα δράσης 14-22 Ιούλη. Στις 20 Ιούλη, καλούσε σε αντιρατσιστική διαδήλωση με σύνθημα «ελεύθερη μετακίνηση-όχι στην Ευρώπη-φρούριο». Στις 21 Ιούλη, εξάγγειλε πολιορκία της «κόκκινης ζώνης» με επτά διαφορετικά σημεία προσυγκεντρώσεων και πορειών προς το χώρο της συνεδρίασης των G8. Στις 22 Ιούλη μεγάλη πορεία κατά των G8 με σύνθημα «Είσαστε G8, Είμαστε 6 δισεκατομμύρια»!

Μάλιστα σε αυτήν τη συνάντηση, η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 έβαλε την πρόταση και τελικά έγινε απόφαση να καλεστεί Πανιταλική απεργία των συνδικάτων εκείνες τις μέρες με στάση εργασίας. Την στήριξαν οι COBAS (συνδικάτα βάσης) ενώ η FIOM το συνδικάτο Μετάλλου δήλωσε ότι θα κάνει μεγάλη κινητοποίηση.

Το τριήμερο λοιπόν 20-22 Ιούνη θα ήταν η κορύφωση. Ο πανικός της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι έφτασε μέχρι να κλείνει το αεροδρόμιο της Γένοβα, να αναστέλλει την Συμφωνία Σέγκεν ώστε να υπάρξει έλεγχος των διαδηλωτών στα σύνορα, στα λιμάνια και τους διεθνείς αυτοκινητόδρομους. Έφτασαν να κινδυνολογούν για τους αναρχικούς που θα έρθουν να τα σπάσουν από την Ελλάδα και την Ισπανία. Εκείνες τις μέρες, οι αντικαπιταλιστές στη Βαρκελώνη ανάγκασαν την κυβέρνηση να ματαιώσει την σύνοδο της Παγκόσμιας Τράπεζας πριν την διεξαγωγή της, αλλά παρά το γεγονός αυτό βγήκαν 40.000 να πανηγυρίσουν! Ο Μπερλουσκόνι έκτισε μια «κόκκινη ζώνη» χιλιομέτρων γύρω από το χώρο συνεδρίασης των G8, με φράχτες και σιδηροκατασκευές που κατέστρεφαν ακόμη και κολώνες κτιρίων της περιόδου της Αναγέννησης για να βάλουν τα στηρίγματα τους και να αποκλείσουν έτσι τους δρό-

Δυνατή παρουσία από την Ελλάδα στη Γένοβα

μους! Έφερε στη Γένοβα 17.000 καραμπινιέρους και τεθωρακισμένα, αύρες, κανόνια νερού.

Η κυβέρνηση Μπερλουσκόνι διατράνωνε από την αρχή ότι δεν θα επιτρέψει την παρεμπόδιση της Συνόδου. Οι διαδηλωτές όμως έσπαγαν τις απαγορεύσεις και κατέφθαναν στη Γένοβα.

Η αντιρατσιστική διαδήλωση ήταν το πανηγύρι των καταπιεσμένων με πάνω από 30.000 να διαδηλώνουν, ανάμεσά τους χιλιάδες μετανάστες χωρίς χαρτιά. Χιλιάδες ύψωναν βαμμένα με λευκή μπογιά τα χέρια τους φωνάζοντας «είμαστε όλοι παράνομοι».

Η ατμόσφαιρα χαράς την επόμενη μέρα έγινε οργή για τις άγριες επιθέσεις της Αστυνομίας κατά των διαδηλωτών που πλησίαζαν την κόκκινη ζώνη. Τα μπλοκ είχαν απλωθεί σε διάφορα σημεία από το Κοινωνικό Φόρουμ της Γένοβα ώστε οι πιο «ειρηνικοί» διαδηλωτές της κίνησης ATTAC και κάποιων ΜΚΟ να μην βρεθούν στις αντιπαραθέσεις των «Λευκών Φορμών» του Λούκα Καζαρίνι (ακτιβιστές ντυμένοι με αφρολέξ που εκπαιδεύονταν επί μέρες) ή του μπλακ μπλοκ των αναρχικών με την Αστυνομία. Στην πράξη, η Αστυνομία με τα ΜΑΤ χτύπησε λυσσαλέα όλες τις διαδηλώσεις αδιακρίτως με στόχο να τις διαλύσει και να μην προσεγγίσουν την κόκκινη ζώνη.

Δεχτήκαμε απανωτές επιδρομές της Αστυνομίας αλλά διαδηλώναμε σταθερά τραγουδώντας το Παντιέρα Ρόσσα και το Μπέλλα Τσιάο στους δρόμους γύρω από την κόκκινη ζώνη και φωνάζοντας Genova Libera! Όταν ξαφνικά διαδόθηκε η είδηση για τον θάνατο του Κάρλο Τζουλιάνι στην Πλατεία Αλιμόντα πρώτα υπήρξε πάγωμα αλλά αμέσως μετά οργή. Το σύνθημα έγινε «Μπερλουσκόνι δολοφόνε, Belusconi assassino» και ήταν η κραυγή που ακουγόταν στην κάθε εμφάνιση της Αστυνομίας.

Ήταν καθοριστική για την εξέλιξη του κινήματος η απόφαση ότι δεν υποχωρούμε και δεν σταματάμε. Ήταν καταλυτική η απόφαση της ιταλικής αριστεράς και των συνδικάτων να καλέσουν «Ολοι αύριο στη Γένοβα». Την επόμενη μέρα, έφταναν από παντού νέοι και νέες και εργάτες και εργάτριες. Κάθε φορά που το τρένο κατέληγε στο σταθμό χιλιάδες από τα παράθυρα ανέμιζαν κόκκινες σημαίες και ξεσπούσαν φωνάζοντας Assassini!

Στην διαδήλωση ήταν επιβλητική η παρουσία εργατών της FIAT και του FIOM, εργοστάσιο το εργοστάσιο με το δικό του πανό.

Η οργανωμένη εργατική τάξη έβαλε την ασπίδα της απέναντι στην βία του Μπερλουσκόνι και μετέφερε οργανωμένα δεκάδες χιλιάδες μαχητικούς εργάτες που δε άφησαν τον Μπερλουσκόνι να ολοκληρώσει την δολοφονική του επίθεση. Φάνηκε ότι έτσι νικάμε την καταστολή.

Στην διαδήλωση, παρά το όργιο καταστολής, έφτασαν 300.000 διαδηλωτές. Η Γένοβα σείστηκε κυριολεκτικά σε μια πορεία κάτω από καύσωνα με

40 βαθμούς και τον κόσμο να στηρίζει τους διαδηλωτές ακόμη και να πετάει από τα μπαλκόνια νερό για να τον δροσίζει!

Η Αστυνομία του Μπερλουσκόνι συνέχισε όλο το βράδυ την καταστολή, ελπίζοντας ότι θα σβήσει το κίνημα στην γέννηση με εισβολή καραμπινιέρων στο κέντρο τύπου σε ένα σχολείο που είχε διαθέσει ο δήμος της Γένοβα στο ΚΦΓ. Στα πατώματα και στους τείχους, όπως περιγράφει η δημοσιογράφος Αγγελική Μποπούλα,[4] βρισκόταν παντού αίμα από τα ανοιγμένα κεφάλια των δημοσιογράφων και των ακτιβιστών. Στο κρατητήριο Μπολτζενέτο, βασανίστηκαν εκατοντάδες νέοι-ες που συνέλαβε η Αστυνομία.

Διλήμματα μετά τη Γένοβα

Η πολιτική μάχη για τη συνέχιση του κινήματος άναψε με το τέλος των κινητοποιήσεων. Οι G8 πήραν το μάθημά τους και εξάγγειλαν την επόμενη συνεδρίαση στα Βραχώδη Όρη στο Καναδά, μέρος απροσπέλαστο για τους ακτιβιστές αλλά και σημάδι της παραδοχής της ήττας τους από το κίνημα.

Η γενιά της Γένοβα όμως άλλαξε ριζικά τα πράγματα παντού. Στην Ιταλία, ο Μπερλουσκόνι τσαλακώθηκε και το κίνημα και η αριστερά πήραν πορεία ανοδική μετά από χρόνια υποχώρησης. Η Κομμουνιστική Επανίδρυση του Μπερτινότι στην Ιταλία δυνάμωσε.

Μετά την Γένοβα, άνοιξε ένας μεγάλος κύκλος συζήτησης και αντιπαράθεσης για τη στρατηγική και τις τακτικές του κινήματος, τη στάση του απέναντι στη βία της Αστυνομίας μετά τη δολοφονία του Κάρλο Τζουλιάνι, τη σχέση κινημάτων με τα κόμματα και τις εναλλακτικές στο καπιταλισμό.

Όμως, η πιο ισχυρή δοκιμασία ήρθε στις 11 Σεπτέμβρη με την πτώση των δίδυμων πύργων. Ποια η στάση απέναντι στο πόλεμο «κατά της τρομοκρατίας» του Μπους;

Εδώ χρειάζεται να κάνουμε μια παρένθεση. Να εξηγήσουμε γιατί χρειάστηκε να δοθούν καθαρές απαντήσεις στα διλήμματα αυτά. Το νέο κίνημα είχε την ανάγκη μιας αριστεράς αντικαπιταλιστικής για να το φέρει στην νίκη, απαλλαγμένη από το σεχταρισμό αλλά και από την προσαρμογή στις κοινοβουλευτικές αυταπάτες.

Τα κινήματα δεν αμφισβητούν όλες τις παλιές ιδέες, στρατηγικές και ταχτικές που οδήγησαν σε ήττες σε μια προηγούμενη περίοδο από την αρχή. Είναι όμως τεράστιο λάθος να απομονώνεται και να περιχαρακώνεται η επαναστατική αριστερά αναζητώντας έτοιμα «κομμουνιστικά» ακροατήρια.

Στο ΣΕΚ και τη Διεθνή Σοσιαλιστική τάση, από την αρχή είδαμε την δυνατότητα να συμφωνάμε κατά 90% με τους αντικαπιταλιστές και γι αυτό μπαίναμε στην κοινή δράση. Το 10% όμως των διαφορετικών απόψεων ανοίγει ζητήματα για συζήτηση και ξεκαθάρισμα απόψεων, επιχειρηματολογώντας και διακινώντας τα έντυπα μας, οργανώνοντας την πολιτική συζήτηση.

Μέσα στο νέο κίνημα της Γένοβα δώσαμε μεγάλες μάχες. Η δοκιμασία της 11ης Σεπτέμβρη ήταν κρίσιμη. Θα σταθούμε με την πολιτική των «ίσων αποστάσεων» απέναντι στον Μπους και τους Ταλιμπάν ή θα χτίσουμε αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στην ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Αφγανιστάν πρώτα και μετά στο Ιράκ; Δώσαμε την δικιά μας απάντηση με τις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις στην Αθήνα μέχρι την αμερικάνικη πρεσβεία όταν ο ΣΥΝ δήλωνε ότι πρέπει να φωνάζουμε «ούτε ΝΑΤΟ, ούτε Ταλιμπάν». Η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο συγκροτήθηκε ακριβώς για να μπει φρένο στη κλιμάκωση των πολέμων του Μπους μπροστά στην απειλή επέμβασης στο Ιράκ.

Όπως επισήμανε τότε η Μαρία Στύλου, *«οι ακτιβιστές της Γένοβα έγιναν η ραχοκοκαλιά του αντιπολεμικού κινήματος»*.

Η Φλωρεντία, το Νοέμβρη του 2002 ήταν η συνέχεια της Γένοβα. Φιλοξένησε το 1ο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ και τη συνέλευση των κινημάτων. Η μάχη για το αν θα συνεχίσει το κίνημα παρά τη βία του κράτους κερδήθηκε. Ταυτόχρονα το ΕΚΦ της Φλωρεντίας γέρνει στη στήριξη του αντιπολεμικού κινήματος κατά του Μπους με την κεντρική διαδήλωσή του να συγκεντρώνει ένα εκατομμύριο κόσμο με κυρίαρχο σύνθημα «Όχι στον πόλεμο στο Ιράκ». Στο τέλος, το ΕΚΦ πήρε την απόφαση να καλέσει την διεθνή κινητοποίηση στις 15 Φλεβάρη 2003 για να εμποδίσουμε την επέμβαση στο Ιράκ. Πάνω από 30 εκατομμύρια σε περισσότερες από 90 χώρες βγήκαν στους δρόμους αναγκάζοντας τους New York Times να μιλάνε για την «νέα υπερδύναμη-το παγκόσμιο αντιπολεμικό κίνημα»!

Η Φλωρεντία, έκρηξη ιδεών

Οι 4 μέρες του ΕΚΦ της Φλωρεντίας ήταν συγκλονιστικές. Για πρώτη φορά σε ένα μαζικό ακροατήριο 60.000 ανθρώπων άνοιξε η συζήτηση για την προοπτική ανάμεσα σε διαφορετικά κομμάτια της αριστεράς, ριζοσπαστικής, επαναστατικής, αυτόνομους, οικολόγους, μέλη αντικαπιταλιστικών δικτύων.

Η παρουσία στα πάνελ των συζητήσεων εκπροσώπων οργανώσεων της επαναστατικής αριστεράς άνοιξε τους ορίζοντες των εναλλακτικών απέναντι στον καπιταλισμό με ένα πρωτόγνωρο τρόπο.

Η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 και το ΣΕΚ είχαν σημαντική συμβολή σε αυτή την προσπάθεια.

Υπάρχει εναλλακτική στο σύστημα;

Ο Πάνος Γκαργκάνας από το ΣΕΚ απάντησε στο ερώτημα *«Τι είδους κόσμο χρειαζόμαστε και πως θα φτάσουμε σε αυτόν; Χρειαζόμαστε μια άλλη κοινωνία όπου οι ανθρώπινες ανάγκες είναι πάνω από τα κέρδη, με εργατικό έλεγχο σε όλη την οικονομία. Θα φτάσουμε σε αυτόν με εργατικές επαναστάσεις. Είναι και ο μόνος τρόπος να ξηλώσουμε και την καταπίεση, τον ρατσισμό και το σεξισμό. Αν στα ΜΜΕ υπάρχει εργατικός έλεγχος, η σεξιστική και προπα-*

Συζήτηση για το νέο κίνημα μέσα στο πλοίο από την Ελλάδα στην Ιταλία

γάνδα δεν βρίσκει δρόμους να δηλητηριάζει, να διασπά και να αποπροσανατολίζει την εργατική τάξη».[5]

Η Μαρία Στύλλου, υπεύθυνη του περιοδικού «Σοσιαλισμός από τα κάτω» άνοιξε το ζήτημα της σημασίας της πάλης ενάντια στον πόλεμο και της γενίκευσης της σύγκρουσης με τον ιμπεριαλισμό συνδέοντας με την επαναστατική παράδοση του 1917: «*Αυτές τις μέρες είναι η επέτειος της Ρώσικης Επανάστασης. Της επανάστασης που σταμάτησε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Χτίζουμε πάνω σε αυτήν παράδοση, γιατί έτσι μπορούμε να ξεφορτωθούμε αυτό το σύστημα που έφερε και τον Α΄και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τα δέκα τελευταία χρόνια έχει φέρει μια σειρά από πολέμους ...Ξεκινάμε από μια καλύτερη βάση από αυτήν που ξεκινούσαν οι σύντροφοι μας το 1914 …Τότε οι διεθνιστές που ήθελαν να σταματήσουν το πόλεμο ξεκινούσαν από μια μικρή βάση στο Τσίμερβαλντ. Λίγοι άνθρωποι που τα έβαζαν με ένα παντοδύναμο σύστημα. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να σταματήσουμε τον πόλεμο από το να χτίσουμε το κίνημα σε όλες τις χώρες».*[6]

Ο Άλεξ Καλλίνικος, εξηγώντας πώς έφτασε το κίνημα του Σιάτλ να γίνει τόσο δυνατό έβαλε τέσσερα ζητήματα: πρώτον, η δημοκρατία στη λειτουργία του κινήματος. Δεύτερο, ότι μπόρεσε να δώσει την αντιπολεμική απάντηση, ιδιαίτερα στην Βρετανία, την Ιταλία και την Ελλάδα και να μην υποκύψει στην ισλαμοφοβία. Τρίτο, η δύναμη του είναι στην επιτυχία της σύνδεση της οργανωμένης εργατικής τάξης με τα μαχητικά αντικαπιταλιστικά δίκτυα. Τέταρτο, ότι έχει ανοικτή την επιλογή της επανάστασης με την αναφορά στη αυτοοργάνωση και την χειραφέτηση της τάξης. Στη συζήτηση με τη Σούζαν Τζωρτζ επέμενε ότι δεν αποτελεί διέξοδο ο ΟΗΕ αλλά το ίδιο το κίνημα. Συζητώντας με τον Γουόλντεν Μπέλο, ο οποίος αναζητούσε στην ΕΕ αντίβαρο στις ΗΠΑ, ανέδειξε το ρόλο της ΕΕ, ως ένωση του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού με βαθειά εμπλοκή στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις.[7]

Η συζήτηση για το ρόλο και την δύναμη της εργατικής τάξης άνοιξε διάπλατα με τον Κρις Χάρμαν και την αντιπαράθεση με τις απόψεις του Τόνι Νέγκρι και του Μάικλ Χαρτ. Η απόρριψη των θεωριών υποτίμησης της εργατικής τάξης έχει τεράστια σημασία για το νέο κίνημα: «*Θα ήταν τραγωδία αν οι ιδέες σαν του Χαρτ και του Νέγκρι εμπόδιζαν το νέο αντικαπιταλιστικό κίνημα να κατανοήσει την δύναμη της σύνδεσης με την οργανωμένη εργατική τάξη, της μοναδικής τάξης στη κοινωνία που είναι ικανή να ανατρέψει τον καπιταλισμό».*[8]

Και ο Ντάνιελ Μπενσαίντ συνέχισε αυτήν την κριτική: «*Ο Νέγκρι προτείνει σαν στρατηγική δύο πράγματα. Το ένα είναι "η αντίσταση" και το άλλο το "αποτράβηγμα" από τις δομές της εξουσίας. Αν σκεφτούμε το τι έγινε στη γερμανική επανάσταση του 1918, στον ισπανικό εμφύλιο του 1936 και πολλές άλλες τέτοιες επαναστάσεις, κατανοούμε ότι κάποιος μπορεί να μιλάει για "αντιεξουσία" αλλά η πραγματική εξουσία δεν τον ξεχνάει ποτέ. Ο εχθρός που έχουμε απέναντι μας είναι πιο πλούσιος, πιο ισχυρός, και οπλισμένος από ποτέ. Αλ-*

λά ταυτόχρονα αναδύεται μπροστά μας μια νέα γενιά ακτιβιστών που δεν κουβαλάει το βάρος των ηττών από τα λάθη του παρελθόντος. Είναι θαυμάσια αυτή η εξέλιξη αλλά πρέπει να μάθει από τα λάθη αυτά για να μην τα επαναλάβει».[9]

Τότε, η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 άνοιγε και τα ζητήματα του ΛΟΑΤΚΙ κινήματος, με την παρουσία της Πρωτοβουλίας Ομοφυλόφιλων Ενάντια στην Καταπίεση. Ο Γ. Ταξίδης εκ μέρους της ΠΟΕΚ αντικρούοντας ότι για την καταπίεση φταίει «η πατριαρχία» έλεγε στη σχετική συζήτηση: *«Η απάντηση στο γιατί καταπιεζόμαστε βρίσκεται αλλού. Βρίσκεται στο πώς λειτουργεί αυτό το κοινωνικό σύστημα. Ποιος κερδίζει από την καταπίεση; Υπάρχει μια κοινωνική τάξη που κερδίζει: οι καπιταλιστές. Αυτή η τάξη βγάζει απίστευτα κέρδη από την καταπίεση των γυναικών και των ομοφυλόφιλων. Χρησιμοποιεί τον θεσμό της οικογένειας και κυρία τις γυναίκες για να κάνουν απλήρωτη δουλειά, δουλειά που θα μπορούσε να βρίσκεται στην ευθύνη της κοινωνίας συνολικά. Το μεγάλωμα των παιδιών, η εκπαίδευση τους, η φροντίδα των ηλικιωμένων, ή ακόμη και το πλύσιμο και το μαγείρεμα».*[10]

Συνεχίσαμε να δίνουμε μάχες μέσα στο αντικαπιταλιστικό κίνημα. Ανοίξαμε μια ολόκληρη συζήτηση, υποστηρίζοντας ότι το κίνημα της Γένοβα δεν μπορεί να μετατραπεί σε λόμπι της σοσιαλδημοκρατίας για μια εκδημοκρατισμένη ΕΕ.[11] Και γι αυτό, προσθέσαμε στις κινητοποιήσεις του κινήματος την πολιορκία των Συνόδων Κορυφής της ΕΕ με το σύνθημα «ΟΧΙ στην Ευρώπη του κεφαλαίου, του πολέμου, του ρατσισμού». Από τις Βρυξέλλες μέχρι την Θεσσαλονίκη οι πολιορκίες κράτησαν αρκετό διάστημα.

Ανοίξαμε την συζήτηση για τους κινδύνους του κοινοβουλευτικού δρόμου μέσα από τη συμμετοχή σε κυβερνήσεις της αριστεράς. Τότε ακόμη, η Κομμουνιστική Επανίδρυση ήταν μακριά από τις τραγικές επιλογές της στήριξης της κεντροαριστερής κυβέρνησης με τις φιλοπόλεμες και αντεργατικές της επιλογές που σήμανε την καταστροφή της αριστερά στην Ιταλία. Η αρχή προς αυτό το βήμα έγινε με κριτικές μέσα στο κίνημα και τα Φόρουμ από τον Μπερτινότι ότι χρειάζεται «από κίνημα άρνησης να γίνουμε κίνημα προβολής θετικών προτάσεων»… Ο ΣΥΡΙΖΑ επανέλαβε τα ίδια λάθη, καταπίνοντας στις επιλογές του ολόκληρο το κομμάτι των οργανώσεων που συσπειρώθηκε στην Ελληνική Επιτροπή για τη διεθνή κινητοποίηση της Γένοβα. Ο ΣΥΝ και ο ΣΥΡΙΖΑ για χρόνια πάλευαν να περιορίσουν το κίνημα σε αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο μακριά από τον αντικαπιταλισμό και την ανατροπή του συστήματος.

Η συγκρότηση αυτού του κινήματος, πρώτα στο Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε και έπειτα στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ, αμέσως μετά την Γένοβα, δημιούργησε και δομές μέσα στις οποίες έγινε οργανωμένη συζήτηση, από τις προπαρασκευαστικές συνελεύσεις του ΕΚΦ σχεδόν κάθε τρεις μήνες μέχρι τα ετήσια Φόρουμ στην Ευρώπη. Στο Παρίσι, το Λονδίνο και τέλος στην Αθήνα η αντιπαράθεση συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια.

Οι εμπειρίες εκατομμυρίων απλών ανθρώπων της εργατικής τάξης και της νεολαίας που απέκτησαν αυτοπεποίθηση, δύναμη και εξοπλίστηκαν μαζικά με τις ιδέες του αντικαπιταλισμού δεν μπορούν να σβήσουν, όσες και να ήταν οι λοξοδρομήσεις κομματιών που βρέθηκαν στην Γένοβα.

Πάνω στις εμπειρίες αυτού του κόσμου, την αίσθηση της δύναμης ότι μπορεί να εμποδίσει τον πόλεμο στο Ιράκ, μπορεί να συγκρουστεί με τις κυβερνήσεις της λιτότητας στην ΕΕ ψηφίζοντας ΟΧΙ στο ευρωσύνταγμα στην Γαλλία και την Ολλανδία, μπορεί να συγκρουστεί με την Ευρώπη του κεφάλαιου του πολέμου και του ρατσισμού πάτησαν τα νέα ανεβάσματα, τα ξεσπάσματα μέχρι να φτάσουμε στο νέο κύκλο της κρίσης του 2008 και τις εργατικές εκρήξεις που ακολούθησαν στην περίοδο των μνημονίων.

Το φάντασμα της Γένοβα πλανιέται πάνω από τον Πλανήτη, τρομάζει τις άρχουσες τάξεις και εμπνέει ακόμη εκατομμύρια. Ο κύκλος του αντικαπιταλιστικού κινήματος δεν έχει κλείσει. «Αλλάξτε το σύστημα όχι το κλίμα» φωνάζουν εκατομμύρια στο νέο κίνημα για το περιβάλλον. Το κίνημα στις ΗΠΑ που ανέτρεψε τον Τραμπ και συγκρούστηκε με την αστυνομική βαρβαρότητα, τον ρατσισμό και τον σεξισμό χρωστά πολλά στο προηγούμενο ανέβασμα του αντιπολεμικού και αντικαπιταλιστικού κινήματος. Το αντιρατσιστικό κίνημα που συγκρούεται και σήμερα με την ΕΕ-φρούριο ήταν κεντρικό στην Γένοβα.

Ναι, ήταν η Γένοβα που άπλωσε τον αντικαπιταλισμό σε κάθε σπίτι στην Ευρώπη και στον κόσμο. Στα 20 χρόνια της Γένοβα, έχουμε κάθε λόγο να αισθανόμαστε υπερηφάνεια για τις μέρες εκείνες που οι απλοί άνθρωποι έγραφαν ιστορία, χάραζαν δρόμους για να μπουν οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη! ■

Σημειώσεις

1. Μαρία Στύλου, Το μέλλον του κινήματος, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 50
2. "Να κάνουμε την Πράγα το νέο Σιάτλ" . Το κείμενο υπάρχει στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχους 36
3. "Γένοβα 2001 παγκοσμιοποιήστε την αντίσταση"- σελ.35 η απόφαση της ΓΣΕΕ και σελ 40 η απόφαση του ΕΚΑ . Μπροσούρα της πρωτοβουλίας ΓΕΝΟΒΑ 2001
4 Λέανδρος Μπόλαρης, Αποκλεισμένοι από 300 χιλιάδες, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 40-Αφιέρωμα στη Γένοβα.
5. Πάνος Γκαργκάνας,περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.22
6. Μαρία Στύλου, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.18,30
7. Αλεξ Καλλίνικος, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.24,28
8. Κρις Χάρμαν, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.22
9. Ντάνιελ Μπενσαΐντ,περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.27
10. Γ. Ταξίδης, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 45, Αφιέρωμα στην Φλωρεντία, σελ.34
11. Δήμητρα Κυρίλου, Τι ΕΚΦ θέλουμε στο Παρίσι; περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 47 σελ11. Πέτρος Κωνσταντίνου, Λονδίνο, το κίνημα προχωράει, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 51, σελ 27. Σωτήρης Κοντογιάννης. Το αντικαπιταλιστικό κίνημα ανταμώνει στην Αθήνα, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω τεύχος 55, σελ.28

Παλαιστίνιοι διαδηλωτές στην Ιερουσαλήμ

Λεύτερη Παλαιστίνη, από τον Ιορδάνη ως τη Μεσόγειο

Οι Παλαιστίνιοι βγήκαν ξανά μαζικά στους δρόμους πυροδοτώντας τη μεγαλύτερη κρίση στο Ισραήλ. Ο Δημήτρης Δασκαλάκης εξηγεί τη χρεοκοπία της «λύσης των 2 κρατών» και προβάλλει το κίνημα συμπαράστασης.

Αν ο Νετανιάχου είχε ως στόχο, όπως υποστήριζαν κάποιοι σχολιαστές, να δημιουργήσει μια κατάσταση που θα τον έβγαζε ισχυρότερο μέσα από τη δημιουργία κλίματος έντασης γύρω από την επιτάχυνση των εξώσεων στη συνοικία του Σέιχ Τζαράχ, τότε είναι βέβαιο πως απέτυχε παταγωδώς. Η εντυπωσιακή αντίσταση των Παλαιστινίων οδήγησε το Ισραήλ σε ήττα, πέταξε τον Νετανιάχου από τον πρωθυπουργικό θώκο ύστερα από 12 συνεχόμενα χρόνια και έχει οδηγήσει το κράτος-απαρτχάιντ του Ισραήλ σε μια γενικότερη πολιτική κρίση ενώ έδωσε αέρα στα πανιά μιας νέας γενιάς αγωνιστών της παλαιστινιακής αντίστασης.[1]

Η σύγκρουση Παλαιστινίων και κράτους του Ισραήλ που ξέσπασε στις αρχές Μάη με αφορμή την έξωση έξι οικογενειών Παλαιστινίων και στη συνέχεια την έφοδο της ισραηλινής αστυνομίας στο τέμενος Αλ-Ακσά χαρακτηρίστηκε διεθνώς ως αναπάντεχη. Αυτή η διαπίστωση απέχει όμως πολύ από την πραγματικότητα. Οι εξώσεις των συνολικά δεκατριών οικογενειών που σκόπευαν να κάνουν οι ισραηλινές αρχές δεν ήταν ούτε κάποιος άσσος που έκρυβε στο μανίκι του ο Νετανιάχου, ούτε κάποια ξαφνική δικαστική απόφαση. Η Ανατολική Ιερουσαλήμ και η γειτονιά του Σέιχ Τζαράχ, που κατοικείται κυρίως από οικογένειες Παλαιστινίων, απογόνους προσφύγων της Νάκμπα (1948) από την δυτική πλευρά της πόλης, αποτελεί διαρκώς εστία έντασης. Από τον πόλεμο των 6 ημερών το 1967, οπότε και η Ανατολική Ιερουσαλήμ βρέθηκε υπό ισραηλινή κατοχή, ο εποικισμός της συνοικίας, και όχι μόνο, προχωρά πολύ αργά αλλά επίμονα. Η πρώτη αίτηση για εξώσεις έγινε το μακρινό 1972 και έκτοτε οι (δικαστικές) διαμάχες είναι διαρκείς.

Αυτό που όμως αποθράσυνε τα τελευταία χρόνια τους φιλόδοξους εποί-

κους και τις ΜΚΟ που τους στηρίζουν ήταν η ανοιχτά επιθετική πολιτική της κυβέρνησης Νετανιάχου που έχαιρε της απόλυτης στήριξης του Τραμπ. Η διακυβέρνηση Τραμπ έφερε ένα ποιοτικό άλμα στην πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στο Ισραήλ. Αναγνώρισε την Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσά του, καθώς και την κυριαρχία του στα υψώματα του Γκολάν[2] ενώ το 2020 ενέκρινε ένα συνολικό πακέτο οικονομικής-στρατιωτικής στήριξης ύψους 146 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το μεγαλύτερο για οποιαδήποτε χώρα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ανάγκη των ΗΠΑ να αποσυρθούν στρατιωτικά από τη Μέση Ανατολή, χωρίς όμως να χάσουν τον έλεγχο, σήμαινε μια συνολική ενίσχυση του κράτους του Ισραήλ με την στήριξη πλέον και των αντιδραστικών καθεστώτων της ευρύτερης περιοχής.

Οι λεγόμενες συμφωνίες του Αβραάμ που πέτυχαν οι ΗΠΑ αρχικά μεταξύ Ισραήλ από τη μία και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και Μπαχρέιν από την άλλη και στη συνέχεια με Σουδάν και Μαρόκο, έσπασαν την παράδοση των αραβικών κρατών με την αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ και αποτέλεσαν μια αναστροφή της παραδοσιακής τακτικής ΗΠΑ και Ισραήλ. Αντί να προσπαθήσουν να γονατίσουν την παλαιστινιακή αντίσταση ώστε να εξαναγκάσουν τα αραβικά κράτη να αναγνωρίσουν το Ισραήλ και να αποκηρύξουν τους Παλαιστίνιους όπως έκαναν για δεκαετίες, προχώρησαν πρώτα σε συμφωνίες με τα καθεστώτα αυτά, ώστε να καταδικάσουν στη συνέχεια την Παλαιστινιακή αντίσταση στην απομόνωση[3] και την αποδοχή της ήττας.

Τα αντιδραστικά καθεστώτα από την πλευρά τους είχαν κάθε λόγο να προχωρήσουν σε αυτήν την κίνηση. Από το κίνημα του Χιράκ στην Αλγερία που έριξε τον Μπουτεφλίκα μέχρι την επανάσταση του Σουδάν που ανέτρεψε τον Μπασίρ και τις πιο πρόσφατες διαδηλώσεις στον Λίβανο και το Ιράκ, η παλαιστινιακή αντίσταση αποτέλεσε παντού σημαντική πηγή έμπνευσης και δύναμης. Η εμπειρία των από πάνω τούς έχει δείξει ότι όσο καίει το φυτίλι της παλαιστινιακής αντίστασης, ο φόβος νέων κατά τόπους εκρήξεων από τα κάτω αλλά και μιας νέας γενικευμένης αραβικής άνοιξης διατηρείται πιο ζωντανός.

Αυτό ίσχυε στην πρώτη Ιντιφάντα, το 1987, στη δεύτερη το 2000, αλλά και στις επαναστάσεις της Αραβικής Άνοιξης στις αρχές της δεύτερης δεκαετίας του 21ου αιώνα.

Το 1987 η ιντιφάντα των Παλαιστινίων είχε εμπνεύσει μαζικές διαδηλώσεις υποστήριξης στην Αίγυπτο, που απλώθηκαν γρήγορα μέχρι το βιομηχανικό κέντρο της Ελ Μαχάλα ελ Κούμπρα και σύντομα διεκδίκησαν ακόμα και την πτώση του Μουμπάρακ. Το κίνημα αλληλεγγύης εξαπλώθηκε στην Τουρκία, το Σουδάν, το Κουβέιτ, την Αλγερία, την Τυνησία, το Μαρόκο και τη Συρία. Η σταθερότητα στη Μέση Ανατολή είχε κλονιστεί σε τέτοιο βαθμό που, υπό την πίεση των συμμάχων τους στον Κόλπο, οι ΗΠΑ ξεκίνησαν συζητήσεις με το Ισραήλ και την PLO του Αραφάτ για μια νέα συμφωνία για τα Κατεχόμενα Εδάφη που λίγα χρόνια αργότερα -και εξαιτίας του συμβιβαστικού ρόλου που έπαιξε η PLO- κατέληξαν στις συμφωνίες του Όσλο.[4]

Τα χρόνια που ακολούθησαν το Όσλο έφεραν όχι μόνο τη διάψευση των όποιων ελπίδων για ένα παλαιστινιακό κράτος αλλά και τον πιο σκληρό νεοφιλελευθερισμό. Εκατοντάδες χιλιάδες οδηγήθηκαν στη φτώχεια την ίδια στιγμή που μέσα από τις γραμμές τις Φατάχ αναδυόταν μια νέα τάξη Παλαιστίνιων διαμεσολαβητών και γραφειοκρατών που πλούτιζε χάρη στη συνεργασία της με το κράτος του Ισραήλ.[5] Κόντρα σε αυτή την ελίτ ξέσπασε η δεύτερη Ιντιφάντα που ανέδειξε τη Χαμάς σε ρόλο πρωταγωνιστή.

Έτσι, όταν το 2010 ξεκινούσε η Αραβική Άνοιξη, οι Παλαιστίνιοι βρίσκονταν και πάλι στην πρώτη γραμμή. Στην Αίγυπτο, δεκάδες διαδηλώσεις απαιτούσαν από την κυβέρνηση του Ανώτατου Συμβουλίου των Ενόπλων Δυνάμεων που είχε διαδεχθεί τον Μουμπάρακ να αναλάβει δράση για την Παλαιστίνη ακυρώνοντας τις συνθήκες και τις εμπορικές συμφωνίες της Αιγύπτου με το Ισραήλ και ζητώντας το άνοιγμα των συνόρων με τη Γάζα. Τον Σεπτέμβριο του 2011 χιλιάδες εισέβαλαν στην ισραηλινή πρεσβεία στο Κάιρο και το Ισραήλ αναγκάστηκε σε εκκένωση.

Αυτό το κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη έχει βαθιές ταξικές ρίζες σε όλες τις αραβικές χώρες. Οι περισσότεροι από τους συνολικά πέντε εκατομμύρια Παλαιστίνιους πρόσφυγες, ζουν και δουλεύουν σε αυτές. Οι Παλαιστίνιοι αποτελούσαν πάντα αναπόσπαστο κομμάτι των αγώνων της εργατικής τάξης των χωρών της Μέσης Ανατολής.

Με τον ίδιο τρόπο, διαψεύδοντας της Κασσάνδρες που την ήθελαν και τώρα καταδικασμένη στην απομόνωση, η παλαιστινιακή αντίσταση έκανε και πάλι την εμφάνιση της τον περασμένο Μάη και μάλιστα αυτή τη φορά ενωμένη πέρα και παρά τα πολιτικά, γεωγραφικά, οικονομικά και στρατιωτικά εμπόδια. Γεωγραφικά, ήταν η πρώτη φορά μετά την γενική απεργία και την εξέγερση του 1936-39 που ξεσηκώθηκαν μαζί οι Παλαιστίνιοι στη Γάζα, τη Δ. Όχθη και στις μικτές πόλεις του Ισραήλ.

Σημείο καμπής αυτής της έκρηξης της αντίστασης αποτέλεσε η γενική απεργία που ένωσε και πάλι όλη την Παλαιστίνη στις 18 Μάη. Ακόμα και οι αραβικές γειτονιές των μικτών πόλεων είχαν νεκρώσει, τα καταστήματα ήταν όλα κλειστά και οι Παλαιστίνιοι βρίσκονταν στους δρόμους μόνο για να διαδηλώσουν. Σε πολλές πόλεις της Δυτικής Όχθης και του Ισραήλ, συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, ακτιβιστές μπλόκαραν τους κεντρικούς δρόμους με κάδους απορριμμάτων και λάστιχα αυτοκινήτων σε μια προσπάθεια να αποτρέψουν τους απεργοσπάστες αλλά και τους ισραηλινούς από το να φτάσουν στη δουλειά τους. Η απεργία οδήγησε σε διακοπές στις δημόσιες συγκοινωνίες. Η ένωση

Επίθεση διαδηλωτών στην Ισραηλινή πρεσβεία στο Κάιρο το 2011

εταιρειών συντήρησης υπολόγισε ότι απέργησαν περίπου 30.000 εργαζόμενοι του κλάδου.

Τις ίδιες αυτές 11 μέρες οι αγωνιστές της Χαμάς και άλλων οργανώσεων εκτόξευσαν σύμφωνα με τον εκπρόσωπο των Ισραηλινών Αμυντικών Δυνάμεων, περίπου 4.350 βλήματα. Από αυτά, 3.400, έπεσαν στο έδαφος του Ισραήλ, ενώ 680 στη Λωρίδα της Γάζας και 280 στη Μεσόγειο.[6] Παρά την προφανή κατωτερότητα του πολεμικού τους εξοπλισμού, πρόκειται για έναν άθλο αν πάρει κανείς υπόψη του τον ασφυκτικό αποκλεισμό κάτω από τον οποίο βρίσκεται η Γάζα.

Μετά από αυτό το στραπάτσο του κράτους του Ισραήλ και την αλλαγή στην κυβέρνηση, ο διεθνής Τύπος άρχισε να μιλάει για «μεγάλη αλλαγή» που φέρνει στη Μέση Ανατολή η αποχώρηση Νετανιάχου, μετά και τον ερχομό του Μπάιντεν στην προεδρία των ΗΠΑ.

Όμως, η βασική πρεμούρα του συνασπισμού κομμάτων -το όνομά του είναι «Αλλαγή»- που πήρε τη σκυτάλη από τον Νετανιάχου, δεν ήταν να τον διώξουν επειδή ήταν «διεφθαρμένος και αυταρχικός» αλλά επειδή πλέον αποτελούσε τροχοπέδη στην σταθερότητα που χρειάζεται τόσο το Ισραήλ όσο και οι σύμμαχοί του για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την κοινή πρόκληση που αποτελούν το Ιράν αλλά και οι συνεχόμενες εξεγέρσεις στην περιοχή.

Αυτό που ενώνει τον «κεντρώο» και «κοσμικό» Γιαΐρ Λαπίντ και τον ακροδεξιό Ναφτάλι Μπένετ και που μπορεί να φέρνει και να κρατάει μαζί τους το Εργατικό Κόμμα, το Μέρετζ και ακόμα και την Ενωμένη Αραβική Λίστα (ΕΑΛ) δεν είναι η διάθεση για ειρήνη. Είναι ο Σιωνισμός -ή στην περίπτωση της τελευταίας, η υποταγή σε αυτόν- η πίστη στην ανάγκη της συνέχισης του αποικιοκρατικού πλάνου που ξεκίνησε με τη υπογραφή της συνθήκης του Μπαλφούρ και θεμελιώθηκε με την εθνοκάθαρση της Νάκμπα το 1948. Οι διαφωνίες μεταξύ τους, και με τον Νετανιάχου, αφορούν στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί αυτό και όχι στον ίδιο τον στόχο.

Ο Ναφτάλι Μπένετ, είναι πρώην συνεργάτης του Νετανιάχου. Το 1996 συμμετείχε στη σφαγή εκατό αμάχων Αράβων στο Νότιο Λίβανο ως αξιωματικός και είναι γνωστός για τη δήλωσή του «έχω σκοτώσει πολλούς Άραβες». Όσο για τον Γιαΐρ Λαπίντ, στις εκλογές του 2015 είχε δηλώσει πως «*Δεν θέλω μια νέα Μέση Ανατολή, θέλω να ξεφορτωθώ τους Άραβες από τη Δυτική Όχθη και να βάλω ένα μεγάλο φράχτη ανάμεσά μας*».

Οι μέρες που ακολούθησαν την ορκωμοσία της νέας κυβέρνησης δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας για το τι πολιτική θα ασκήσει. Στις 17 Ιουνίου ο ισραηλινός στρατός πυροβόλησε και σκότωσε έναν 16χρονο Παλαιστίνιο, ενώ 49 άλλοι τραυματίστηκαν κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων ενάντια στη συνέχιση της παράνομης επέκτασης του εβραϊκού οικισμού της Μπέιτα στη Δ. Όχθη. Δύο μέρες πιο πριν, στις 15 Ιούνη, η ισραηλινή αστυνομία, υπό

τις οδηγίες του νέου υπουργού Εσωτερικής Ασφάλειας Ομέρ Μπαρ-Λεβ, είχε επιτρέψει την «Πορεία της Σημαίας» ακροδεξιών ισραηλινών προς την Πύλη της Δαμασκού στην Ανατολική Ιερουσαλήμ. Την επόμενη, αεροπλάνα του ισραηλινού στρατού βομβάρδιζαν και πάλι τη Γάζα ως απάντηση στα εκρηκτικά μπαλόνια ήλιου που είχε απελευθερώσει η Χαμάς μετά την «Πορεία της Σημαίας».

Το κράτος που κάποτε ήθελε να αυτοπροβάλλεται ως όαση δημοκρατίας ζέχνει ρατσισμό και θεωρίες φυλετικής ανωτερότητας. Δεν πρόκειται για κάποια συγκυριακή εξέλιξη αλλά για ανάδειξη ενός δομικού χαρακτηριστικού του κράτους του Ισραήλ:[7] είναι η ίδια η φύση του αποικιοκρατικού κράτους και της δυνατότητας κυριαρχίας του μόνο δια μέσω των εποικισμών, των εκκαθαρίσεων και των εκτοπισμών, που, αντιμέτωπο με μια παλαιστινιακή αντίσταση που επί 73 χρόνια εμποδίζει την ολοκλήρωση του, δεν έχει άλλη εναλλακτική από το να σκληρύνει πολιτικά στο σύνολο του, στην προσπάθειά του να τα καταφέρει.

Διαίρει και βασίλευε-υλικές συνθήκες

Αναπόσπαστο μέρος της επιθετικής ταχτικής όλων των έως τώρα ισραηλινών κυβερνήσεων αποτελεί το διαίρει και βασίλευε. Πουθενά αλλού στον κόσμο δεν αποτυπώνεται αυτό τόσο ξεκάθαρα πάνω στον πολιτικό χάρτη. Από τη μία η Γάζα, από την άλλη η διαμελισμένη σε θύλακες Δυτική Όχθη και στη μέση ο όλο και συρρικνούμενος -αναλογικά- πληθυσμός των Παλαιστινίων των μικτών πόλεων του Ισραήλ.

Στη μεν Λωρίδα της Γάζας οι κάτοικοι ζουν σε συνθήκες συνωστισμού ανάμεσα σε συντρίμμια και Εκρηκτικά Κατάλοιπα Πολέμου, με 16 ώρες παροχής ρεύματος τη μέρα, με τις μοναδικές τους διεξόδους προς την Αίγυπτο και το Ισραήλ, σε Ράφα και Ερέζ αντίστοιχα, να είναι κλειστές για 240 μέρες το χρόνο (2020). Οι σκουπιδότοποι βρίσκονται μέσα στις κατοικημένες περιοχές ελλείψει χώρου, η πρόσβαση στην αλιεία περιορίζεται ανάλογα με τις ορέξεις του ισραηλινού λιμενικού μέχρι και στα έξι ναυτικά μίλια στερώντας τους από μια βασική πηγή διατροφής, ενώ η ανεργία ξεπερνά το 45%. Το 56% ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και το 90% των οικογενειών είναι σημαντικά χρεωμένα, την ίδια στιγμή που η δυνατότητα του συστήματος Υγείας να παρέχει περίθαλψη έχει μειωθεί κατά 66% τα τελευταία 15 χρόνια.

Από την άλλη πλευρά του Ιορδάνη, στη Δυτική Όχθη, η ζωή πίσω από το τείχος δυσκολεύει μέρα με τη μέρα. Ο συνεχιζόμενος κατακερματισμός της γης σε παλαιστινιακές νησίδες περικυκλωμένες από φράχτες, σημεία ελέγχων και φυλάκια -όπου οι Παλαιστίνιοι περιμένουν καθημερινά για ώρες ώστε να πάνε στη δουλειά τους ή να επισκεφτούν το διπλανό χωριό- και ισραηλινούς εποικισμούς που απλώνονται συνεχώς με τη βία, είναι το πιο μεγάλο από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.[8] Δεν είναι όμως το μόνο. Τον περασμένο Φεβρουάριο, όταν οι εμβολιασμένοι ισραηλινοί ξεπερνούσαν το 50%, το αντίστοιχο ποσοστό για τους Παλαιστίνιους ήταν 0,8%.[9]

Οι δε λεγόμενοι Παλαιστίνιοι του '48, κάτοικοι των μικτών πόλεων εντός των ορίων του κράτους του Ισραήλ όπως ιδρύθηκε με την εθνοκάθαρση του 1948 είναι, και με τον νόμο, πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Όταν ψηφίστηκε ο νόμος περί «εβραϊκού έθνους-κράτους», ο βουλευτής του Λικούντ, Άβι Ντίχτερ, δήλωνε πως *«Σήμερα αυτό το σημαντικό νομοσχέδιο γίνεται νόμος για να αποτρέψουμε ακόμη και την παραμικρή σκέψη, πόσο μάλλον προσπάθεια, να μετατραπεί το Ισραήλ σε μια χώρα για όλους τους πολίτες του»*. Ο νόμος αυτός (2018) ορίζει πως *«το Ισραήλ είναι η ιστορική πατρίδα του Εβραϊκού λαού και αυτός έχει το αποκλειστικό δικαίωμα στην εθνική αυτοδιάθεση σε αυτό»*. Ο ίδιος νόμος υποβαθμίζει τα αραβικά από δεύτερη επίσημη γλώσσα σε γλώσσα με ειδικό στάτους παρόλο που χρησιμοποιούνται ως πρώτη γλώσσα από το 20% του πληθυσμού και κατοχυρώνει πως *«το κράτος θεωρεί την ανάπτυξη των εβραϊκών εποικισμών εθνική αξία και θα ενεργεί για να ενθαρρύνει και να προωθήσει την δημιουργία τους»* –χωρίς να ξεκαθαρίζει καν το πού!

Αποτελεί το αποκορύφωμα της συστηματικής ρατσιστικής νομοθετικής πολιτικής που ακολουθεί το αποικιοκρατικό καθεστώς του Ισραήλ από την ίδρυση του. Η αραβική ΜΚΟ Adalah, καταμετρά 67 νόμους ψηφισμένους από το 1948 μέχρι το 2020, που καλύπτουν όλο το φάσμα της καθημερινής ζωής και οι οποίοι νομιμοποιούν τις διακρίσεις.

Χέρι-χέρι με τις υπάρχουσες νομικές προβλέψεις του κράτους πάνε κι αυτές του παρακράτους. Στις αραβικές γειτονιές λειτουργούν άτυπα μονάδες της μυστικής αστυνομίας «μόνο για Άραβες» εδώ και δεκαετίες αλλά τον περασμένο Απρίλη έγινε προσπάθεια να νομιμοποιηθούν ακόμα και αυτές.[10]

Η πιο επιθετική πολιτική όμως είναι αυτή των εξώσεων. Η «σιωπηρή Νάκμπα» όπως την αποκαλούν δεν λαμβάνει χώρα μόνο στη Δ. Όχθη αλλά και στις λεγόμενες μικτές πόλεις του Ισραήλ. Από τη γειτονιά του Αλ-Ατζάμι στην Τζάφα μέχρι την Άκρα, την Χάιφα και τη Λοντ οι εξώσεις γίνονται άλλοτε με την υποστήριξη του διαμορφωμένου νομικού πλαισίου κι άλλοτε παραβιάζοντας ανοιχτά ακόμα και αυτό.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνουν την διαπίστωση πως ο διαχρονικός συστημικός ρατσισμός, οι διακρίσεις, η αδικία και η καταπίεση εις βάρος των Παλαιστινίων δεν έχουν να κάνουν με την πολιτική απόχρωση της εκάστοτε ισραηλινής κυβέρνησης ή κάποιες επιμέρους αδικίες αλλά με τον σκληρό πυρήνα της ίδιας της φύσης του κράτους-απαρτχάιντ. Όπως αναφέρει ο ισραηλινής καταγωγής ιστορικός Ιλάν Παπέ, είναι πολύ λεπτές *«οι διαφορές μεταξύ όλων των σιωνιστικών πολιτικών ρευμάτων*

Συλλαλητήριο αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη που έγινε στην Ξάνθη στις 22 Μάη

του Ισραήλ όταν πρόκειται για τα νόμιμα δικαιώματα των Παλαιστινίων».[11]

Αυτό είναι που καθορίζει και τον κοινό διαχρονικό προσανατολισμό της ταχτικής της διάσπασης των Παλαιστινίων και στο πολιτικό πεδίο. Από την υπογραφή της συνθήκης του Όσλο (1993) και ακόμα περισσότερο μετά και την ανάδειξη της Χαμάς σε πρώτη δύναμη στις εκλογές του 2006 και τη διακοπή κάθε οικονομικής βοήθειας προς αυτήν, το Ισραήλ, οι ΗΠΑ και η ΕΕ, έχουν επενδύσει στην διαφθορά της Παλαιστινιακής Αρχής (ΠΑ) και της Φατάχ, με απευθείας χρηματοδοτήσεις και μυστικές συμφωνίες. Πρόκειται για τεράστια χρηματικά ποσά που τα διαχειρίζονται και τα καταχρώνται οι ισχυροί της ΠΑ ώστε να μπορούν να διατηρούν την απαραίτητη πελατειακή υποστήριξη και τα οποία έρχονται με προϋποθέσεις: πάνω από το 30% των ετήσιων προϋπολογισμών της Δ. Όχθης πηγαίνει στον τομέα της ασφάλειας, δηλαδή στην πρόληψη και την καταστολή της παλαιστινιακής αντίστασης.

Στη Γάζα η προσπάθεια να ανατραπεί η Χαμάς από την εξουσία ακολουθεί τη μέθοδο του «καρότου και του μαστίγιου». Από τη μία ανηλεείς βομβαρδισμοί που αφήνουν πίσω τους εκατοντάδες νεκρούς (256 κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών του Μαΐου) και από την άλλη υποσχέσεις για ένα κομμάτι από την πίτα των κερδών της ανοικοδόμησης για τα στελέχη της Φατάχ που θα είναι πρόθυμα να συνεργαστούν. Σε συνάντηση που είχε πραγματοποιηθεί το Φλεβάρη του 2018 στις Βρυξέλλες μεταξύ Ισραήλ, Παλαιστινιακής Αρχής και ΗΠΑ, οι Ισραηλινοί εκπρόσωποι παρουσίασαν ένα σχέδιο ύψους 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων για την ανοικοδόμηση της Γάζας, που περιλάμβανε εγκαταστάσεις αφαλάτωσης, νέες υποδομές παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, αγωγούς φυσικού αερίου και αναβάθμιση της βιομηχανικής ζώνης στο πέρασμα του Ερέζ. Η προϋπόθεση για την έναρξη αυτού του πλάνου ανοικοδόμησης ήταν βέβαια η απομάκρυνση της Χαμάς από την εξουσία και η αποκατάσταση του ελέγχου της Παλαιστινιακής Αρχής στη Γάζα.[12]

Η χρονιά που πέρασε όμως ήταν και η χρονιά του κινήματος Black Lives Matter (BLM) στις ΗΠΑ και διεθνώς. Και οι Παλαιστίνιοι ήταν εκεί για να κάνουν τη σύνδεση με την ίδια τους την ενεργή συμμετοχή στην οργάνωση των κινημάτων, αλλά και με τη μεταφορά των οργανωτικών τους εμπειριών και της έμπνευσης που άντλησαν από το BLM στα αδέρφια τους στην Παλαιστίνη.

Καθώς ο κόσμος διαδήλωνε στην Ελλάδα, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, μάθαινε ζωντανά για το τί γίνεται στην Παλαιστίνη χάρη στους χιλιάδες νεολαίους που μέσα από καταφύγια και σπίτια αλλά και ζωντανά από τους δρόμους άπλωναν το μήνυμα της αντίστασης και μετέδιδαν τις εικόνες της ισραηλινής βαρβαρότητας μέσω του διαδικτύου.[13] Για πρώτη φορά ο ένοπλος αγώνας, οι διαδηλώσεις, ο πετροπόλεμος και η μάχη του διαδικτύου δίνονταν συγχρόνως. Σύμφωνα με τον Αιγύπτιο επαναστάτη Χοσάμ Εμ-Χαμαλαουί *«Είχαμε στοιχεία της πρώτης και της δεύτερης Ιντιφάντα καθώς και της απεργίας του 1936... Τρείς τάσεις που η μία βοηθά την άλλη. Συνήθως όταν ένα εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα παίρνει τα όπλα υποκαθιστά τις μάζες. Εδώ όμως βλέ-*

πουμε μια από τις σπάνιες περιπτώσεις όπου ο ένοπλος αγώνας λαμβάνει χώρα παράλληλα με μια λαϊκή εξέγερση».[14]

Αυτό φάνηκε και την Παρασκευή 21 Μάη όταν οι δύο πλευρές προχώρησαν σε συμφωνία για ανακωχή. Οι Παλαιστίνιοι ξεχύθηκαν στους δρόμους πανηγυρίζοντας. Η ισοπαλία είχε νικητή. Από το Σέιχ Τζαράχ ως τη Νέα Υόρκη ο Παλαιστινιακός αγώνας έβγαινε πιο δυνατός και το κράτος απαρτχάιντ πιο αποδυναμωμένο.

Μέσα σε αυτές τις δυσμενείς για το κράτος του Ισραήλ καταστάσεις ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών, Νίκος Δένδιας, έτρεξε να δώσει όρκους πίστης στον Ισραηλινό ομόλογό του Γκάμπι Ασκενάζι και στον Νετανιάχου. Ενώ στις 10 Μάη το υπουργείο με ανακοίνωση του απηύθυνε *«έκκληση προς όλες τις πλευρές προκειμένου να απόσχουν από τη χρήση βίας»* την επομένη κιόλας ανασκεύαζε και εξέφραζε *«την έντονη ανησυχία της για τις πρόσφατες πυραυλικές επιθέσεις εναντίον αμάχου πληθυσμού στο Ισραήλ»* τονίζοντας πως αναγνωρίζει *«το δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα»*.

Η επαίσχυντη ανακοίνωση του ΥΠ.ΕΞ είναι η λογική συνέπεια της στενής συνεργασίας που εδώ και τουλάχιστον μια δεκαπενταετία προωθούν όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις με το κράτος-τρομοκράτη. Συνεργασία η οποία έχει αναβαθμιστεί μέσα από την δημιουργία του λεγόμενου γεωστρατηγικού άξονα Ελλάδας-Κύπρου-Αιγύπτου-Ισραήλ που μπλέκει την Ελλάδα όλο και πιο βαθιά στους πολεμικούς ανταγωνισμούς για τον έλεγχο της Αν. Μεσογείου και που συνεπάγεται μια σειρά από συμφωνίες για τον αγωγό αερίου EastMed, κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, επενδύσεις ισραηλινών εταιριών στην Ελλάδα, ακόμα και αθρόα άφιξη ισραηλινών τουριστών, εν μέσω πανδημίας.

Με την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων από την ευρύτερη περιοχή, η Ελλάδα ανάγεται σε μια ιδιαίτερα σημαντική σύμμαχο του Ισραήλ και η σημασία της βάσης της Σούδας αναβαθμίζεται ακόμα περισσότερο. Καθόλου τυχαία, τον περασμένο χειμώνα στελέχη του Πενταγώνου διέρρεαν πως το οπλικό σύστημα «Σιδερένιος Θόλος» θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο στη Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στη Σούδα.

Έως και πριν από λίγα χρόνια, η άποψη που μιλούσε για ένα ενιαίο δημοκρατικό παλαιστινιακό κράτος ήταν διεθνώς ακραία μειοψηφική ακόμα και στον χώρο της Αριστεράς, ενώ ακόμα και στην Παλαιστίνη οι συμβιβασμοί της Παλαιστινιακής Αρχής και η επιφανειακά επιτυχημένη διαιρετική ταχτική του Ισραήλ, έκαναν την λύση των δύο κρατών να φαντάζει, ίσως όχι επιθυμητή, αλλά ως η μόνη εφικτή.

Η πρόσφατη έκρηξη όμως της παλαιστινιακής αντίστασης ήρθε να θυμίσει, με πρωτοστάτη την νεολαία, ότι μια τέτοια λύση είναι ανεπιθύμητη. Η αναγνώριση της Νάκμπα και του δικαιώματος της επιστροφής των προσφύγων στη γη τους και στα σπίτια τους, η ενοποίηση των διαμελισμένων περιοχών της ιστορικής Παλαιστίνης, η κατοχύρωση ίσων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες, συνεχίζουν να αποτελούν κεντρικά αιτήματα του αγώνα τους και η διάλυση του αποικιοκρατικού κράτους-απαρτχάιντ προβάλλει και πάλι ως η μόνη πραγματική και δίκαιη λύση για την ειρηνική συνύπαρξη όλων, από το ποτάμι ως την Μεσόγειο θάλασσα.

Τη Μεσόγειο θάλασσα που η ελληνική κυβέρνηση και η ΕΕ έχουν μετατρέψει σε νεκροταφείο προσφύγων και που θέλουν να την μετατρέψουν τώρα και σε χωράφια των πετρελαϊκών εταιρειών και σε πεδίο πολεμικών ασκήσεων του αντιδραστικού τους άξονα. Η εργατική τάξη στην Ελλάδα δεν έχει τίποτα να κερδίσει από αυτές τις αντιδραστικές λυκοσυμμαχίες εκτός από πτώματα και πετρελαιοκηλίδες. Έχει όμως τη δύναμη να τις τσακίσει και να σταθεί σύμμαχος του παλαιστινιακού αγώνα. Το σύνθημα «Κλείστε τη Σούδα» είναι σήμερα, περισσότερο από ποτέ, σύνθημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη και κάθε μάχη που δίνουμε εδώ ενάντια στην κυβέρνηση του Μητσοτάκη αλλά και του Δένδια και του Μηταράκη είναι βοήθεια στον παλαιστινιακό αγώνα. ■

Σημειώσεις

1. Για την αναγνώριση του ρόλου της Παλαιστινιακής αντίστασης στις πολιτικές εξελίξεις μέσα στο ίδιο το Ισραήλ βλέπε Palestinnian fury exposes Netanyahu's illusions, Financial Times, 21/5/21, https://www.ft.com/content/184eb18c-e617-4dff-8783-91fdd0981af9
2. Ένας από τους οικισμούς που εγκαινίασε τον Ιούνιο του '19 ο Νετανιάχου στην περιοχή και έκτοτε έχει μείνει ακατοίκητος, ονομάστηκε "Υψώματα του Τραμπ". https://www.timesofisrael.com/sign-for-golan-community-named-after-trump-stripped-of-letters/
3. Αναφέρεται στην ομιλία του Νίκου Λούντου, στην διαδικτυακή εκδήλωση που οργάνωσε το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα στις 23/5/2020. Διαθέσιμη στο διαδίκτυο εδώ: https://www.youtube.com/watch?v=bmK_1y3tgGU
4. Philip Marfleet, An end to isolation? Palestine and the Arab revolutions, International Socialism Journal, τεύχος 145, http://isj.org.uk/an-end-to-isolation-palestine-and-the-arab-revolutions/#marfleet14528
5. Για την επιβολή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου στην Παλαιστίνη μετά τις συμφωνίες του Όσλο, βλέπε Adam Hanieh, Lineages of Revolt: Issues of Contemporary Capitalism in the Middle East, Haymarket Books
6. https://www.haaretz.com/israel-news/elections/.premium.HIGHLIGHT-11-days-4-340-rockets-and-261-dead-the-israel-gaza-fighting-in-numbers-1.9836041
7. Wolfe, Patrick, 2006, "Settler Colonialism and the Elimination of the Native", Journal of Genocide Research, volume 8, issue 4, αναφέρεται στο Ilan Pappé, 2021, "Palestinian youth: a silver lining and a ray of hope", International Socialism Journal, τεύχος 169. Διαθέσιμο στο https://www.scinapse.io/papers/2018276495
8. Το 2020, μέσα σε πέντε μήνες (Μάρτιο-Σεπτέμβρη) ο ισραηλινός στρατός κατεδάφισε 370 κτίρια, αφήνοντας 305 άστεγους και πάνω από 500 παιδιά αναγκάστηκαν να αλλάξουν σχολείο λόγων των κατεδαφίσεων σπιτιών και σχολικών κτιρίων
9. https://www.msf.org/stark-inequality-covid-19-vaccination-between-israel-and-palestine
10. https://www.adalah.org/en/content/view/10289
11. Ilan Pappé, 2021, "Palestinian youth: a silver lining and a ray of hope", International Socialism Journal, τεύχος 169.
12. Landau, Noa, 2018, Israel Presents $1 Billion Rehabilitation Plan for Gaza, but Demands Palestinian Authority Take Over, Haaretz (1 February), www.haaretz.com/israel-news/.premium-israel-offers-1-billion-rehab-plan-for-gaza-at-emergency-confab-1.5784390 αναφέρεται στο Anne Alexander, "The contemporary dynamics of imperialism in the Middle East: a preliminary analysis", International Socialism Journal, τεύχος 159.
13. Young Palestinians take to social media to document Israel struggle, Financial Times, 25/5/21, https://www.ft.com/content/93a38620-f4e1-4736-b2ae-4fe3a2950dcc
14. Από την ομιλία του Χοσάμ Εμ-Χαμαλαουί στην διαδικτυακή εκδήλωση "Palestine - a new intifada?" που οργάνωσε στις 21/5/2021 το βρετανικό Socialist Workers Party. Το απόσπασμα εδώ https://www.youtube.com/watch?v=HmBSa7N3Nyg.

Βιβλιοκριτική

«Άγρια ιστορία για μεγάλα παιδιά - από τον φασισμό στον μεταφασισμό, η δημοκρατία απέναντι στη νέα ακροδεξιά»

Κωστής Παπαϊωάννου

296 σελίδες, 15€

Εκδόσεις Πόλις

«**Ποια συγκυρία γέννησε τον ιταλικό φασισμό;**

Η Ιταλία βγήκε από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο με αυξήσεις στις τιμές των βασικών αγαθών, ανεργία και μαζική αποστράτευση των μελών του Βασιλικού Στρατού. Ήταν η Κόκκινη Διετία... Το 1919 εκατομμύρια εργάτες οργάνωσαν απεργίες και κατέλαβαν τα εργοστάσια... Συμβούλια εργατών, απεργίες, καταλήψεις γης. Δημιουργήθηκαν νέες μορφές οργάνωσης, οι εργοστασιακές επιτροπές... Σε ορισμένα εργοστάσια πήραν τον έλεγχο της παραγωγής... Η Ιταλία βρισκόταν πολύ κοντά στην αλλαγή κοινωνικού συστήματος. Ήταν η κρίσιμη στιγμή. Μπροστά όμως στην τελική σύγκρουση, οι σοσιαλιστές συμβιβαστηκαν με τους εργοδότες. Οι εργάτες επέστρεψαν στο εργοστάσιο με σκυμμένο το κεφάλι. Η Αριστερά ηττήθηκε.

Και πώς ανεβαίνει ο φασισμός;

Το Σεπτέμβριο του 1920, όταν οι απεργίες βρίσκονταν στην κορύφωσή τους, ο αναρχικός Ερίκο Μαλατέστα είπε: Αν δεν φτάσουμε ως το τέλος, θα πληρώσουμε με ματωμένα δάκρυα τον φόβο που προκαλούμε τώρα στους αστούς. Τα λόγια του αποδείχτηκαν προφητικά... Δεν θα επέτρεπαν να επαναληφθεί τέτοια άνοδος του εργατικού κινήματος. Ως απάντηση λοιπόν γιγαντώθηκε το Εθνικό Φασιστικό Κόμμα, με την χρηματοδότηση των βιομηχάνων... Ξέσπασε ένα κύμα τρομοκράτησης, οι φασιστικές φάλαγγες χτυπούσαν συνδικαλιστές και δολοφονούσαν πολιτικούς αντιπάλους... Μέσα σε τέσσερα χρόνια το φασιστικό κόμμα είχε γίνει το μοναδικό κόμμα».

Ένα ερώτημα και μια απάντηση, όχι πάνω από δύο-τρεις παραγράφους. Με αυτή τη μορφή γραμμένη κυλάει σαν νερό η «Άγρια ιστορία για μεγάλα παιδιά-από τον φασισμό στο μεταφασισμό, η δημοκρατία απέναντι στη νέα ακροδεξιά», το νέο βιβλίο του Κωστή Παπαϊωάννου που κυκλοφόρησε πριν από δύο μήνες από τις εκδόσεις Πόλις. *«Όποιος θεωρεί τον φασισμό τελειωμένη υπόθεση κάνει δυστυχώς λάθος. Χρειάζεται να μελετάμε, να γνωρίζουμε και να αναγνωρίζουμε το ακροδεξιό φαινόμενο»* υποστηρίζει ο συγγραφέας στην εισαγωγή του βιβλίου. Ενος βιβλίου που δεν απευθύνεται στους «ειδικούς» αλλά στον καθένα που θέλει να καταλάβει τον φασισμό, που θέλει να τον παλέψει.

Και σε γενικές γραμμές, μέσα στις περίπου 300 σελίδες του, πετυχαίνει σε αυτόν του τον στόχο. Όχι μέσα από μια αφήγηση που ακολουθεί γραμμικά την πορεία του φασισμού μέσα στο χρόνο αλλά επιχειρώντας τις συνδέσεις ανάμεσα στο παρελθόν και στο σήμερα της φασιστικής απειλής. Παραθέτοντας δεκάδες μαρτυρίες απλών ανθρώπων. Συνομιλώντας με ιστορικούς και συγγραφείς που καταπιάστηκαν με το φασιστικό φαινόμενο, με το Ολοκαύτωμα, στο οποίο είναι αφιερωμένο ένα ολόκληρο κεφάλαιο του βιβλίου. Πιάνοντας τις εκφάνσεις της φασιστικής απειλής μέσα στη δημόσια σφαίρα και την επίδρασή της στις γυναίκες, στους ανάπηρους, στην εκπαίδευση, στον τύπο, στην γλωσσα και σε μια σειρά άλλους τομείς. Αναδεικνύοντας τις διαχρονικές συνδέσεις του φασισμού με την δεξιά, την εκκλησία, τον κρατικό μηχανισμό στην Ελλάδα από την δεκαετία του '30 μέχρι σήμερα.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που αναμφίβολα κεντρίζει τη συζήτηση παίρνοντας θέση, καλώντας έτσι και τον αναγνώστη να πάρει θέση, να ψάξει, να συμφωνήσει, να διαφωνήσει –*«σαν να είναι και το ίδιο μέρος μιας ανοιχτής, διαρκούς συζήτησης γύρω από το ακροδεξιό φαινόμενο»*, όπως ο ίδιος ο συγγραφέας σημειώνει.

«Παρακολουθώντας την εξέλιξη από τον φασισμό στον μεταφασισμό

και τη νέα ακροδεξιά χρειαζόμαστε μια αντίστοιχη εξέλιξη από το ρομαντικό αντιφασισμό του μεσοπολέμου στη ρεαλιστική αντιπαράθεση κατά της νέας Ακροδεξιάς σήμερα. Μια νέα δημοκρατική συσπείρωση. Στους δρόμους, με την ενσώματη παρουσία μας στο δημόσιο χώρο. Στους θεσμούς, με την ουσιαστική απομονωση της ακροδεξιάς. Και στο κρίσιμο πεδίο της μνήμης και της γνώσης».

Με αυτήν την φράση στον επίλογο του βιβλίου τίθενται από τον συγγραφέα οι τρεις άξονες αντιμετώπισης του φασισμού και έχουν ιδιαιτερη σημασία.

Η ενσώματη παρουσία στο δρόμο είναι ένα κομβικό σημείο για την αντιμετώπιση της φασιστικής απειλής διαχρονικά. Ο φασισμός του μεσοπολέμου στην Ιταλία και στη Γερμανία δεν προέκυψε μηχανιστικά και από τα πάνω σαν «το μακρύ χέρι της άρχουσας τάξης» απέναντι στην απειλή που αυτή ένοιωσε με τις εργατικές επαναστάσεις των αρχών του '20. Ήταν ένα αντιδραστικό κίνημα που χτίστηκε επί χρόνια στο δρόμο χρησιμοποιώντας την ωμή βία και πλασσάροντας επιτυχημένα τον εαυτό του σαν ένα καλό «εργαλείο» στα χέρια μιας αστικής τάξης σε κρίση. Αυτή στη συνέχεια το στήριξε, το χρηματοδότησε, το εξόπλισε και μετά του παρέδωσε «προσωρινά» και την εξουσία. Γι'αυτό και έχει τεράστια σημασία να σταματήσει κανείς το «φίδι πριν να βγει από το αυγό του». Αυτή είναι η εμπειρία που αναδείχτηκε στην πολύχρονη μάχη κόντρα στη Χρυσή Αυγή. Αυτή είναι η εμπερία της Cable Street, την δεκαετία του '30 στην Βρετανία όπου το αντιφασιστικό κίνημα πέτυχε να τσακίσει στο δρόμο τον Μόσλεϊ, τον βρετανό επίδοξο Χίλτερ σε αντίθεση με τις αρνητικές εμπειρίες της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας, και καταγράφεται στο βιβλίο σε μια από τις πολλές ιστορικές αναφορές του συγγραφέα.

Και είναι κρίσιμη η μάχη πάνω στο «πεδίο της μνήμης και της γνώσης» σήμερα. Η μνήμη απέναντι στα ψέματα των αρνητών του Ολοκαυτώματος και τις συνωμοσίες των alt right νοσταλγών της «φυλετικής ανωτερότητας» –αλλά και απέναντι στους οπαδούς της «θεωρίας των δυο άκρων» και τους κάθε λογής αναθεωρητές που ξεπλένουν τον φασισμό μέσα από τις «ίσες αποστάσεις». Και είναι απαραίτητο το στοιχείο της γνώσης απέναντι στις εθνικιστικές, ρατσιστικές, σεξιστικές, ισλαμοφοβικές και κάθε είδους δημαγωγίες που χρησιμοποιεί σήμερα η ακροδεξιά σαν όχημα προκειμένου μέσα σε περιόδους βαθέματος της κρίσης, όπως το '30 ή η σημερινή, να στρέψει την οργή των μαζών μακριά από το σύστημα διασπώντας και αποδυναμώνοντας την εργατική τάξη.

Η αξία, τέλος, της μάχης μέσα στους -εχθρικούς- αστικούς θεσμούς αναδείχτηκε κρίθηκε στην πράξη μέσα στον αγώνα ενάντια στην Χρυσή Αυγή. Μετά από δεκαετίες κάλυψης, πέρσι τον Οκτώβρη τα δικαστήρια καταδίκασαν και έκλεισαν στην φυλακή την ηγεσία της Χ.Α. Αυτό δεν θα είχε γίνει ποτέ αν το αντιφασιστικό κίνημα δεν πήγαινε τους ναζί στα δικαστήρια. Η πολύχρονη δίκη -για την οποία το βιβλίο έχει μια σειρά από αναφορές- επέδρασε καταλυτικά στην αποδυνάμωση των ταγμάτων εφόδου στην αποκάλυψη, στη σταδιακή απομόνωση, στο κλείσιμο των γραφείων, στην εκλογική ήττα και εν τέλει στη διάλυση της Χ.Α. Η μάχη της απομόνωσης της ακροδεξιάς και των ναζί δόθηκε και μέσα στους δήμους και θα μπορούσε να είχει δοθεί πολύ περισσότερο στο κοινοβούλιο, το οποίο λειτούργησε σαν ένας ενισχυτής μεγατόνων στην καταστροφική της δύναμη.

Αλλά θα ήταν λάθος να θεωρήσει κανείς ότι η φασιστική απειλή μπορει να χτυπηθεί αλώνοντας από τα μέσα τους θεσμούς ή αξιοποιώντας πολιτικά από τα πάνω «δημοκρατικά τόξα» –αυτά που κατά καιρούς προτείνουν στα κανάλια αναξιόπιστοι «σύμμαχοι» που περιστασιακά, φοράνε την προβιά του αντιφασίστα, επιδιώκοντας είτε να ξεπλυθούν είτε να πετύχουν ευρύτερες συναινέσεις. Μέσα στο όχι και τόσο «βαθύ κράτος» οι δεσμοί με την ακροδεξιά και τον φασισμό μπορεί κάποτε να λουφάζουν αλλά παραμένουν εκεί, ακλόνητοι ακόμη και σήμερα –βλέπε εισαγγελέα στη δίκη της Χ.Α. Το ίδιο βαθιές είναι και οι σχέσεις συγκατοίκησης της ακροδεξιάς με τη Νέα Δημοκρατία, το κύριο κόμμα διαχείρισης των συμφερόντων της άρχουσας τάξης στην Ελλάδα. Ακόμη χειρότερα, προωθώντας νέες επιθέσεις λιτότητας, φτιάχνοντας στρατόπεδα συγκέντρωσης και φράχτες για τους πρόσφυγες, παίζοντας ασταμάτητα τα χαρτιά του ρατσισμού, της ισλαμοφοβίας και του εθνικισμού, ξαναστρώνουν το δρόμο στην ακροδεξιά και τους φασίστες.

Ο ρεαλιστικός δρόμος για να απομονώσουμε την φασιστική απειλή περνάει μέσα από το ενιαίο μέτωπο της εργατικής τάξης που μπορεί να συσπειρώσει το σύνολο των συνδικάτων, της αριστεράς και της νεολαίας –κερδίζοντας δίπλα του, τους άνεργους, τους μικροαστούς και όλα τα χτυπημένα από την κρίση και τη λιτότητα κομμάτια που εποφθαλμιούν οι φασίστες.

Υπάρχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάμεσα στον φασισμό και το ναζισμό του μεσοπολέμου και στο σημερινό; Το βιβλίο καταπιάνεται αρκετά με αυτό το ερώτημα. Αναμφίβολα ναι είναι η απάντηση. Στις περισσότερες χώρες της δύσης η ισλαμοφοβία και ο ρατσισμός ενάντια στους μετανάστες και τους πρόσφυγες έχουν βάλει σε δεύτερη μοίρα (χωρίς στην πραγματικότητα βέβαια να έχουν ποτέ εγκαταλείψει) τον αντισημιτισμό σαν βασικό εργαλείο της ακροδεξιάς και των φασιστών. Κάποια κομμάτια της ακροδεξιάς φοράνε «προοδευτικό μανδύα» υποκρινόμενα ότι υπερασπίζουν την «κοσμικότητα» και

τα «δικαιώματα των γυναικών και του LGBTQI κινήματος» απέναντι στους «ισλαμοφασίστες». Αμέτρητες είναι και οι μορφοποιήσεις του ακροδεξιού και του φασιστικού φαινομένου από την Μαρίν Λεπέν -που θέλει να πάει για κυβέρνηση και κάνει ό,τι μπορεί για να πείσει ότι έχει αποτινάξει το φασιστικό παρλεθόν του πατέρα της- μέχρι τον Ορμπάν στην Ουγγαρία. Αλλού καμώνονται τους κάργα «αντισυστημικούς» αλλού τους εκφραστές της «τάξης» αλλού τους «συνοριοφύλακες». Αλλού τα τάγματα εφόδου μένουν στην εφεδρεία, αλλού είναι στην πρώτη γραμμή, αλλά σε κάθε περίπτωση ο πυρήνας του φασιστικού φαινομένου παραμένει αλλάζοντας προφίλ και προσωπεία.

Είδαμε στην Ελλάδα πως ο επί δεκαετίες περιθωριακός και «ντεμοντέ» σκληρός ναζιστικός τρόπος της Χρυσής Αυγής έφτασε να γίνεται «μέινστριμ» -μοστράροντας τα «ζίγκ χάιλ» του, τα επίσημα τάγματα εφόδου του και με τα όπλα του- και είδαμε πόσο γρήγορα οι μισοί από αυτούς δεν είχαν πρόβλημα να τα εγκαταλαίψουν για να γίνουν «σοβαρή Χρυσή Αυγή». Με την ίδια ευκολία, ο στενός ακροδεξιός πυρήνας της ηγεσίας του κόμματος της Λεπέν, ας μην έχουμε αμφιβολία, δεν θα διστάσει να βγάλει στην πρώτη ευκαιρία, τα παραμερισμένα τάγματα εφόδου στο δρόμο.

Δεν έχουμε ξεμπλέξει με τον φασισμό, «η άγρια ιστορία για μεγάλα παιδιά» δυστυχώς συνεχίζεται στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο και το βιβλίο του Κωστή Παπαιωάννου είναι αναμφίβολα μια σημαντική συμβολή στον αντιφασιστικό αγώνα και στη συζήτηση για το πώς αυτός μπορεί να νικήσει.

Γιώργος Πίττας

Το 1821 ως Επανάσταση – Γιατί ξέσπασε και γιατί πέτυχε

Δημήτρης Παπανικολόπουλος

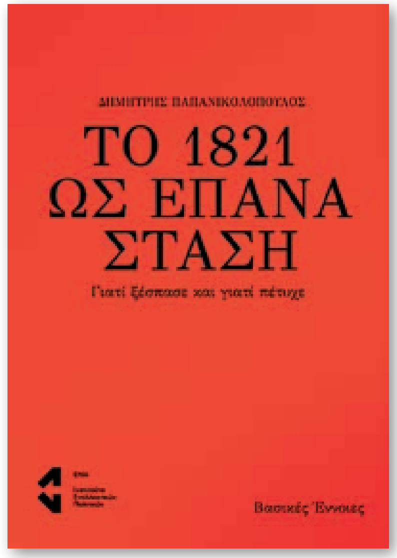
270 σελίδες, 14,50 €

Εκδόσεις ΕΝΑ

Μια μελέτη που δηλώνει από τον τίτλο της ότι αντιμετωπίζει το 1821 ως επανάσταση δεν μπορεί παρά να προκαλεί το ενδιαφέρον του κόσμου της Αριστεράς. Ιδιαίτερα αν ταυτόχρονα επιδιώκει, πάλι από τον τίτλο, να μας εξηγήσει γιατί έγινε και γιατί πέτυχε. Η υποδοχή ήταν θερμή. Ο Αντ. Λιάκος από τις σελίδες της Αυγής επαίνεσε το βιβλίο σε βαθμό να γράφει: *«Με το βιβλίο αυτό φαίνεται ότι οι μεγάλες διαφορές στην εκτίμηση της Επανάστασης του 1821, που είχαν ανοίξει στον πρώτο αιώνα της ανεξαρτησίας (με την αμφισβήτηση από τον Κορδάτο της εκδοχής της εθνικής ιστοριογραφίας), στο επιστέγασμα του δεύτερου αιώνα της ανεξαρτησίας φαίνεται να λήγουν»*.

Το αποτέλεσμα με κανένα τρόπο δεν «λήγει» την αντιπαράθεση του Κορδάτου με την «εθνική ιστοριογραφία». Δεν πρόκειται για υπέρβαση των διαφορών τους, όπως υποστηρίζει ο Αντ. Λιάκος, αλλά για υποχώρηση στα ιδεολογήματα της δεύτερης. Όταν ο Δ.Π γράφει ότι «ακόμα και στην Ύδρα» που οι άνεργοι ναύτες ξεσηκώθηκαν *«υπέρ της Επανάστασης και κατά των προεστών οι οποίοι δεν ήθελαν να επαναστατήσουν, μόλις οι τελευταίοι προσχώρησαν στην Επανάσταση οι παραδοσιακοί δεσμοί… επανέφεραν την σύμπνοια μεταξύ λαού και αριστοκρατών»* δεν πάει πολύ μακριά από τον Παπαρρηγόπουλο που γράφει ότι οι εφοπλιστές κατάφεραν *«πηδαλιουχήσωσιν... τα πλήθη δια μόνης της ηθικής επιρροής, ην ανέκαθεν εκτήσαντο»*.

Ο ίδιος ο συγγραφέας μάς έχει προσφέρει την σύνοψη των συμπερασμάτων του: *«Η επανάσταση δεν ήταν ταξική, ούτε θρησκευτική φυσικά. Ο αγώνας ήταν πολιτικός, εθνικοαπελευ-*

θερωτικός, με αστικό προσανατολισμό, αλλά συμμετείχαν όλες οι κοινωνικές ομάδες και ο λαός και η ελίτ, με σημαντικό και αποτελεσματικό καταμερισμό. Όλοι συνεισέφεραν, ανεξάρτητα από τις ιδιαίτερες βλέψεις της κάθε κοινωνικής ομάδας» (συνέντευξη στο Κόκκινο, 8/6).

Οι «χωρικοί», γράφει ο Δ.Π, συμμάχησαν «με τις ελίτ της ελληνικής υπαίθρου και των πόλεων». Οι αγρότες ξεσηκώθηκαν μεν, αλλά ενάντια στους Οθωμανούς (που κατείχαν το μεγαλύτερο μέρος της γης) κι όχι ενάντια στους κοτζαμπάσηδες που *«διέθεταν στενούς δεσμούς με τις αγροτικές κοινότητες»*. Αυτό σύμφωνα με τον συγγραφέα *«καθιστά ανεπαρκές το μαρξιστικό μοντέλο»*.

Στην ελληνική περίπτωση, υποστηρίζει ο Δ.Π, ελίτ ή τμήματά τους (κοτζαμπάσηδες, Φαναριώτες, Εκκλησία, διανοούμενοι) ξεσηκώθηκαν για τη δημιουργία ενός κράτους που έλπιζαν να ελέγξουν. Κοινωνικές αιτίες υπήρχαν (ο εκχρηματισμός της αγροτικής οικονομίας, η ανάπτυξη των εμπορικών στρωμάτων και οι προσδοκίες που έφερναν) αλλά κοινωνική επανάσταση («ταξική») δεν ήταν.

Όταν, όμως ο μαρξισμός απορρίπτεται ως ξεπερασμένο «μοντέλο», τα προβλήματα πέφτουν βροχή. Καταρχήν όσον αφορά την ανάλυση της κρίσης της οθωμανικής αυτοκρατορί-

ας. Το ένα φαινόμενο αραδιάζεται δίπλα στο άλλο χωρίς κανένα κοινό υπόβαθρο. Αυτή η αδυναμία αναδεικνύεται έντονα στο υποκεφάλαιο με τίτλο «ένας νέος κόσμος γεννιέται μέσα στον παλιό». Ποιος είναι ο «παλιός κόσμος», ποιος τρόπος παραγωγής και ποια η δυναμική του;

Κι ο «νέος»; Ο Δ.Π αποφεύγει συνειδητά έννοιες όπως καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, αστική τάξη. Περιορίζεται στα «εμπορικά στρώματα» και στον «εχρηματισμό» της αγροτικής οικονομίας. Όμως, αυτά από μόνα τους δεν γεννήσανε πουθενά ένα «νέο κόσμο». Για παράδειγμα, η «δεύτερη δουλοπαροικία» στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη από τον 16ο αιώνα, πισωγύρισε τους αγρότες στην εξουσία των ευγενών φεουδαρχών και έτσι ανέκοψαν την ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων και της αστικής τάξης. Ωστόσο, έβαλαν τα κτήματά τους να παράγουν για την αγορά και συγκεκριμένα για το αγγλικό ή το ολλανδικό εμπόριο.

Η αστική τάξη που διαμορφώθηκε από τα μέσα του 18ου αιώνα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και άρχισε να αποκτάει «ελληνική εθνική συνείδηση» έκφραζε νέες ποιοτικά κοινωνικές σχέσεις. Κέρδιζαν έδαφος βασανιστικά και με πισωγυρίσματα κάτω από μια διπλή πίεση: από την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Δυτ. Ευρώπη που έμπαινε στη φάση της «βιομηχανικής επανάστασης» και της κρίσης της συγκεντρωτικής φεουδαρχικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Και αυτές οι αλλαγές δεν ήταν μόνο οικονομικές. Συνοδεύονταν -πάλι όχι γραμμικά- από μια νέα αντίληψη για την κοινωνία, το άτομο σε αυτήν και το κράτος. Κι αυτές οι ιδέες, που είχαν αρχίσει να κυριαρχούν στην «Δύση» και εκφράστηκαν από τις πιο ριζοσπαστικές τάσεις του Νεοελληνικού Διαφωτισμού αναμετρήθηκαν με τις αντιδραστικές ιδέες -και την εξουσίατης Εκκλησίας. Το 1819-20 τα «άθεα» βιβλία καίγονταν στην αυλή του Πατριαρχείου. Όμως, αυτές οι αναμετρήσεις, που καθόρισαν συσχετισμούς στη διάρκεια της Επανάστασης, απουσιάζουν από το βιβλίο.

Ο συγγραφέας του βιβλίου υποστηρίζει ότι: *«Είναι εντυπωσιακό πάντως ότι στην Επανάσταση συμμετείχαν όλες οι κοινωνικές ομάδες. Είναι σπάνιο στα χρονικά των επαναστάσεων ή των επαναστατικών εγχειρημάτων να υπάρχει τέτοια σύμπνοια»*. Οι δυο εμφύλιοι πόλεμοι ήταν μάλλον δυσάρεστες παρεξηγήσεις.

Όχι μόνο αυτό, αλλά και οι κοτζαμπάσηδες ήταν κατά βάση… δημοκράτες. Διαβάζουμε: *«Εάν η Ελλάδα ήταν μία από τις πρώτες χώρες με κοινοβουλευτικό σύστημα στον κόσμο… αυτό οφείλεται όχι μόνο στο 'καύκαλο' των δημοκρατικών θεσμών που εισηγήθηκαν οι ευρωαναθρεμμένοι αστοί διανοούμενοι αλλά και το γεγονός ότι όλες οι προεπαναστατικές ελίτ το αποδέχθηκαν, γιατί ήταν το μόνο που τις χωρούσε όλες»*.

Όμως, καμιά «προεπαναστατική ελίτ» ή «ομάδα ισχύος» δεν ξέφυγε από τις βαθιές αλλαγές που ακολούθησαν. Για να «χωρέσουν» έπρεπε να αλλάξουν, ριζικά. Οικογένειες κοτζαμπάσηδων, ή κάποιοι στρατιωτικοί αρχηγοί διατήρησαν τα δίκτυα πολιτικής πατρωνίας ή και τον έλεγχο της γης, αλλά ο κοινωνικός τους ρόλος ήταν πολύ διαφορετικός από την εποχή που οι χωριάτες προσκυνούσαν στο διάβα τους. Το ίδιο ισχύει για τους «ετερόχθονες» Φαναριώτες και σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό για την Εκκλησία.

Τα ταξικά συμφέροντα και οι στρατηγικές (και οι διαμάχες γύρω από τα επίδικά τους) εξαφανίζονται στην ανάλυση του βιβλίου. Αυτό, δημιουργεί μια δεύτερη δέσμη προβλημάτων όταν ο συγγραφέας καταπιάνεται με το ερώτημα «γιατί πέτυχε» η Επανάσταση. Οι επαναστάτες, υποστηρίζει, κινητοποίησαν και οργάνωσαν τους πόρους τους, από το χρήμα, μέχρι την πολιτική και στρατιωτική επιδεξιότητα και εμπειρία τους. Και παράλληλα δεν εκμεταλλεύτηκαν μόνο «πολιτικές ευκαιρίες», όπως τον πόλεμο του Σουλτάνου με τον Αλή Πασά ή τις αντικρουόμενες επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων. Δημιούργησαν τέτοιες «πολιτικές ευκαιρίες». Έτσι, όμως, εξαφανίζονται όλες οι παλινωδίες και οι αντιφάσεις, τα διλλήματα και οι συγκρούσεις, οι ρήξεις και οι συμβιβασμοί που σημαδεύουν την Επανάσταση.

Επιπρόσθετα, προκύπτει το ερώτημα ποιες «πολιτικές ευκαιρίες» επιλέχτηκαν ποιες όχι και γιατί. Η «στρατηγικού χαρακτήρα» -όπως τη χαρακτηρίζει ο Δ.Π- συμμαχία με την Εκκλησία είχε όντως να κάνει και με την προβολή του «χριστιανικού» χαρακτήρα του αγώνα στις Αυλές τις Ευρώπης και την απόσειση της ρετσινιάς του ριζοσπαστισμού, του «καρβοναρισμού» όπως τον αποκαλούσε αποδοκιμαστικά ο Κολοκοτρώνης. Όμως, είχε κόστος, όπως επισημαίνει και ο Π. Γκαργκάνας στο κείμενό του στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου: *«αποδείχθηκε αποτρεπτική για κάθε προσπάθεια να ενωθούν με την επανάσταση οι εξεγερμένοι μουσουλμανικοί πληθυσμοί»* (Οι Αλβανοί της Ηπείρου είναι το συγκεκριμένο παράδειγμα).

Η ένταξη του ηγεμόνα της Μολδαβίας Μ. Σούτσου και των «πόρων» του στη Φιλική Εταιρεία δημιούργησε όντως μια «πολιτική ευκαιρία». Μόνο που οι αγρότες της περιοχής είχαν μια πολύ διαφορετική γνώμη, αντιτάχθηκαν στη συμμαχία που πρότεινε ο Υψηλάντης και αυτό κόστισε το «εγχείρημα» του Αλ. Υψηλάντη.

Ο συγγραφέας στην τελευταία σελίδα του βιβλίου σπεύδει να διαβεβαιώσει ότι η έμφασή του δεν είναι στο «όλοι μαζί» αλλά στις ποικίλες προϋποθέσεις επιτυχίας μιας επανάστασης. Όμως, αυτό που μένει είναι το «όλοι μαζί» κάτω από μια «ικανή πολιτική ηγεσία» που δημιουργεί ευκαιρίες με ρεαλισμό. Χρειαζόμαστε τον μαρξισμό, όχι μόνο για να ερευνήσουμε την πραγματική ιστορία του 1821 αλλά και για μια Αριστερά σήμερα που δεν θα βασίζει τις επιλογές της στην στρατηγική του ρεαλισμού των συμβιβασμών.

Λέανδρος Μπόλαρης